

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY MORĄG NA LATA 2014 – 2018

Spis treści

WSTĘP	3
1. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	4
2. UWARUNKOWANIA PRAWNE OCHRONY I OPIEKI NAD ZABYTKAMI W POLSCE.....	5
2.1 Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku.....	5
2.2 Ustawa z 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami	5
2.3 Ustawa z 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym	8
2.4 Inne akty prawne dotyczące zabytków	8
3. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO.....	9
3.1 Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami	9
3.2 Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami na poziomie województwa i powiatu ..	13
4. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO	18
4.1 Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy (analiza dokumentów programowych gminy).....	18
4.2 Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy	27
4.2.1 Zarys historii obszaru gminy.....	27
4.2.2 Krajobraz kulturowy	30
4.2.3 Zabytki nieruchome	32
4.2.4 Zabytki ruchome	35
4.2.5 Zabytki archeologiczne.....	36
4.2.6 Zabytki w zbiorach muzealnych i innych	38
4.2.7 Dziedzictwo niematerialne.....	39
4.3 Zabytki objęte prawnymi formami ochrony.....	40
4.4 Zabytki w gminnej ewidencji zabytków.....	40
4.5 Zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy	74
5. OCENA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY	75
6. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE	77
6.1 Priorytety programu opieki.....	77
6.2 Zadania i kierunki działań programu opieki	78
7. INSTRUMENTARIUM REALIZACJI PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI.....	79
8. ZASADY OCENY REALIZACJI PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	80
9. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	81
10. REALIZACJA I FINANSOWANIE PRZEZ GMINĘ ZADAŃ Z ZAKRESU OCHRONY ZABYTKÓW	82

WSTĘP

Przedmiotem opracowania pt. „Program Opieki nad Zabytkami Gminy Morąg na lata 2014-2018” jest dziedzictwo kulturowe położone w granicach administracyjnych Gminy Morąg. Celem Programu jest analiza zasobów kulturowych gminy oraz określenie podstawowych kierunków działań i zadań na rzecz ochrony i opieki nad zabytkami.

Program jest dokumentem pomocniczym w pracy samorządu i określa zadania w horyzoncie czasowym 2014-2018.

Gmina Morąg posiada znaczne zasoby dziedzictwa kulturowego, z których wiele cennych objętych zostało od roku 2004 kompleksowymi działaniami rewitalizacyjnymi i restauratorskimi. Działania związane z rozwojem gminy są stricte oparte na jej zasobach i walorach. Istotne jest zatem wykorzystanie zasobów środowiska przyrodniczego jak i środowiska kulturowego.

Realizacja Programu przyczyni się do ochrony dziedzictwa kulturowego oraz wzrostu świadomości lokalnej mieszkańców, co jest szczególnie ważne w kontekście dostępności i możliwości korzystania ze środków krajowych i europejskich na działania związane z zabytkami.

Poszanowanie wspólnego dziedzictwa i utożsamianie się z krajobrazem kulturowym, z miejscem gdzie mieszkamy, jest priorytetem harmonijnego rozwoju Gminy. Stworzenie takiego poczucia bezpieczeństwa, a co za tym idzie – dumy, jest czynnikiem niezbędnym do przeprowadzenia skutecznych działań z zakresu rewitalizacji oraz zachowania odpowiedniego klimatu kulturowego. Takie właśnie zadanie ma Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Morąg. Jest on instrumentem koordynującym politykę przestrzenną miasta w celu ochrony i wyeksponowania dziedzictwa kulturowego oraz określa niezbędne działania organizacyjne i finansowe. Ma również za zadanie podnieść wśród społeczności miasta świadomość potrzeby ochrony dziedzictwa kulturowego.

1. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Podstawą prawną obowiązku wykonania Programu jest Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. (Dz. U. Nr 162, poz. 1568 z późniejszymi zmianami).

Art. 87 ust. 1 stanowi: "Zarząd województwa, powiatu lub wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza na okres 4 lat odpowiednio wojewódzki, powiatowy lub gminny program opieki nad zabytkami."

Programy o których mowa w cyt. ustawie mają na celu w szczególności:

- 1) włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- 2) uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- 3) zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- 4) wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- 5) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- 6) określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- 7) podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Zgodnie z art. 87 ust. 3 wojewódzki, powiatowy i gminny program opieki nad zabytkami przyjmuje odpowiednio sejmik województwa, rada powiatu i rada gminy, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Programy, o których mowa są ogłaszane w wojewódzkim dzienniku urzędowym.

Z realizacji programów zarząd województwa, powiatu i wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza, co 2 lata, sprawozdanie, które przedstawia się odpowiednio sejmikowi województwa, radzie powiatu lub radzie gminy.

Sprawozdanie z realizacji wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami jest przekazywane Generalnemu Konserwatorowi Zabytków i właściwemu wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków w celu jego wykorzystania przy opracowywaniu, aktualizacji i realizacji krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

2. UWARUNKOWANIA PRAWNE OCHRONY I OPIEKI NAD ZABYTKAMI W POLSCE

Obiekty zabytkowe, w tym zabytki nieruchome i ruchome, podlegają na terytorium Polski ochronie prawnej na mocy wielu aktów prawnych, o których mowa w niniejszym rozdziale.

2.1 Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku

Konstytucyjnym obowiązkiem Państwa Polskiego (art. 5 i 6 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 2007 roku) jest ochrona dziedzictwa kulturowego. Zabytki i ich wartości niematerialne są dobrem wspólnym, a dbałość o nie nakazuje art. 82. Konstytucji.

Obiekty zabytkowe są objęte ochroną prawną określoną jako konstytucyjny obowiązek państwa i każdego obywatela:

Zakres regulacji odpowiada art. 5, 6 ust. 1 i 82 Konstytucji RP:

- **art. 5:** *"Rzeczpospolita Polska strzeże niepodległości i nienaruszalności swojego terytorium, zapewnia wolności i prawa człowieka i obywatela oraz bezpieczeństwo obywateli, strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju".*
- **art. 6 ust. 1:** *"Rzeczpospolita Polska stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju".*
- **art. 82:** *"Obowiązkiem obywatela polskiego jest wierność Rzeczypospolitej Polskiej oraz troska o dobro wspólne."*

2.2 Ustawa z 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami

W myśl obowiązujących przepisów z przedmiotowego zakresu ochroną i opieką objęty jest zabytek. W brzmieniu art. 3 pkt 1.), **zabytek to:** *„nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową”*.

Ustawa wyróżnia dwie formy podejścia do zabytków. Rozróżnia się ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami:

1) Zgodnie z art. 4. cytowanej ustawy:

„Ochrona zabytków polega na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

- a) zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;*
- b) zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;*
- c) udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków,*
- d) przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;*

- e) kontrole stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
- f) uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.”

2) Zgodnie z art. 5 cytowanej ustawy:

„Opieka nad zabytkiem sprawowana jest przez jego właściciela lub posiadacza polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków:

- a) naukowego badania i dokumentowania zabytku;
- b) prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;
- c) zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
- d) korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości;
- e) popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz o jego znaczeniu dla historii kultury”.

Przepis art. 6 *Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* wyszczególnia zabytki nieruchome, ruchome i archeologiczne i wskazuje co pod tymi pojęciami jest rozumiane:

- **Za zabytki nieruchome** uznaje się krajobraz kulturowy, układy urbanistyczne, ruralistyczne i zespoły budowlane, dzieła architektury i budownictwa, dzieła budownictwa obronnego, obiekty techniki, cmentarze, parki, ogrody i inne formy zaprojektowanej zieleni, miejsca upamiętniające wydarzenia historyczne lub działalność wybitnych osobistości bądź instytucji.
- **Za zabytki ruchome** uznaje się dzieła sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej, kolekcje, numizmaty oraz pamiątki historyczne, wytwory techniki, materiały biblioteczne, instrumenty muzyczne, wytwory sztuki ludowej i rękodzieła oraz inne obiekty etnograficzne oraz przedmioty upamiętniające wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.
- **Zabytkami archeologicznymi** są pozostałości terenowe pradziejowego i historycznego osadnictwa, cmentarzyska, kurhany, relikty działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Ponadto, zgodnie z przepisem, ustawowej ochronie podlegają nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

Ustawa rozróżnia 4 prawne formy ochrony zabytków (art.7):

- wpis do rejestru zabytków,
- uznanie za pomnik historii,
- utworzenie parku kulturowego,
- ustalenie ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.

Ustawa odnosi się do ewidencji zabytków prowadzonej na wszystkich szczeblach administracyjnych, określając ją jako „sposób” ochrony zabytków w następujących zapisach:

Art. 21. Ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy.

Art. 22. 1. Generalny Konserwator Zabytków prowadzi krajową ewidencję zabytków w formie zbioru kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się w wojewódzkich ewidencjach zabytków.

2. Wojewódzki konserwator zabytków prowadzi wojewódzką ewidencję zabytków w formie kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się na terenie województwa.

3. Włączenie karty ewidencyjnej zabytku ruchomego niewpisanego do rejestru do wojewódzkiej ewidencji zabytków może nastąpić za zgodą właściciela tego zabytku.

4. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy.

REJESTR ZABYTEKÓW (art. 9 i 10) dla zabytków znajdujących się na terenie województwa prowadzi wojewódzki konserwator zabytków.

Do rejestru wpisuje się zabytek nieruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku nieruchomego lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy.

Do rejestru może być również wpisane otoczenie zabytku wpisanego do rejestru, a także nazwa geograficzna, historyczna lub tradycyjna tego zabytku. Wpis do rejestru historycznego układu urbanistycznego, ruralistycznego lub historycznego zespołu budowlanego nie wyłącza możliwości wydania decyzji o wpisie do rejestru wchodzących w skład tych układów lub zespołu zabytków nieruchomych. Wpisanie zabytku nieruchomego do rejestru ujawnia się w księdze wieczystej danej nieruchomości na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków, na podstawie decyzji o wpisie do rejestru tego zabytku.

Do rejestru wpisuje się zabytek ruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków na wniosek właściciela tego zabytku. Wojewódzki konserwator zabytków może wydać z urzędu decyzję o wpisie zabytku ruchomego do rejestru w przypadku uzasadnionej obawy zniszczenia, uszkodzenia lub nielegalnego wywiezienia zabytku za granicę.

2.3 Ustawa z 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym

Zadaniem samorządów jest m.in. wykonywanie zadań w zakresie kultury - art. 7 ust. 1, pkt 9 *Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2001 r., Nr 142, poz. 1591 z późniejszymi zmianami)*. Do zadań własnych gminy zalicza się m. in. ład przestrzenny, kultura (w tym opieka nad zabytkami).

Przedstawione w ww. artykule zadania własne samorządu dotyczą kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz **ochrony zabytków i opieki nad zabytkami**.

2.4 Inne akty prawne dotyczące zabytków

Uregulowania prawne dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami znajdują się także w innych obowiązujących ustawach, przede wszystkim:

- ustawie z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. Nr 80, poz. 717 z późn. zm.),
- ustawie z dnia 7 lipca 1994 r. - Prawo budowlane (tekst jednolity Dz.U. z 2010 r. Nr 243, poz. 1623),
- ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska (tekst jednolity Dz.U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150 z późn. zm.),
- ustawie z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. z 2009 r. Nr 151, poz. 1220 z późn. zm.),
- ustawie z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (tekst jednolity Dz.U. z 2010 r. Nr 102, poz. 651 z późn. zm.),
- ustawie z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (tekst jednolity Dz. U. z 2001 Nr 13, poz. 123 z późn. zm.),
- ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz. U. z 2010 r. Nr 234, poz. 1536).

Zasady ochrony zabytków znajdujących się w muzeach i w bibliotekach zostały określone w:

- ustawie z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz.U. z 1997 r. Nr 5, poz. 24 z późn. zm.),
- ustawie z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz.U. Nr 85, poz. 539 z późn. zm.).

Ochronę materiałów archiwalnych regulują przepisy:

- ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (tekst jednolity Dz.U. z 2006 r. Nr 97, poz. 673 z późn. zm.).

3. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

3.1 Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Celem krajowego programu jest stworzenie warunków niezbędnych do sprawowania ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. W krajowym programie powinny zostać określone cele i kierunki działań oraz zadania w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, warunki i sposoby finansowania planowanych działań oraz harmonogram ich realizacji. Zadaniem głównym polityki państwa w dziedzinie ochrony zabytków jest stworzenie w najbliższej przyszłości mechanizmów, które dostosowałyby tę sferę do warunków gospodarki rynkowej. Planowane działania dotyczą sfery legislacyjnej, zmian organizacyjnych obejmujących konieczne rozszerzenie zakresu działań instytucji odpowiedzialnych za ochronę dziedzictwa kulturowego w Polsce oraz zmian w strategii i organizacji ochrony dóbr kultury.

Założenia do Programu krajowego określiły cele i kierunki działań oraz zadania, które powinny być podjęte w szczególności przez organy i jednostki administracji publicznej w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. Tezy krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami¹ zostały opracowane przez specjalny zespół składający się z członków Rady Ochrony Zabytków przy Ministrze Kultury. Tezy te zostały pozytywnie zaopiniowane przez Radę Ochrony Zabytków przy Ministrze Kultury w dniach 25 i 26 marca 2004 roku.

Celem programu krajowego jest wzmocnienie ochrony i opieki nad tą istotną materialną częścią dziedzictwa kulturowego oraz poprawa stanu zabytków w Polsce. W założeniach program ma również uporządkowanie działań w sferze ochrony zabytków poprzez wskazanie siedmiu podstawowych zasad konserwatorskich:

- 1) zasady *primum non nocere* (po pierwsze nie szkodzić),
- 2) zasady maksymalnego poszanowania oryginalnej substancji zabytku i wszystkich jego wartości (materialnych i niematerialnych),
- 3) zasady minimalnej niezbędnej ingerencji (powstrzymywania się od działań niekoniecznych),
- 4) zasady, zgodnie z którą usuwać należy to (i tylko to), co na oryginał działa niszcząco,
- 5) zasady czytelności i odróżnialności ingerencji,
- 6) zasady odwracalności metod i materiałów,
- 7) zasady wykonywania wszelkich prac zgodnie z najlepszą wiedzą i na najwyższym poziomie.

Wymienione zasady dotyczą postępowania konserwatorów - pracowników urzędów, restauratorów dzieł sztuki, architektów, urbanistów, budowlanych, archeologów, właścicieli i użytkowników obiektów zabytkowych.

¹ Tezy dostępne na stronach Krajowego Ośrodka Badań i Dokumentacji Zabytków <http://www.kobidz.home.pl/pliki/tezy.pdf>

Założenia do Programu krajowego określiły priorytety:

A. w zakresie uwarunkowań ochrony i opieki nad zabytkami:

1. Pełna ocena stanu krajowego zasobu zabytków nieruchomych. Określenie kategorii i stopnia zagrożeń.
2. Pełna ocena stanu krajowego zasobu zabytków ruchomych. Określenie kategorii i stopnia zagrożeń.
3. Pełna ocena stanu krajowego zasobu dziedzictwa archeologicznego. Określenie kategorii i stopnia zagrożeń oraz wyznaczenie stref o szczególnym zagrożeniu dla zabytków archeologicznych.
4. Objęcie skuteczną i zorganizowaną ochroną przynajmniej najcenniejszych zabytków techniki.
5. Pełna ocena stanu krajowego zasobu pomników historii i obiektów wpisanych na listę światowego dziedzictwa. Określenie kategorii i stopnia zagrożeń.
6. Ocena stanu służb i możliwości wypełniania całokształtu zadań związanych z ochroną i opieką nad zabytkami.
7. Ocena stanu i stopnia objęcia opieką zabytków w poszczególnych kategoriach. Doskonalenie i rozwijanie oraz podnoszenie efektywności i skuteczności instytucjonalnej i społecznej ochrony i opieki nad zabytkami.
8. Udoskonalenie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych w zakresie ochrony i opieki nad dziedzictwem kulturowym i zabytkami.

B. w zakresie działań o charakterze systemowym:

1. Powiązanie ochrony zabytków z polityką ekologiczną ochrony przyrody, architektoniczną i przestrzenną, celną i polityką bezpieczeństwa państwa. Realizacja powszechnych tendencji europejskich i światowych do rozszerzania pola ochrony na całe dziedzictwo kulturowe obejmujące i dobra kultury i natury (World Cultural Heritage).
2. Przygotowanie strategii ochrony dziedzictwa kulturowego wytyczającej główne założenia koncepcji ochrony w Polsce. Wprowadzenie jej do polityk sektorowych we wszystkich dziedzinach i na wszystkich poziomach zarządzania i gospodarowania.

C. w zakresie systemu finansowania:

Stworzenie sprawnego systemu finansowania ochrony i opieki konserwatorskiej.

D. w zakresie dokumentowania, monitorowania i standaryzacji metod działania:

1. Tworzenie systemu i stale aktualizowanych, elektronicznych baz informacji o zasobach i stanie zabytków w Polsce i ich dokumentacji. Stworzenie warunków do realizacji ustawowego obowiązku dokumentowania wszystkich prac, przy wszystkich grupach i typach obiektów zabytkowych.
2. Gromadzenie stale aktualizowanej wiedzy o stanie zachowania, postępach i wynikach prac konserwatorskich i restauratorskich, zagrożeniach, prawidłowości zarządzania i

bezpieczeństwie użytkowania obiektów zabytkowych oraz o innych formach ochrony dziedzictwa.

3. Wypracowanie i wprowadzenie szczegółowych zasad ochrony dziedzictwa w planach zagospodarowania przestrzennego. Wypracowanie standardów zagospodarowania i estetyki zabytkowych przestrzeni publicznych.

E. w zakresie kształcenia i edukacji:

1. Utrzymanie i doskonalenie dotychczas wypracowanego systemu kształcenia w dziedzinie konserwacji i ochrony. Zorganizowanie systemu podnoszenia kwalifikacji w każdej grupie zawodowej pracującej na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego.
2. Kształcenie społeczeństwa w duchu poszanowania dla autentyzmu oraz wartości materialnych i niematerialnych wspólnego, wielokulturowego dziedzictwa. Budowanie klimatu społecznego zrozumienia i akceptacji dla idei ochrony i dawności zabytków odczytywanych jako źródło tożsamości, wiedzy i dumy z przeszłości, tradycji, wiedzy o sposobie życia i pracy przodków.
3. Upowszechnianie wśród właścicieli i użytkowników obiektów zabytkowych znajomości zasad konserwatorskich, zasad etyki i profilaktyki konserwatorskiej. Tworzenie mechanizmów ekonomicznych sprzyjających prawidłowemu traktowaniu obiektów zabytkowych.

F. w zakresie współpracy międzynarodowej:

1. Wzmocnienie obecności Polski w światowym i europejskim środowisku działającym na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego i promocja polskich osiągnięć w tej dziedzinie.
2. Oparcie działań na pojęciu wspólnego dziedzictwa kultury ludzkości. Troska o ochronę polskiego dziedzictwa kulturowego za granicą.

Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2013–2016. Obowiązek stworzenia Krajowego Programu Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami nałożyła na ministra kultury ustawa o zabytkach z 2003 roku. **Do czasu zakończenia prac nad Programem opieki nad zabytkami Gminy Morąg nie przyjęto programu krajowego, stąd możliwe było uwzględnienie w niniejszym programie projektu dokumentu oraz wyżej omówionych tez do krajowego**

Narodowy Program Kultury „Ochrona zabytków i dziedzictwa kulturowego” na lata 2004-2020. Ogólne wytyczne do konstruowania programu wojewódzkiego zawiera przyjęta przez Radę Ministrów w dniu 21 września 2004 r. *Narodowa Strategia Kultury na lata 2004-2013* (w 2005 r. Ministerstwo Kultury przygotowało *Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020*), będąca rządowym dokumentem tworzącym ramy dla nowoczesnego mecenatu państwa w sferze kultury, a przede wszystkim dla nowocześnie pojmowanej polityki kulturalnej państwa, funkcjonującej w warunkach rynkowych, a także dla wspólnoty Polski z Unią Europejską. Strategia została stworzona centralnie dla obszaru całej Polski. Określa

spójne działania realizowane w regionach. Stąd celem strategicznym jest działanie na rzecz zrównoważonego rozwoju kulturalnego regionów w Polsce, a celami częściowymi są m.in. zachowanie dziedzictwa kulturowego i aktywna ochrona zabytków, wzrost efektywności zarządzania sferą kultury itd. Jednym z instrumentów, za pomocą których realizowane są wspomniane cele *Strategii* jest *Narodowy Program Kultury **Ochrona zabytków i dziedzictwa kulturowego** na lata 2004-2020*, który za cel strategiczny przyjął intensyfikację i upowszechnianie dziedzictwa kulturowego, w tym szczególnie kompleksową poprawę stanu zabytków nieruchomych.

Cele częściowe programu to:

- poprawa warunków instytucjonalnych, prawnych i organizacyjnych w sferze dokumentacji i ochrony zabytków,
- kompleksowa rewaloryzacja zabytków i ich adaptacja na cele kulturalne, turystyczne, edukacyjne, rekreacyjne i inne cele społeczne,
- zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości poprzez tworzenie zintegrowanych narodowych produktów turystycznych,
- promocja polskiego dziedzictwa kulturowego w Polsce i za granicą, w szczególności za pomocą narzędzi społeczeństwa informacyjnego,
- rozwój zasobów ludzkich oraz podnoszenie świadomości społecznej w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego,
- tworzenie warunków dla rozwoju i ochrony dziedzictwa kultury ludowej,
- zabezpieczenie zabytków przed nielegalnym wywozem za granicę.

Cele programu realizowane będą m.in. w ramach następujących priorytetów i działań:

Priorytet I Aktywne zarządzanie zasobem stanowiącym materialne dziedzictwo kulturowe.

Działanie 1.1. Wzmocnienie ośrodków dokumentacji zabytków oraz budowa nowoczesnych rozwiązań organizacyjno-finansowych w sferze ochrony zabytków.

W ramach działania zostaną zaproponowane zmiany instytucjonalne, prawne i funkcjonalne w sferze dokumentacji i ochrony zabytków oraz procesu oferowania zabytków na rynku. Rodzi to konieczność przeprowadzenia szerokich konsultacji ze środowiskami konserwatorskimi, właścicielami zabytków, a także z ewentualnymi partnerami Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego wdrażającymi zaproponowany system, a następnie wystąpienie z inicjatywami ustawodawczymi przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Działanie 1.2. Kompleksowa rewaloryzacja zabytków i ich adaptacja na cele kulturalne, turystyczne, edukacyjne, rekreacyjne i inne cele społeczne.

W ramach działania realizowane będą projekty rewaloryzacji zabytków i ich adaptacji na cele społeczne. Projekty muszą posiadać znaczący wpływ ekonomiczny na rozwój regionalny, w tym szczególnie przyczyniać się do wzrostu dochodów, jak i zwiększać ilość miejsc pracy.

Priorytet II Edukacja i administracja na rzecz dziedzictwa kulturowego.

Działanie 2.1. Rozwój zasobów ludzkich oraz podnoszenie świadomości społecznej w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego.

W ramach działania przewiduje się zrealizowanie zadań mających na celu podniesienie wykształcenie kadr zatrudnionych w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego, oraz podniesienie zainteresowania społeczeństwa problematyką ochrony zabytków, jak również powołanie zespołu naukowego zajmującego się badaniami naukowymi w sferze wpływu zachowania i rewaloryzacji dziedzictwa kulturowego na rozwój społeczno – ekonomiczny regionów, w tym szczególnie turystyki. Ponadto planuje się promowanie zachowania dziedzictwa kulturowego wsi poprzez aktywizację społeczności wiejskich, a także ochronę i popularyzację kultury ludowej.

Działanie 2.2. Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego przed nielegalnym wywozem i przewozem przez granice.

Działanie realizowane będzie poprzez wdrożenie Programu „Absent Patrymonium” - sieci informacji wirtualnej o zabytkach wywożonych i zaginionych. Program wpisuje się w cele i założenia MF EOG Oprócz wytyczonych w NPK „Ochrona zabytków i dziedzictwa kulturowego” priorytetów i założonych działań, zadania wytyczone w dokumencie będą realizowane przez podprogramy m.in. Program „Polskie regiony w europejskiej przestrzeni kulturowej”, Program Operacyjny „Promesa Ministra Kultury”.

3.2 Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami na poziomie województwa i powiatu

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Warmińsko - Mazurskiego.

Program opieki nad zabytkami Gminy Morąg jest zgodny z wyznaczonymi w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Warmińsko-Mazurskiego (Uchwała nr XXXIII/505/02 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 12 lutego 2002 r.) celami polityki przestrzennej, zasadami ich realizacji oraz przyjętymi w planie kierunkami działań polityki przestrzennej w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego.

W sferze kulturowej obejmującej system ochrony dziedzictwa kulturowego przyjęto zasady kompleksowości działań ochronnych i rewaloryzacyjnych, łączenia ochrony środowiska kulturowego z ochroną środowiska przyrodniczego oraz promowania regionalnych walorów dziedzictwa kulturowego.

Podstawowe cele polityki przestrzennej w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego, zapisane w planie zagospodarowania przestrzennego województwa warmińsko-mazurskiego dotyczą:

- ochrony dziedzictwa kulturowego i historycznego jako filaru turystyki;
- otoczenia szczególną troską obiektów zabytkowych o randze krajowej i międzynarodowej a także obiektów o mniejszej randze lecz decydujących o odrębności regionalnej;
- przywrócenia zespołom staromiejskim ich historycznego charakteru (rewaloryzacja);
- zachowania historycznej zabudowy wiejskiej z układem drożnym oraz zabytkowych układów pałacowych, dworskich i parkowych;
- respektowanie w zagospodarowaniu przestrzennym bezkonfliktowego wkomponowania zabudowy w przestrzeń historyczną.

- Rozwiązanie problemów w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego na obszarze województwa warmińsko-mazurskiego będzie obejmowało przede wszystkim:
- działania ochronne i zabezpieczające, a także określenie zasobów i ich wartości;
- opracowanie strategii działań zmierzających do skutecznej i ciągłej ochrony,
- prawidłowego ich zagospodarowania i wypromowania;
- usystematyzowanie istniejących opracowań dotyczących krajobrazu kulturowego na fragmentach byłych województw włączonych w granice nowego regionu, dokonanie ich oceny według jednolitych kryteriów oraz uzupełnienie braków;
- przystosowanie obiektów zabytkowych do nowych funkcji (np. turystyka).

Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Województwa Warmińsko - Mazurskiego do 2025 roku.

Zapisy Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Morąg są wysoce komplementarne z ogólnymi założeniami przyjętymi w Strategii Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Województwa Warmińsko-Mazurskiego do 2025 roku (uchwalonej przez Sejmik Województwa Warmińsko-Mazurskiego uchwałą Nr XXVIII/553/13 Sejmiku Województwa Warmińsko - Mazurskiego z dnia 25 czerwca 2013 r. w sprawie przyjęcia Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2025). Dokument w stopniu dość ogólnym traktuje zagadnienia związane z ochroną i opieką nad zabytkami. Wśród atutów regionu wskazano relatywnie wysokie nasycenie obiektami zabytkowymi. Gmina Morąg przypisana została do kluczowych obszarów strategicznej interwencji Strategii w zakresie zbieżnym z problematyką programu opieki nad zabytkami: tygrys warmińsko-mazurski, obszary wymagające restrukturyzacji i rewitalizacji.

Program Opieki nad Zabytkami Województwa Warmińsko-Mazurskiego na Lata 2012-2015.

Program Opieki nad Zabytkami Województwa Warmińsko-Mazurskiego na Lata 2012-2015 został przyjęty uchwałą nr XIII/240/11 Sejmiku Województwa Warmińsko- Mazurskiego z dnia 28 grudnia 2011 r.

Ideą opracowania Programu Opieki nad Zabytkami dla województwa warmińsko-mazurskiego było uznanie potrzeby zachowania zasobów regionalnego dziedzictwa kulturowego jako ważnego czynnika wpływającego na kształtowanie się tożsamości regionalnej i promocji turystycznej.

W celu realizacji idei opracowania, w/w Program ustalił podstawowe zakresy podejmowanych działań, zmierzających do ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego województwa:

- 1. Zespolenie i koordynacja form i metod ochrony dziedzictwa kulturowego, realizowane poprzez:**
 - a) realizację powszechnych tendencji europejskich i światowych do rozszerzania pola ochrony na całe dziedzictwo kulturowe obejmujące dobra kultury i natury;
 - b) powiązanie ochrony zabytków z polityką ekologiczną (ochrony przyrody), architektoniczną i przestrzenną, celną oraz polityką bezpieczeństwa;

- c) włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania województwa;
- d) uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków (w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego) łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej w planach rozwoju województwa;
- e) uwzględnianie - w planach zagospodarowania przestrzennego - ochrony środowiska naturalnego powiązanego przestrzennie z założeniami urbanistycznymi i ruralistycznymi oraz zespołami architektonicznymi;
- f) opracowywanie gminnych i powiatowych programów opieki nad zabytkami jako ważnego instrumentu kształtowania lokalnych strategii rozwoju;
- g) wykorzystywanie nowej formy ochrony zabytków, jaką stanowi park kulturowy;

2. Opieka nad zabytkami nieruchomymi ze szczególnym uwzględnieniem obiektów i zespołów charakterystycznych dla województwa warmińsko-mazurskiego:

- a) Wspieranie polityki konserwatorskiej dotyczącej m.in.: postępowania zgodnie z obowiązującymi standardami i zasadami konserwatorskimi, wykonywania kompleksowych dokumentacji obiektów zabytkowych poddawanych pracom konserwatorskim bądź rewaloryzacyjnym;
- b) Inicjowanie, wspieranie i popularyzacja działań zmierzających do wyszukania nowych właścicieli lub dzierżawców dla obiektów zabytkowych wymagających zagospodarowania;
- c) Dofinansowywanie wybranych prac badawczych i dokumentacyjnych związanych z najważniejszymi obiektami zabytkowymi - wprowadzenie systemu wojewódzkich grantów badawczych;
- d) Dofinansowywanie prac konserwatorskich przy zabytkach, zgodnie z priorytetami określonymi w Programie;
- e) Wdrożenie i realizacja programów opieki nad zabytkami o szczególnym znaczeniu dla tożsamości kulturowej województwa, tj. Program ochrony gotyckiej architektury ceglanej, Program ochrony i odnowy centrów historycznych miast oraz zespołów urbanistycznych powstałych w XIX i XX w., Program ochrony dziedzictwa wiejskiego, Program ochrony i odnowy architektury użyteczności publicznej, Program ochrony architektury przemysłowej i zabytków techniki, Program ochrony zabytkowych zespołów dworsko-parkowych, Program ochrony alei przydrożnych, Program ochrony sanktuariów pielgrzymkowych, Program ochrony architektury sakralnej XIX i XX wieku, Program ochrony kapliczek i krzyży przydrożnych.

3. Opieka nad zabytkami ruchomymi poprzez:

- a) dokumentację;
- b) konserwację;
- c) działania promocyjne.

4. Opieka nad zasobami muzeów

5. Program ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego województwa warmińsko-mazurskiego

W Programie uznano obszar województwa warmińsko-mazurskiego za region o wyjątkowych walorach archeologicznego dziedzictwa kulturowego. Decydują o tym przede wszystkim:

- stosunkowo duża liczba znanych stanowisk, w tym dobrze zachowanych i mających wyjątkowe znaczenie dla archeologii europejskiej. Przykładem może być sieć osad nawodnych kultury kurhanów zachodniobałtyjskich bądź też kompleksy grodzisk, kurhanów, itp.;
- charakter wielu z nich, ujawniający interesujące związki z terenami ościennymi, w tym szczególnie od wschodu i zachodu regionu;
- walory stosunkowo nieprzekształconego jeszcze środowiska naturalnego, z którym współgra archeologiczny krajobraz kulturowy (np. grodziska i kurhany, a także niektóre charakterystycznie posadowione stanowiska płaskie).

Strategia ochrony archeologicznych zasobów regionu powinna się skupić na następujących zadaniach:

- a) współpracę ze środowiskiem tzw. „wykrywaczy” zmierzająca do pełnej kontroli ich działalności, a także dającą możliwości wykorzystania ich umiejętności w działaniach zmierzających do pełniejszego rozpoznania zasobów archeologicznych i zapobieganie działalności przestępczej polegającej głównie na nielegalnym handlu zabytkami archeologicznymi;
- b) szerszą niż dotychczas edukację i popularyzację w zakresie potrzeby ochrony dziedzictwa archeologicznego poprzez organizację plenerowych festynów i pokazów, szlaków turystycznych, ścieżek edukacyjnych itp.;
- c) wspieranie rewitalizacji zabytków archeologicznych nieruchomości o własnych formach krajobrazowych;
- d) wspieranie działań zmierzających do podejmowania prac konserwatorskich przy archeologicznych zabytkach ruchomych wpisanych do rejestru zabytków;
- e) powołanie Muzeum Archeologicznego - nowoczesnej placówki o randze wojewódzkiej o odpowiednim zapleczu magazynowym, której zadaniem byłoby m.in. systematyczne gromadzenie i eksponowanie pozyskiwanych w trakcie badań materiałów zabytkowych, a także ich konserwację i digitalizację.
- f) utworzenie parków kulturowych, działających w oparciu o zabytki archeologiczne.

6. Ochrona dziedzictwa niematerialnego.

7. Praktyczne wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego - rozwój turystyki, działania edukacyjne, promocyjne.

- a) utworzenie portalu internetowego, aktualizowanego na bieżąco, o wielowątkowym profilu informacyjnym na temat dziedzictwa kulturowego regionu;

- b) stworzenie wojewódzkiego jednolitego systemu regionalnej popularyzacji o promocji zagadnień z zakresu ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego, skierowanego do jednostek samorządu terytorialnego, szkół, organizacji pozarządowych itp.
- c) działania wspierające wykorzystywanie obiektów zabytkowych (zwłaszcza nieużytkowanych) dla potrzeb rozwoju infrastruktury turystycznej;
- d) realizacja programu ogólnospołecznej edukacji kulturowej; właściwa edukacja dzieci i młodzieży nastawiona na poznanie wartości tzw. „małych ojczyzn” i wskazanie potrzeby ochrony krajobrazu kulturowego jako swoistego wyróżnika i świadectwa tożsamości regionalnej;
- e) wydawanie i dofinansowywanie wydawnictw poświęconych zabytkom Warmii i Mazur;
- f) promowanie i wspieranie przywracania lub utrzymywania w obiektach pierwotnych, historycznych funkcji;
- g) współdziałanie w organizacji i współfinansowanie imprez kulturalnych, zwłaszcza o znaczeniu ponadlokalnym, promujących dziedzictwo kulturowe;
- h) działania związane z funkcjonowaniem szlaków edukacyjno - turystycznych po zasobach dziedzictwa kulturowego;
- i) organizacja i rozszerzenie formuły Europejskich Dni Dziedzictwa.

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Ostródzkiego na lata 2008 - 2020

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Ostródzkiego na lata 2008 - 2020 przyjęta została Uchwałą Nr XXVII/120/2008 Rady Powiatu w Ostródzie z dnia 9 grudnia 2008r. Dokument ten wskazuje na obiektu zabytkowe jako mocną stroną powiatu ostródzkiego, w tym Gminy Morąg, zwłaszcza zaś możliwość wykorzystania faktu położenia na terenie powiatu unikatowego w skali światowej zabytku jakim jest Kanał Ostródzko - Elbląski dla rozwoju turystyki. Jednocześnie podkreśla zły stan techniczny wielu obiektów zabytkowych znajdujących się w rękach prywatnych oraz brak ich ewentualnego alternatywnego wykorzystania.

W ramach celów strategicznych, operacyjnych, w tym zadań planowanych do realizacji przez powiat ostródzki, w/w dokument wymienia m.in:

- promocję walorów kulturowych powiatu ostródzkiego w kraju i za granicą, w tym produktu lokalnego, regionalnego, markowego;
- współpracę z organizacjami pozarządowymi działającymi w obszarze kultury i dziedzictwa narodowego oraz na rzecz kultury i pielęgnowania tradycji mniejszości narodowych, w tym zlecenie zadań ustawowych;
- renowację obiektów zabytkowych.

4. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

4.1 Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy (analiza dokumentów programowych gminy).

Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Morąg - obszar miasta i obszary wiejskie

Aktualnie obowiązujące studium uwarunkowań zostało przyjęte uchwałą Nr XXI/354/08 Rady Miejskiej w Morągu z dnia 26 czerwca 2008 roku w sprawie: uchwalenia zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Morąg obszar miasta i obszary wiejskie.

Cele strategiczne Gminy Morąg, na podstawie, których stworzone zostały projekty działań, pozostają również w ścisłym powiązaniu i zgodzie z celem strategicznym i celami generalnymi, zawartymi w „Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta i Gminy Morąg”

Cel strategiczny zawarty w „Studium”.

Poprawa poziomu życia mieszkańców miasta i gminy poprzez pełniejsze wykorzystanie istniejących potencjałów niezbędnych do rozwoju funkcji gospodarczych tj. rolnictwa, turystyki, przemysłu, drobnej wytwórczości itp. przy równoczesnym utrzymaniu w równowadze przyrodniczej środowiska naturalnego.

Cele generalne (grupy celów).

Cele ekologiczne i kulturowe.

- Ochrona walorów, warunków funkcjonowania i ciągłości przestrzennej systemów ekologicznych w celu zwiększenia atrakcyjności obszaru miasta i gminy do rozwoju funkcji turystycznej.
- Ochrona jakości zasobów wód powierzchniowych i podziemnych dla celów rozwoju społeczno gospodarczego oraz zabezpieczenia zasobów tych wód w niezmiennym stanie dla przyszłych pokoleń.
- Powiększenie świadomości ekologicznej społeczeństwa poprzez stwarzanie warunków do bezpośredniego kontaktu ze środowiskiem, szczególnie na terenach o wysokich walorach przyrodniczych.
- Ochrona i utrzymanie obiektów zabytkowych oraz przystosowania ich do nowych potrzeb w celu wzbogacenia oferty turystycznej obszaru Gminy Morąg.
- Wzbogacenie estetyki w jednostkach osadniczych w celu tworzenia współczesnych wartości i kulturowych.

Cele społeczno-gospodarcze.

- Wykorzystanie położenia gminy do rozwoju społeczno gospodarczego.
- Tworzenie nowych miejsc pracy w celu zminimalizowania bezrobocia oraz podniesienia poziomu życia mieszkańców miasta i gminy.
- Rozwój funkcji gospodarczych w oparciu o istniejące potencjały zawarte w walorach przyrodniczych i społecznych miasta i gminy.

Cele rozwoju infrastruktury technicznej i transportowej.

- Zaspokojenie potrzeb ludności poprzez dostarczenie odpowiedniej ilości i jakości infrastruktury technicznej.
- Poprawa warunków technicznych systemów komunikacyjnych zewnętrznych i wewnętrznych w celu zwiększenia atrakcyjności dla inwestorów oraz polepszenia dostępności do usług mieszkańcom miasta i gminy.

Lp.	Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego
1.	Uchwała Nr XXI/193/2000 Rady Miejskiej w Morągu z dnia 14 czerwca 2000r. w sprawie uchwalenia SUIKZP miasta i gminy Morąg
2.	Uchwała Nr L/680/06 Rady Miejskiej w Morągu z dnia 26 lipca 2006 r. w sprawie zmiany SUIKZP miasta i gminy Morąg w zakresie systemu komunikacji w mieście oraz wprowadzenia terenów zamkniętych ich strefy ochronnej na terenie miasta i gminy
3.	Uchwała Nr XV/227/07 Rady Miejskiej w Morągu z dnia 27.12.2007r. w sprawie uchwalenia zmiany SUIKZP gminy Morąg, obszary wiejskie w obrębach geodezyjnych: Niebrzydowo Wielkie, Gulbity, Bogaczewo, Żabi Róg, Wilnowo, Tątlawki.
4.	Uchwała Nr XXI/354/08 Rady Miejskiej w Morągu z dnia 26.06.2008r. w sprawie uchwalenia zmiany SUIKZP gminy Morąg obszar miasta i obszary wiejskie.

Źródło: Wydział Gospodarki Nieruchomościami, Planowania Przestrzennego i Rolnictwa Urzędu Miejskiego w Morągu

Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego

Powierzchnia Gminy Morąg objęta planami miejscowymi około (3618,97 ha). Na terenie Gminy Morąg dysponuje następującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego:

Lp.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego (Uchwała)	Dziennik Urzędowy
1.	Zmiana mpzp gm. Morąg w obrębie Słonecznik, w pobliżu wsi Bartężek Uchwała Nr XXIII/160/96 Rady Miejskiej w Morągu z dnia 27.03.1996r.- 39 ha	Dziennik Urzędowy Województwa Olsztyńskiego Nr 14, poz. 141, z dnia 26.04.1996 r.
2.	Zmiana mpzp gm. Morąg w obrębie Gulbity Uchwała Nr XXIII/159/96 Rady Miejskiej w Morągu z dnia 27.03.1996 r.- 7 ha	Dziennik Urzędowy Województwa Olsztyńskiego Nr 14 poz. 140 z dnia 26.04.1996 r.
3.	Zmiana mpzp gm. Morąg w zakresie budownictwa letniskowego w rejonie wsi Ruś Uchwała Nr XXIII/161/96 Rady Miejskiej w Morągu z dnia 27.03.1996 r.- 13,7 ha	Dziennik Urzędowy Województwa Olsztyńskiego Nr 14 poz. 142 z dnia 26.04.1996 r.

4.	Zmiana mpzp gm. Morąg w obrębie geodezyjnym Bogaczewo Uchwała Nr XXIII/158/96 Rady Miejskiej w Morągu z dnia 27.03.1996 r.- 9 ha	Dziennik Urzędowy Województwa Olsztyńskiego Nr 14 poz. 139 z dnia 26.04.1996 r.
5.	Zmiana mpzp gm. Morąg w obrębie Kretowiny Uchwała Nr XXXVI/219/97 Rady Miasta w Morągu z dnia 26.03.1997 r.- 20 ha	Dziennik Urzędowy Województwa Olsztyńskiego Nr 13 poz. 155 z dnia 25.04.1997
6.	Zmiana mpzp gm. Morąg w obrębie geodezyjnym Bogaczewo Uchwała Nr LV/317/98 Rady Miejskiej w Morągu z dnia 17 czerwca 1998 r.- 15 ha	Dziennik Urzędowy Województwa Olsztyńskiego Nr 16, poz. 2008 z dnia 17.06.1998 r.
7.	Zmiana mpzp gm. Morąg w obrębie geodezyjnym Kretowiny Uchwała Nr X/121/03 Rady Miejskiej w Morągu z dnia 21 maja 2003 r. – 0,5 ha	Dziennik Urzędowy Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 83, poz. 1216 z dnia 13.06.2003 r.
8.	Mpzp centrum usługowego na Półwyspie Kretowiny gm. Morąg Uchwała Nr XLII/576/05 Rady Miejskiej w Morągu z dnia 28.12.2005 r.- 8,084 ha	Dziennik Urzędowy Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 24, poz. 542 z dnia 08.02.2006r.
9.	Mpzp gm. Morąg w obrębach geodezyjnych Bramka i Żabi Róg Uchwała Nr XXXIII/459/05 Rady Miejskiej w Morągu z dnia 27.04.2005r.- 179 ha	Dziennik Urzędowy Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 67, poz. 938 z dnia 07.06.2005 r.
10.	Mpzp miejscowości Ruś, gm. Morąg Uchwała Nr XLV/613/06 Rady Miejskiej w Morągu z dnia 29.03.2006r.- 253 ha	Dziennik Urzędowy Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 62, poz. 1148 z dnia 12.05.2006 r.
11.	Mpzp w miejscowości Kretowiny, gm. Morąg Uchwała Nr XLV/641/06 Rady Miejskiej w Morągu z dnia 26.04.2006 r.- 239 ha	Dziennik Urzędowy Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 81, poz. 1422 z dnia 22 czerwca 2006r.
12.	Zmiana mpzp gm. Morąg w obrębach geodezyjnych Bramka i Żabi Róg Uchwała Nr XIII/179/07 Rady Miejskiej w Morągu z dnia 25.10.2007r.- 2 ha	Dziennik Urzędowy Województwa Warmińsko-Mazurskiego Nr 196, poz. 2511 z 2007 r.
13.	Mpzp w miejscowości Niebrzydowo Wielkie i Gulbity w gm. Morąg Uchwała Nr XX/342/08 Rady Miejskiej w Morągu z dnia 29.05.2008r.- 526 ha	Dziennik Urzędowy Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 23 lipca 2008 r., Nr 113, poz. 188
14.	Mpzp gm. Morąg w obrębie geodezyjnym Wilnowo uchwała Nr XXVII/443/08 Rady Miejskiej w Morągu z dnia 29.12.2008 r.- 430 ha	Dziennik Urzędowy Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 25.02.2009 r., Nr 28, poz. 505
15.	Zmiana mpzp w obrębie Bogaczewo uchwała Nr XXX/490/09 Rady Miejskiej w Morągu z dnia 26.03.2009 r.- 334 ha	Dziennik Urzędowy Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 25.05.2009 r., Nr 69, poz. 1118
16.	Zmiana mpzp obszaru miasta Morąg uchwała Nr XL/640/10 Rady Miejskiej w Morągu z dnia 25.02.2010 r.- 986 ha	Dziennik Urzędowy Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 23.04.2010 r., Nr 53, poz. 890
17.	Mpzp gm. Morąg w obrębie geodezyjnym Gubity Nr XLVI/766/10 Rady Miejskiej w Morągu z dnia 26.08.2010 r.- 96 ha	Dziennik Urzędowy Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 07.10.2010 r., Nr 158, poz. 2023
18.	Mpzp gm. Morąg w obrębie Żabi Róg Nr VI/44/11	Dziennik Urzędowy Województwa

	Rady Miejskiej w Morągu z dnia 24.02.2011 r. - 397 ha	Warmińsko-Mazurskiego z dnia 22.04.2011, Nr 51, poz. 826
19.	Mpzp gm. Morąg w obrębie Bogaczewo Nr VI/45/11 Rady Miejskie w Morągu z dnia 24.02.2011 r. - 64,69 ha	Dziennik Urzędowy Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 22.04.2011, Nr 51, poz.827
20.	Zmiana mpzp gm. Morąg w obrębie Ruś Nr XXI/307/12 Rady Miejskiej w Morągu z dnia 28.06.2012 r. -	Dziennik Urzędowy Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 19.09.2012 r. poz. 2516
21.	Zmiana mpzp obszaru miasta Morąg Nr XXIII/340/12 Rady Miejskiej w Morągu z dnia 27.09.2012 r. -	Dziennik Urzędowy Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 06.11.2012 r. poz. 2950
22.	Mpzp gm. Morąg w obrębie geodezyjnym Tątlawki Nr XXX/444/13 Rady Miejskiej w Morągu z dnia 28.02.2013 r.	Dziennik Urzędowy Województwa Warmińsko- Mazurskiego z dnia 28.01.2014 r. poz. 323
23.	Zmiana mpzp w obrębie geodezyjnym Kretowiny Nr XXXV/522/13 Rady Miejskiej w Morągu z dnia 29.08.2013 r.	Dziennik Urzędowy Województwa Warmińsko- Mazurskiego z dnia 26.02.2014 r. poz. 997

Źródło: Wydział Gospodarki Nieruchomościami, Planowania Przestrzennego i Rolnictwa Urzędu Miejskiego w Morągu.

W sytuacji, gdy na terenie objętym danym planem położone są obiekty zabytkowe, definiują zasady ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego oraz dóbr kultury współczesnej. Przedmiotem ochrony obiektu objętego ochroną prawną z mocy wpisu do rejestru zabytków województwa warmińsko - mazurskiego lub ujętego w wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków jest: ukształtowanie bryły, opracowanie elewacji (forma i układ otworów, detal architektoniczny) oraz innych elementów decydujących o zachowaniu jego historycznego charakteru, w tym między innymi wykończenie ścian zewnętrznych oraz pokrycie dachu. Według wymogów planów, prace przy obiektach zabytkowych powinny respektować ich zabytkowy charakter - nie należy zmieniać ukształtowania bryły, wyglądu elewacji i detali architektonicznych. Do remontu elewacji i pokrycia dachów należy stosować tradycyjne materiały i technologie. Wszelkie prace przy obiektach zabytkowych, zwłaszcza zaś mające wpływ na ich wygląd zewnętrzny, mogą być prowadzone w uzgodnieniu z Warmińsko-Mazurskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

W odniesieniu do stanowisk archeologicznych objętych ochroną prawną poprzez wpis do rejestru zabytków archeologicznych województwa warmińsko - mazurskiego bądź ujętych w wojewódzkiej lub gminnej ewidencji zabytków, w/w plany zakaz prowadzenia jakiejkolwiek działalności inwestycyjnej nie związanej z ich rewaloryzacją. W przypadku natrafienia podczas prac ziemnych przedmiotu, co do którego istnieje przypuszczenie, iż jest on zabytkiem archeologicznym, inwestor lub wykonawca prac ziemnych jest zobowiązany do zawiadomienia Warmińsko - Mazurskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków o odkryciu.

W mieście zlokalizowanych jest najwięcej zabytków o najwyższym priorytecie dla samorządu Morąga - aktualnie miasto posiada **miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obszaru miasta Morąg**. Plan ten obejmuje obszar o powierzchni ok. 1200 ha, ograniczony: od północy parkiem leśnym i jeziorem Skiertąg; od wschodu i od południa ulicą stanowiącą skraj osiedli zabudowy jednorodzinnej; od zachodu Rozlewisko Morąskie i oczyszczalnia ścieków. Ustala on zasady zagospodarowania i metod kształtowania ładu przestrzennego oraz spójności rozwoju miasta to jest: powiązań funkcjonalno – przestrzennych, spójności jako ciągłości historycznej, spójności społecznej i ekonomicznej. Miasto Morąg posiada kilka cennych obiektów wpisanych do wymienionego powyżej rejestru zabytków, są to: **Mury obronne** z XIV – XV wieku, **układ urbanistyczny i fragmenty oryginalnej zabudowy Starego Miasta** w obrębie, którego zachowała się niewielka ilość domów murowanych lub szachulcowych z XVIII i XIX wieku; **Ratusz gotycki** (XIV w.) przy Placu Jana Pawła II; **Gotycki Kościół parafialny p.w. św. Apostołów Piotra i Pawła** przy ul. Herdera 1, budowany od początku XIV do pocz. XVI wieku; Pierwotny **Zamek Krzyżacki** zbudowany w 1280 r. na cyplu północnego brzegu jeziora Morąskiego. W XIX wieku zamek częściowo rozebrano i przebudowano – obecnie obiekt jest na etapie rekonstrukcji przez prywatnego właściciela; **Pałac Dohnów** (1562-1571 r.), przebudowany po pożarze w 1697 r. przez J.K. Hindersina w stylu barokowym 1717-1719 r. Obecnie mieści się w nim Muzeum im. J.G. Herdera, oddział Muzeum Warmii i Mazur; zabytkowa **Wieża Ciśnień** z 1906 roku o cechach neogotyckich.

- **Granice stref ochrony konserwatorskiej.**

W czasie opracowywania wartości historyczno - przestrzennych i krajobrazowo-kulturowych miasta, wyodrębniono kilka obszarów krajobrazu kulturowego miasta. Na ich podstawie ustalone zostały strefy ochrony konserwatorskiej (załącznik graficzny do niniejszego opracowania):

- **Strefa „A”** – ochrony konserwatorskiej.

Obejmuje szczególnie wartościowy obszar o zachowanej strukturze przestrzennej do bezwzględneho zachowania. Obowiązuje ochrona historycznej struktury przestrzennej i substancji architektonicznej, która stanowi bezwzględny priorytet dla wymagań konserwatorskich. W strefie tej obowiązuje m.in.:

a) zachowanie i utrwalenia historycznej siatki ulic w układzie szachownicowym z koniecznością uporządkowania ich, w szczególności w części północnej starego miasta,

b) wydzielenie bloku zabudowy dla wschodniej pierzei rynku i ukształtowanie zabudowy przyrynekowej na zasadzie pierzei z kształtowaniem elewacji kamienic w układzie szczytowym osi elewacji nowej zabudowy działek,

c) zachowanie zarysu średniowiecznych bloków zabudowy – podział zabytkowego zespołu kompozycyjnie na bloki urbanistyczne, z koniecznością uporządkowania zabudowy wewnątrzblokowej i domknięcia poszczególnych bloków,

d) obrzeżny – pierzejowy układ zabudowy bloków urbanistycznych,

- e) zakaz nadbudowy obiektów zabytkowych, zarówno wpisanych do rejestru zabytków jak i posiadających wysokie wartości kulturowe,
- f) zakaz nadbudowy budynków znajdujących się w pierzejach przyrynkowych,
- g) wydobywanie w elewacjach pierzejowych podziałów odpowiadających cechom historycznych podziałów na posesje,
- h) wejścia do wnętrz blokowych przez przejścia bramowe,
- i) tworzenie we wnętrzach blokowych pasaży i dziedzińców lub miejsc zagospodarowanych zielenią
- j) dostępności wewnętrznych dziedzińców i zielonych wnętrz blokowych przejściami lub przejazdami bramowymi,
- k) jednoczesnej modernizacji ulic i placów wraz z oświetleniem i przebudową bądź modernizacją oraz realizacją sieci uzbrojenia podziemnego, wraz z uporządkowaniem nawierzchni ciągów jezdnych i pieszych przy zastosowaniu materiałów właściwych dla terenu starego miasta,
- l) wbudowania wszelkich kubaturowych urządzeń infrastruktury technicznej w budynki, względnie stosowania modułów podziemnych,
- m) wprowadzania wewnątrz starego miasta w rejonie murów obronnych w części zachodniej i północnej zabudowy niskiej opartej jedną ścianą na murach,
- n) poprzedzania wszelkich prac związanych z robotami ziemnymi, ratowniczymi, badaniami archeologicznymi o charakterze wykopaliskowym,
- o) przy remontach i modernizacjach istniejących obiektów oraz zabudowie uzupełniającej dopuszcza się jedynie materiały tradycyjne, uzasadnione historycznie,

- **Strefa „B”** – ochrony konserwatorskiej.

Obejmuje obszar podlegający rygorom w zakresie utrzymania zasadniczych elementów rozplanowania istniejącej substancji o wartościach kulturowych oraz charakteru i skali nowej zabudowy. W strefie „B” obowiązuje:

- a) ochrona historycznego układu ulic i placów,
- b) ochrona historycznych podziałów parcelacyjnych bloków,
- c) ochrona historycznej skali zabudowy.

W skład strefy „B” wchodzi podstrefa „B₁”. W podstrefie „B₁” obowiązuje:

- a) ochrona historycznego układu ulic i placów,
- b) ochrona historycznej skali zabudowy.

W strefie tej obowiązują następujące zasady zagospodarowania:

- nowa zabudowa realizowana w obrębie strefy nie może przekraczać wysokości kalenic obiektów historycznych,
- ewentualne rozbudowy obiektów historycznych nie mogą powodować:
 - podwyższenia kalenicy dachu;
 - zmiany kierunku kalenicy dachu;
 - powstania asymetrii połaci dachowych;
 - zmiany profilu szczytu budynku;

➤ zmiany wielkości otworów okiennych.

- **Strefa „E”** ochrony ekspozycji.

Obejmuje obszar stanowiący zabezpieczenie właściwego eksponowania zespołów lub obiektów zabytkowych. Każde wskazanie lokalizacyjne w tej strefie wymaga przeprowadzenia studiów krajobrazowych.

Na terenie położonym w obrębie strefy „E” ochrony ekspozycji obowiązują następujące zasady zagospodarowania:

- zakaz realizacji wolnostojących szyldów i tablic reklamowych oraz likwidacja istniejących,
- rewaloryzacja i pielęgnacja zespołu zieleni parkowej,
- wszelkie zmiany zabudowy i zagospodarowania terenów na obszarze strefy wymagają uzgodnień ze Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków oraz z Wojewódzkim Konserwatorem Przyrody.

Ustalono zachowanie i ochronę konserwatorską następujących obiektów o charakterze zabytkowym:

Zespoły zabytkowe objęte ochroną, lub postulowane do objęcia ochroną:

- Zespół urbanistyczny Starego Miasta w granicach określonych strefą „A” ochrony konserwatorskiej;
- Istniejąca zabudowa ulic: 11 listopada, 3 Maja, Mickiewicza, Dąbrowskiego;
- Zespół gazowni;
- Osiedle przy ulicy Żeromskiego;
- Wszystkie cmentarze łącznie z obecnie nieistniejącymi tzn. przy kościele, przy ul. Dąbrowskiego

Parki objęte ochroną, lub postulowane do objęcia ochroną:

- Park przy ul. Jagiellończyka
- Park miejski przy ul. Żeromskiego,
- Park miejski przy ul. Mickiewicza, do rewaloryzacji, połączenie z fosą miejską i jeziorem.

Cmentarze objęte ochroną, lub postulowane do objęcia ochroną:

- Cmentarz żydowski przy ul. Jagiellończyka,
- Cmentarz wojenny przy ul. Dąbrowskiego
- Cmentarz komunalny przy ul. Dąbrowskiego
- Cmentarz ewangelicki przy ul. Dąbrowskiego
- Zniszczony cmentarz przy ul. Dąbrowskiego, po przeciwnej stronie ulicy Szpitalnej – teren do uporządkowania w granicach istniejącego starodrzewu,

Obiekty, które były przeznaczone do bezwzględного zachowania, w opracowaniu historyczno urbanistycznym dla miasta Morąg, a aktualnie brak jest ich w rejestrze:

- Obiekty i zespoły:
- Domy ul. 3 Maja nr 3, 19
- Dom przy ul. Dworcowa nr 3
- Wieża ciśnień ul. Kwiatowa, przy cmentarzu komunalnym
- Wieża ciśnień ul. Mazowiecka róg ul. Bema
- Wieża ciśnień ul. Kwiatowa, w zespole zabudowań PKP
- Dom ul. Mickiewicza 21
- Domy ul. Rataja nr 4, 24, 25, 26
- Domy ul. Zamkowa nr 7, 8, 11/13, magazyn 16, 18
- Dom ul. 11 listopada nr 5
- Domy ul. Wróblewskiego nr 3, 5, 7, 10
- Domy ul. Wojska Polskiego nr 2, 3/5, 4/6, 7/9, 11/13, 14, 15A, 17, 23, 31, 33, 35
- Domy ul. Żeromskiego nr 7A, 7B, 10, 11A, 11B, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 20, 22, 24, 26

Most stalowy wiaduktu nad torami kolejowymi w ciągu ulicy 3-ego Maja – Żeromskiego obecnie wyłączony z użytkowania.

Strategia Rozwoju Społeczno - Gospodarczego Gminy Morąg.

Strategia Rozwoju Społeczno - Gospodarczego Gminy Morąg przyjęta uchwałą Rady Miejskiej nr XXIII/299/04 z dnia 26.05.2004 roku.

Strategia rozwoju, której horyzont czasowy sięga roku 2020 wymienia rozwój infrastruktury społecznej i technicznej jako Cel 2: Podniesienie jakości infrastruktury technicznej i społecznej do poziomu stwarzającego warunki dla zrównoważonego rozwoju gminy oraz zapewniającego podniesienie standardu usług dla mieszkańców i turystów.

Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Morąga na lata 2008 - 2015

Lokalny program Rewitalizacji Miasta Morąga został przyjęty Uchwałą Nr XXXIV/543/09 Rady Miejskiej w Morągu z dnia 27 sierpnia 2009 roku.

Głównym celem rewitalizacji Morąga jest wyprowadzenie zdegradowanych obszarów ze stanu kryzysowego poprzez:

- poprawę stanu infrastruktury technicznej i układu komunikacyjnego,
- rozwój turystyki,
- zagospodarowanie terenów pod sport, rekreację i wypoczynek,
- rozwój infrastruktury społecznej,
- ochronę dziedzictwa kulturowego,
- zachęcanie do rozwijania aktywności gospodarczej i powstania nowych miejsc pracy,
- zagospodarowanie wolnych przestrzeni,
- poprawa standardu zasobów mieszkaniowych,

przy równoczesnej trosce o ochronę stanu środowiska naturalnego.

Program Rewitalizacji będzie realizowany w sferach:

- gospodarczej,
- społecznej,
- przestrzennej.

W **sferze gospodarczej** należy dążyć do:

- tworzenia przyjaznego środowiska dla rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości,
- wzrostu atrakcyjności dla turystów, inwestorów i mieszkańców,
- zwiększenia wykorzystania potencjału turystycznego i kulturalnego,
- rozwoju nowych funkcji na zdegradowanych obszarach.

W **sferze społecznej** priorytetem jest zapobieganie i przeciwdziałanie niepożądanym zjawiskom w tym:

- zwalczanie patologii społecznej i przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego
- poprawa stanu bezpieczeństwa publicznego,
- zwiększenie możliwości zatrudnienia, w tym przez intensyfikację funkcji usługowych i handlowych.

W **sferze przestrzennej** należy doprowadzić do:

- poprawy jakości i atrakcyjności przestrzeni miejskiej,
- stworzenia wizerunku miasta atrakcyjnego turystycznie,
- zwiększenia konkurencyjności przestrzeni dla potencjalnych lokalizacji.

Realizacja Programu Rewitalizacji przyczyni się do:

- powstrzymania degradacji obiektów i terenów objętych ochroną konserwatorską,
- poprawy stanu zasobów kulturowych miasta,
- rozpoczęcia długofalowego procesu stworzenia z miasta i regionu obszaru atrakcyjnego turystycznie, co pozwoli mieszkańcom czerpać większe zyski z usług turystycznych,
- rozwoju małych i średnich przedsiębiorców poprzez wprowadzenie dodatkowych funkcji usługowych w zakresie kultury i turystyki,
- zmniejszania bezrobocia dzięki nowym podmiotom gospodarczym działającym w branży turystycznej,
- poprawy estetyki przestrzeni miejskiej, wzmocnienia atrakcyjności i funkcji centralnej Starego Miasta, zarówno dla turystów, jak i dla mieszkańców,
- ożywienia pustych przestrzeni,
- poprawy stanu środowiska naturalnego,
- poprawy stanu technicznego budynków mieszkalnych i poprawę efektywności energetycznej budynków,
- poprawy stanu technicznego infrastruktury technicznej i społecznej,
- poprawy bezpieczeństwa publicznego – budowa systemu monitoringu miejskiego,
- ograniczenia patologii społecznych.

4.2 Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy

4.2.1 Zarys historii obszaru gminy

Morąg (zwany dawniej: Morung, Moring, Mohrungen) to miasto należące do powiatu ostródzkiego w województwie warmińsko-mazurskim, zlokalizowane na terenie historycznej krainy zwanej Prusami Górnymi (z niem. Oberland). Jak podają źródła historyczne, Morąg był w średniowieczu niewielkim miastem utrzymującym się z handlu i prawdopodobnie w dużej mierze z rolnictwa.

Na przełomie XIII i XIV wieku, okolicę zamieszkiwało pruskie plemię Pogezan. W drugiej połowie XIII wieku terytorium to zostało opanowane przez Krzyżaków. Wzniesiono zamek a następnie zbudowano osadę, która około 1327 r. otrzymała prawa miejskie. W 1525 r., gdy doszło do sekularyzacji, terytorium to stało się świeckim księstwem stanowiącym lenno Polski, zwanym Prusami Książęcymi. Zamek krzyżacki został wtedy częściowo rozebrany, a pozyskane w ten sposób materiały wsparły budowę pałacu, będącego miejską rezydencją rodu szlacheckiego zu Dohna. Przez następne stulecia Morąg należał do państwa pruskiego. Polskim miastem stał się dopiero w roku 1945.

Liczne zabytki, jak kościół farny, ratusz miejski czy pałac szlachecki świadczą o wielowiekowej i ciekawej historii miasta, którego rozwój zakłócano był poprzez liczne klęski żywiołowe, pożary i epidemie. Spore zniszczenia przyniósł pożar z 1697 roku. Uszkodzeniu uległ ratusz i zamek. Doszczętnie spłonęło Polskie Przedmieście, znajdujące się za jedną z bram miasta (Bramą Ostródzką), usytuowane wzdłuż drogi do Ostródy. Odbudowa miasta zajęła około 50 lat.

Wysokie moreny i przepięknie usytuowane jeziora dodają krajobrazowi tajemniczości. Można tu dostrzec ślady świetności dawnych dworów, wsi i folwarków. Morąg zamieszkiwało wielu znanych ludzi. W XVII i XVIII rodzina Obuchów, trudniąca się budową organów; Abraham Calovius, wybitny teolog i profesor uniwersytetu w Wittemberdze; poeta Johann Gottlieb Wilamovius oraz Johann Gottfried Herder, filozof niemiecki.

„Pierwsze karty książki dziejów tego miasta zapisała historia u schyłku XIII stulecia, w szczytowym okresie ekspansji krzyżackiej, zaraz po bestialskim stłumieniu ostatniego powstania Prusów. Wtedy właśnie, około roku 1280, z inicjatywy komtura elbląskiego zbudowano tutaj zamek nad osuszonym później Jeziorem Morąskim, prawdopodobnie na miejscu dawnej pruskiej osady Morina. Zamek ten stał się z czasem siedzibą krzyżackich urzędników) tzw. wójtów, sprawujących władzę administracyjną nad okolicą. Pod zamkiem prędko wyrosła osada rzemieślniczo-kupiecka, która około roku 1327 uzyskała prawo miejskie (chełmińskie).

Miasto zostało ulokowane w bardzo dogodnych warunkach obronnych, na wzniesieniu, na północ od zamku. Dostęp do miasta zamykały: od strony południowej — Jezioro Morąskie, od zachodu — potok zwany Młyńskim, płynący od pobliskiego jeziora Skiertąga do Jeziora Morąskiego, od północy — duży staw zwany także Młyńskim, nad którym znajdował się młyn krzyżacki. Jedynie od strony wschodniej stworzono -sztuczny system obronny w postaci dwu

ogromnych, wypełnionych wodą rowów, ciągnących się równoległe do murów tej części miasta. Miasto rozplanowano bardzo regularnie w kształcie czworokąta.

W jego południowo-wschodnim kącie stanął kościół parafialny pod wezwaniem świętych Piotra i Pawła; w stylu gotyckim, z wyniosłą wieżą, wzniesioną obok kościoła. Budowlę tę ukończono w roku 1331. Zapewne w XV wieku zbudowano na środku kwadratowego rynku Morąga ratusz gotycki. Późniejsze pożary spowodowały renowację wieżyczki i wnętrza, jednakże zasadnicze, harmonijne zarysy tego pięknego średniowiecznego zabytku pozostały przez wieki bez zmian. Z rynku pod kątem prostym wychodziły ulice wiodące do trzech bram w okalających miasto murach obronnych. Najważniejszą rolę odgrywała arteria komunikacyjna, biegnąca od bramy wschodniej, tzw. Ostródzkiej, wzdłuż późniejszej ulicy Pomorskiej do rynku, a stamtąd ulicą Skłodowskiej do Bramy Pasłęckiej w zachodniej linii murów. Tędy bowiem prowadziła droga handlowa z Pasłęka do Ostródy i Olsztyna. Morąg otrzymał rozległe uposażenie w ziemi, wynoszące 108 włók. Podstawowym zajęciem mieszkańców było "więc rolnictwo. Z rzemiosła okresowo bardzo dużą rolę odgrywało sukiennictwo. Handel utrzymywał się głównie dzięki dorocznym czterem jarmarkom. Na podstawie przywileju lokacyjnego obywatele miasta (tj. posiadacze nieruchomości) posiadali prawo warzenia piwa.

W życiu politycznym Prus, dławionym żelazną ręką krzyżacką, miasto nie odgrywało poważniejszej roli. Aktywność społeczna mieszczan morąskich wzrosła dopiero w XV wieku, w czasie walki o zjednoczenie Pomorza Wschodniego z Polską. W roku 1410, po bitwie grunwaldzkiej, Morąg został na krótko zajęty przez zwycięskie wojska Jagiełły. W okresie walki stanów pruskich z władzą krzyżacką Morąg w roku 1440 przystąpił do opozycyjnej organizacji stanowej — Związku Pruskiego, który w 1454 roku wypowiedział Zakonowi posłuszeństwo i poddał Prusy królowi polskiemu. Związkowcy opanowali zamek morąski przed 22 lutego 1454 roku, a w początku czerwca tego roku miasto złożyło Kazimierzowi Jagiellończykowi hołd w Elblągu. Podczas wojny trzynastoletniej, która rozegrała się zaraz po tych wypadkach, Morąg wytrwale odpierał próby krzyżackiej agresji, jednak w roku 1461 został zajęty przez wojska. Zakonu)

Pokój toruński z roku 1466, dzieląc dawne państwo krzyżackie, pozostawił Morąg nadal w rękach Krzyżaków. Ale odtąd nad terytoriami, którymi władał Zakon, król polski sprawował zwierzchnictwo. Ziemie te, od sekularyzacji Prus w roku 1525 zwane Prusami Książęcymi, stanowiły do roku 1657 lenno Polski. Po zniesieniu urzędu wójtów krzyżackich Morąg od roku 1525 był siedzibą książęcego starosty, który sprawował władzę administracyjną nad okręgiem Morąga i Miłakowa. Urząd starosty morąskiego dostał się na dziesięć lat w ręce rodziny Dohnów, czołowych reprezentantów pruskiej magnaterii, bliskich zaufanych Hohenzollernów. Dohnowie wywierali przemożny wpływ na dzieje miasta.

Dzięki ich wysiłkom prędko, po roku 1525, utwierdził się tutaj protestantyzm. Po roku 1561 Achacy Dohna zbudował w południowo-zachodniej części miasta pałac, zwany później zamczkiem Dohnów, jeden z najbardziej oryginalnych zabytków tej części regionu.

W XVII wieku Morąg — wraz z całym Prusami Książęcymi — przeżywał okres wojen szwedzkich, które przyniosły miastu gospodarczą ruinę. Dotkliwie straty wyrządził także wielki pożar z roku 1697, który częściowo zniszczył m.in. ratusz i zameczek Dohnów. Odbudowa miasta zajęła około pięćdziesięciu lat.

Położenie Morąga na ważnych szlakach komunikacyjnych oraz bliskość polskiego zaplecza ludnościowego spowodowały znaczny napływ ludności polskiej do miasta, szczególnie od XVI wieku. W XVII wieku Bramę Ostródzką nazywano powszechnie Bramą Polską. Przedmieście, które powstało za tą bramą wzdłuż drogi wiodącej do Ostródy i Olsztyna, otrzymało miano Polskiego Przedmieścia. Z kazalnicy morąskich dla licznych polskich wyznawców musiały być systematycznie wygłaszane kazania także w języku polskim. Jednym z kantorów, nauczycieli, kierujących chórem podczas nabożeństw polskich w Morągu, był Gotfryd Herder, ojciec wielkiego Herdera. Świadczyło to niewątpliwie o znajomości języka polskiego w rodzinie znakomitego pisarza, a — być może — i jego kontaktach z ludnością polską Morąga.

Kapitalizm wniósł do Morąga znaczne przeobrażenia, których tempo było jednak — w porównaniu do innych miast regionu — bardzo powolne. W początkach XX wieku z większych zakładów przemysłowych Morąg posiadał jedynie tartak i fabrykę beczek, wykorzystujące miejscowy surowiec, drewno z okolicznych lasów. Mimo więc uzyskania dogodnych połączeń kolejowych z Bogaczewem, Olsztynem, Malborkiem, Ornetą i Miłomłynem, Morąg miał nadal charakter miasta urzędniczo-kupieckiego, nastawionego na obsługę rolniczej okolicy. Liczba mieszkańców (Morąga) wzrastała bardzo wolno. W roku 1801 Morąg liczył 1800 mieszkańców, w roku 1850 - 3100, w roku 1900 — 4025. W roku 1927, w którym Morąg obchodził jubileusz sześćsetnej rocznicy otrzymania praw miejskich, miasto liczyło zaledwie 5072 mieszkańców. Dopiero ostatnich latach przed drugą wojną światową liczby te zaczęły rosnać szybciej. W roku 1939 Morąg miał 7212 mieszkańców, a wraz z wojskiem i służbą pracy — 8323.

Wzrost liczby, ludności pociągał za sobą rozwój przestrzenny miasta, które wyszło poza mury epoki feudalizmu. Dawne wieże i bramy miejskie zostały zburzone (Brama Polska w r. 1815). Mury obronne miasta po części ocalały, ponieważ wsparto o nie nowe budynki mieszkalne. Najlepiej zachowały się partie murów strony wschodniej. W roku 1867 prywatny właściciel osuszył za zgodą władz Jezioro Morąskie. W ten sposób miasto utraciło swoją naturalną ozdobę od południa, nie zyskało jednak terenów nadających się pod rozbudowę. W ocalałym północno--zachodnim skrzydle zamku krzyżackiego umieszczono szkołę i sąd powiatowy. Zameczek Dohnów — po przeróbkach — przystosowano na siedzibę władz powiatowych².

² Fragment na temat historii Morąga pochodzi z książki pt.: „Morąg”, autor: Marian Biskup

4.2.2 Krajobraz kulturowy

Krajobraz kulturowy podlega ochronie ustawowej. Zgodnie z definicją jest to – przestrzeń historycznie ukształtowana w wyniku działalności człowieka, zawierająca wytwory cywilizacji oraz elementy przyrodnicze.

Gmina Morąg znajduje się w całości na terenie mezoregionu zwanego Pojezierzem Ławskim – będącego częścią Pojezierza Wschodniopomorskiego. Obszary te zostały zbudowane w okresie zlodowacenia bałtyckiego, a ukształtowane ostatecznie w fazach recesyjnych stadium pomorskiego tego zlodowacenia.

Stan rozpoznania archeologicznego obszaru Gminy Morąg jest dość dobry. Stosunkowo najlepiej rozpoznana jest jego część środkowa i północna przy dość słabym rozpoznaniu części południowo – wschodniej. Stąd wynikają pozorne różnice w gęstości występowania śladów archeologicznych, które prawdopodobnie znikną po dokonaniu pełnego rozpoznania archeologicznego tych terenów.

Najstarsze ślady osadnictwa na tym terenie datowane są na epokę schyłkowego paleolitu i mezolitu. Na obszar pojezierzy grupy ludzkie trudniące się zbieractwem i łowiectwem dotarły wkrótce po ustąpieniu lodowca. Ludzie ci żyjący w niewielkich grupach o charakterze rodzinnym prowadzili dość ruchliwy tryb życia. Zakładali krótkotrwałe obozowiska związane z eksploatacją środowiska leśnego i wodnego. Ten typ osadnictwa przeważał jak się wydaje aż do początku drugiego tysiąclecia przed naszą erą. Dotychczas odkryto niezbyt intensywne ślady zasiedlenia terenów gminy w starszych okresach epoki kamienia. Mimo dużego zlesienia terenu i w związku z trudnościami badawczymi odkryto dotychczas bardzo liczne ślady pobytu człowieka na tym terenie (szczególnie na południu) w starszych okresach epoki kamienia. Z badanego terenu dotychczas zarejestrowano nieliczne, ale wyraźne ślady kultur typowo rolniczych z okresu neolitu. Podobnie jak dla neolitu osadnictwo epoki brązu jest w obrębie badanego terenu także dość słabo czytelne. Nie można wykluczyć wszakże, iż część śladów osadnictwa określanych jako starożytnie może pochodzić z tego właśnie okresu. Dopiero we wczesnej epoce żelaza osadnictwo tych terenów staje się bardziej intensywne i wyraziste. Obecny stan badań wskazuje na występowanie większych skupień stanowisk wczesnożelaznych na tym terenie. Żadne z tych stanowisk nie było badane wykopaliskowo. Dalsze odkrycia są więc zapewne tylko kwestią czasu. Kontynuacją rozwojową tej tradycji kulturowej jest osadnictwo okresu wpływów rzymskich. Ślady osadnictwa z tego okresu występują w tych samych rejonach co wczesnożelazne i związane są z kulturą zachodniobałtyjską. Odkryte dotychczas osadnictwo rzymskie jest niezbyt intensywne, a występujące ślady są bardziej wyraziste i zdają się wskazywać na większą intensywność zachodzących wówczas procesów osadniczych. Odkrywane stanowiska z tego okresu są regularne i większe od poprzednich i bardziej bogate w materiał zabytkowy. Niestety badania powierzchniowe nie dają możliwości wyodrębnienia stanowisk ze względów funkcjonalnych,

jeżeli nie posiadają one własnej formy terenowej, a dotychczas żadne stanowisko z tego terenu nie było przebadane. Mimo dość słabego stanu badań nad wczesnym średniowieczem tych terenów, odkryta dotychczas liczba stanowisk z tego okresu jest dość znaczna. Ślady te związane są z osadnictwem pruskim i występują często w pobliżu istniejących obecnie miejscowości, co zdaje się potwierdzać związek przynajmniej niektórych z nich z ludnością pruską. Grody, czy też osady obronne na terenach pruskich były związane niewątpliwie z ich organizacją społeczną i stanowiły ośrodki włości, składających się z kilku osad o charakterze wiejskim, położonych wokół nich. Trudno na obecnym etapie badań określić relacje między grodem, a osadami otwartymi w obrębie włości, gdyż dotychczas nie przebadano żadnego obiektu osadniczego tak o charakterze obronnym jak i otwartym. Podobnie w sprawie obrządku pogrzebowego nie sposób wyjść poza sferę ogólnych stwierdzeń dotyczących obyczaju pogrzebowego Prusów, gdyż dotychczas nie badano żadnego cmentarzyska wczesnośredniowiecznego z tego terenu, ani nawet nie zdołano żadnego tego typu obiektu zlokalizować. Rozwój społeczeństw plemiennych Prusów został zakłócony i przerwany ostatecznie już w XIII wieku kiedy te tereny zostały opanowane, a następnie silnie przekształcone osadniczo przez Krzyżaków. W obrębie omawianego terenu zarejestrowano kilka stanowisk o własnej formie terenowej. Są to kurhany i grodziska. Grodziska jest na terenie Gminy niewiele, w porównaniu z otaczającymi obszarami. Te, które zlokalizowano związane są prawdopodobnie z osadnictwem wczesnośredniowiecznym i stanowią ślady organizacji plemiennej prusów, jak na przykład grodzisko w Strużynie.³

Waloryzacja zespołów zabytkowych na terenie Gminy Morąg.

W wyniku analizy wartości historycznych i architektonicznych oraz kompozycyjnych poszczególnych zespołów, a także ich stanu zachowania można wydzielić trzy kategorie zespołów zabytkowych na terenie Gminy.

a) Zespoły o znaczeniu ponadregionalnym - na terenie Gminy Morąg brak takich zespołów. Nie wykluczone że po badaniach można będzie do nich zakwalifikować któreś ze stanowisk archeologicznych.

b) Zespoły o znaczeniu regionalnym:

- Bożęcín - założenie ruralistyczne oraz zespół dworsko - parkowy
- Markowo - założenie rezydencjonalne
- Wenecja - założenie rezydencjonalne
- Chojnik - założenie ruralistyczne
- Kalnik - założenie ruralistyczne

c) Zespoły o znaczeniu lokalnym

- Bogaczewo - założenie ruralistyczne

³ Studium Ochrony Wartości Kulturowych, mgr inż. arch. J. Osmólski, dr J. Sikorski, mgr J. Wysocki, Warszawa, Olsztyn, 2004.

- Dobrocinek - założenie ruralistyczne
- Gubity - założenie ruralistyczne
- Jurki - założenie ruralistyczne
- Dury - zespół dworsko - folwarczny
- Kretowiny - założenie ruralistyczne
- Królewo - założenie ruralistyczne
- Łączno - założenie ruralistyczne
- Maliniak - założenie ruralistyczne
- Prošno - założenie ruralistyczne
- Raj - założenie ruralistyczne
- Ruś - założenie ruralistyczne
- Słonecznik - założenie ruralistyczne i folwarczne
- Strużyna - założenie ruralistyczne
- Żabi Róg - założenie ruralistyczne.

4.2.3 Zabytki nieruchomości

Do zabytków nieruchomości w myśl ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami zaliczone zostały: [art. 6 ust. 1 pkt 1]

- krajobrazy kulturowe,
- układy urbanistyczne,
- układy ruralistyczne
- zespoły budowlane,
- dzieła architektury i budownictwa,
- dzieła budownictwa obronnego,
- obiekty techniki (kopalnie, huty, elektrownie i inne zakłady przemysłowe),
- cmentarze,
- parki, ogrody i innymi formy zaprojektowanej zieleni,
- miejsca upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

Miejscowość	Ulica	Numer	Obiekt	Nr Rejestru	Data Wpisu	Decyzja	Obręb	Działka	Gmina	Powiat
BARTĘZEK			PARK KRAJOBRAZOWY	A-1322	2 marca 1981	KL-II-5347-12/81	x	-	MORĄG (obszar wiejski)	OSTRÓDA
BOŻĘCIN			PAŁAC	A-1052	31 lipca 1968	-	x	-	MORĄG (obszar wiejski)	OSTRÓDA
BOŻĘCIN			PARK	A-1224	9 lutego 1978	KL.II-5347-7/78	x	-	MORĄG (obszar wiejski)	OSTRÓDA
CHOJNIK		081	CHAŁUPA	A-1054	31 lipca 1968	-	x	-	MORĄG (obszar wiejski)	OSTRÓDA
CHOJNIK			KOŚCIÓŁ PRZEMIENIENIA PAŃSKIEGO	A-921	19 maja 1968	-	x	-	MORĄG (obszar wiejski)	OSTRÓDA
CHOJNIK		022	CHAŁUPA	A-922	19 maja 1968	-	x	-	MORĄG (obszar wiejski)	OSTRÓDA

									wiejski)	
CHOJNIK		021	CHAŁUPA	A-931	20 maja 1968	-	x	-	MORĄG (obszar wiejski)	OSTRÓDA
CHOJNIK		004	CHAŁUPA	A-932	20 maja 1968	-	x	-	MORĄG (obszar wiejski)	OSTRÓDA
JURECKI MŁYN		001	DWÓR	A-3968	17 marca 1997	PSOZ-IZN-5340/320/97	x	431/49	MORĄG (obszar wiejski)	OSTRÓDA
JURECKI MŁYN			POMNIK ANREPA KARŁOWICZA Z OTOCZENIEM 50 M.	A-74	15 kwietnia 1950	L.K.S.M.-13B-25/50	x	431/74	MORĄG (obszar wiejski)	OSTRÓDA
KALNIK			KOŚCIÓŁ MB SZKAPLERZNEJ WRAZ Z CMENTARZEM PRZYKOŚCIELNY M	A-1056	31 lipca 1968	-	x	-	MORĄG (obszar wiejski)	OSTRÓDA
KALNIK		041	CHAŁUPA	A-1057	31 lipca 1968	-	x	-	MORĄG (obszar wiejski)	OSTRÓDA
KALNIK		061	CHAŁUPA	A-1107	18 sierpnia 1968	-	x	-	MORĄG (obszar wiejski)	OSTRÓDA
KALNIK		096/98	CHAŁUPA	A-1180	12 lutego 1971	-	x	-	MORĄG (obszar wiejski)	OSTRÓDA
KRÓLEWO		072	CHAŁUPA	A-928	20 maja 1968	-	x	-	MORĄG (obszar wiejski)	OSTRÓDA
MARKOWO			OFICYNA PAŁACOWA	A-1042	30 lipca 1968	-	x	-	MORĄG (obszar wiejski)	OSTRÓDA
MARKOWO			PARK	A-1333	6 października 1981	KL-II-5347-47/81	x	cz. 9	MORĄG (obszar wiejski)	OSTRÓDA
MARKOWO			PAŁAC, ZABUDOWANIA DWORSKICH OFICJALISTÓW I PARK	A-41	11 września 1949	L.	x	-	MORĄG (obszar wiejski)	OSTRÓDA
MARKOWO		041	DOM - D.RZĄDCÓWKA	A-4225	4 stycznia 2002	SOZ-39-IZN-5340-191-2002	x	127 A4	MORĄG (obszar wiejski)	OSTRÓDA
MORĄG			STARE MIASTO - JEGO PLAN I POZOSTAŁOŚĆ ZABUDOWY Z OKRESU GOTYKU I BAROKU WRAZ Z OTACZAJĄCĄ JE POZOSTAŁOŚCIĄ ŚREDNIOW...	A-535	21 lipca 1955				MORĄG	OSTRÓDA
MORĄG			RATUSZ	A-104	27 czerwca 1953	-	x	-	MORĄG (miasto)	OSTRÓDA
MORĄG			ZAMEK	A-112	27 czerwca 1953	-	x	-	MORĄG (miasto)	OSTRÓDA
MORĄG			PARK MIEJSKI	A-3261	4 stycznia 1992	PSOZ-IZN 5347-6/92	x	2/5	MORĄG (miasto)	OSTRÓDA
MORĄG			CMENTARZ ŻYDOWSKI	A-3264	9 stycznia 1992	PSOZ-IZN-5347-4/92	x	8	MORĄG (miasto)	OSTRÓDA
MORĄG			ZAŁOŻENIE URBANISTYCZNE STAREGO MIASTA	A-535	21 września 1960	-	x	-	MORĄG (miasto)	OSTRÓDA
MORĄG			POZOSTAŁOŚCI GOTYCKICH, MIEJSKICH MURÓW OBRONNYCH	A-536	21 września 1960	-	x	-	MORĄG (miasto)	OSTRÓDA
MORĄG			KOŚCIÓŁ ŚW APOSTOŁÓW PIOTRA I PAWŁA Z WYPOSAŻENIEM WNETRZA I FR. MURU OBRONNEGO	A-54	16 września 1949	L.	x	-	MORĄG (miasto)	OSTRÓDA
MORĄG	11 LISTOPADA	018	MAGAZYN	A-1930	18 marca 1987	KL-5340-140/87	x	-	MORĄG (miasto)	OSTRÓDA
MORĄG	11 LISTOPADA	005	KAMIENICA MIEJSKA	A-4587	18 marca 1987	KL-5340-126/87	x	-	MORĄG (miasto)	OSTRÓDA
MORĄG	3 MAJA (D. 1	009	DOM	A-1934	18 marca 1987	KL-5340-	x	-	MORĄG (miasto)	OSTRÓDA

	MAJA)					124/87				
MORAĞ	3 MAJA (D. 1 MAJA)	004	DOM	A-1951	18 marca 1987	KL-5340-125/87	x		MORAĞ (miasto)	OSTRÓDA
MORAĞ	CMENTARZ EWANGELICKI		KAPLICA CMENTARNA	A-4588	18 marca 1987	KL-5340-138/87	x	-	MORAĞ (miasto)	OSTRÓDA
MORAĞ	DĄBROWSKIEGO	054	MURY SPALONEGO "MAŁEGO ZAMKU" /ZAMEK DOHNÓW/	A-106	27 czerwca 1953	-	x	-	MORAĞ (miasto)	OSTRÓDA
MORAĞ	DĄBROWSKIEGO	011	WIEŻA CIŚNIEN	A-1952	18 marca 1987	KL-5340-137/87	x	-	MORAĞ (miasto)	OSTRÓDA
MORAĞ	KWIATOWA	001	DOM	A-1953	18 marca 1987	KL-5340-119/87	x	-	MORAĞ (miasto)	OSTRÓDA
MORAĞ	OSIŃSKIEGO	008	DOM	A-1530	18 marca 1987	KL-5340-127/87	x		MORAĞ (miasto)	OSTRÓDA
MORAĞ	OSIŃSKIEGO	001	DOM	A-1927	18 marca 1987		x		MORAĞ (miasto)	OSTRÓDA
MORAĞ	OSIŃSKIEGO	010	DOM	A-1935	18 marca 1987	KL-5340-128/87	x	-	MORAĞ (miasto)	OSTRÓDA
MORAĞ	OSIŃSKIEGO	009	DOM	A-1936	18 marca 1987	KL-5340-129/87	x	-	MORAĞ (miasto)	OSTRÓDA
MORAĞ	OSIŃSKIEGO	002	DOM (ZAŁOŻENIE URBANISTYCZNE)	A-535	21 września 1960		x		MORAĞ (miasto)	OSTRÓDA
MORAĞ	OSIŃSKIEGO	016	DOM (ZAŁOŻENIE URBANISTYCZNE)	A-535	21 września 1960		x		MORAĞ (miasto)	OSTRÓDA
MORAĞ	RATAJA	003	DOM	A-1114	21 sierpnia 1968	-	x	794/2	MORAĞ (miasto)	OSTRÓDA
MORAĞ	RATAJA	022	DOM	A-535	21 września 1960	-	x	-/2	MORAĞ (miasto)	OSTRÓDA
MORAĞ	RATAJA	023	DOM	A-535	21 września 1960	-	x	-/2	MORAĞ (miasto)	OSTRÓDA
MORAĞ	REYMONTA	006	DOM	A-1018	20 sierpnia 1968	-	x	-	MORAĞ (miasto)	OSTRÓDA
MORAĞ	REYMONTA	003	DOM	A-535	21 września 1960		x		MORAĞ (miasto)	OSTRÓDA
MORAĞ	REYMONTA	004	DOM	A-535	21 września 1960		x		MORAĞ (miasto)	OSTRÓDA
MORAĞ	REYMONTA	002	DOM	A-535	21 września 1960		x		MORAĞ (miasto)	OSTRÓDA
MORAĞ	SAMULOWSKIEGO	010	DOM	A-3794/O	18 marca 1987	KL-5340-136/87	x	-	MORAĞ (miasto)	OSTRÓDA
MORAĞ	SAMULOWSKIEGO	014	DOM	A-535	21 września 1960	-	x	-	MORAĞ (miasto)	OSTRÓDA
MORAĞ	SAMULOWSKIEGO	011	DOM	A-535	21 września 1960	-	x	-	MORAĞ (miasto)	OSTRÓDA
MORAĞ	SAMULOWSKIEGO	012	DOM	A-535	21 września 1960	-	x	-	MORAĞ (miasto)	OSTRÓDA
MORAĞ	SIERAKOWSKIEGO	001	DOM	A-535	21 września 1960		x		MORAĞ (miasto)	OSTRÓDA
MORAĞ	SIERAKOWSKIEGO	002	DOM	A-535	21 września 1960		x		MORAĞ (miasto)	OSTRÓDA
MORAĞ	SIERAKOWSKIEGO	003	DOM	A-535	21 września 1960		x		MORAĞ (miasto)	OSTRÓDA
MORAĞ	SKŁODOWSKIEJ - CURIE	009	DOM	A-535	21 września 1960		x		MORAĞ (miasto)	OSTRÓDA
MORAĞ	WIŚNIOWA	003	DOM	A-535	21 września 1960		x		MORAĞ (miasto)	OSTRÓDA
MORAĞ	ZAMKOWA	006	DOM	A-1113	21 sierpnia 1968	-	x	-	MORAĞ (miasto)	OSTRÓDA
MORAĞ	ZAMKOWA	013	DOM	A-535	21 września 1960		x		MORAĞ (miasto)	OSTRÓDA
MORAĞ	ZAMKOWA	012	DOM	A-535	21 września 1960		x		MORAĞ (miasto)	OSTRÓDA
MORAĞ	ZAMKOWA	014	DOM	A-535	21 września 1960		x		MORAĞ (miasto)	OSTRÓDA
MORAĞ	ŻEROMSKIEGO	018	BUDYNEK ROGATKI MIEJSKIEJ	A-3793/O	18 marca 1987	KL-5340-139/87	x	-	MORAĞ (miasto)	OSTRÓDA
NOWY DWÓR			PARK	A-1229	14 lutego 1978	KL.II-5347-15/78	x	21	MORAĞ (obszar wiejski)	OSTRÓDA
NOWY DWÓR		001 A	OFICyna, OB. DOM MIESZKALNY	A-3953	11 lutego 1997	PSOZ-IZN-5340/127/97	x	24	MORAĞ (obszar wiejski)	OSTRÓDA

NOWY DWÓR		001	PAŁAC, OB. SZKOŁA I INTERNAT	A-3956	11 lutego 1997	PSOZ-IZN- 5340/126/97	x	24	MORĄG (obszar wiejski)	OSTRÓDA
RUŚ		005	CHAŁUPA	A-1108	20 sierpnia 1968	-	x	-	MORĄG (obszar wiejski)	OSTRÓDA
SŁONECZNIK		109	CHAŁUPA	A-1101	17 sierpnia 1968	-	x	-	MORĄG (obszar wiejski)	OSTRÓDA
SŁONECZNIK			CHAŁUPA	A-33	3 września 1949	-	x	-	MORĄG (obszar wiejski)	OSTRÓDA
SŁONECZNIK		059	CHAŁUPA	A-34	3 września 1949	-	x	-	MORĄG (obszar wiejski)	OSTRÓDA
SŁONECZNIK		081	CHAŁUPA	A-35	3 września 1949	-	x	-	MORĄG (obszar wiejski)	OSTRÓDA
SŁONECZNIK			KOŚCIÓŁ PODWYŻSZENIA KRZYŻA ŚWIĘTEGO	A-923	19 maja 1968	-	x	-	MORĄG (obszar wiejski)	OSTRÓDA
SŁONECZNIK			DZWONNICA	A-924	19 maja 1968	-	x	-	MORĄG (obszar wiejski)	OSTRÓDA
STRUŻYNA			KOŚCIÓŁ MB SZKAPLERZNEJ	A-741	16 stycznia 1968	-	x	-	MORĄG (obszar wiejski)	OSTRÓDA
SZYMANOWO			PARK KRAJOBRAZOWY	A-1498	5 grudnia 1983	KL.II-5347- 36/83	x	-	MORĄG (obszar wiejski)	OSTRÓDA
WENECJA			PARK	A-1014	18 czerwca 1968	-	x	-	MORĄG (obszar wiejski)	OSTRÓDA
WENECJA			KUŹNIA /OB. KAPLICA WNIEBOWZIĘCIA NMP/	A-3844	11 października 1995	PSOZ.IZN- 5340/127/95	x	11/21	MORĄG (obszar wiejski)	OSTRÓDA
WENECJA			DWÓR I PARK	A-4255	20 maja 2003	SOZ-1806-IZN- 5340-70/2003	x	10/8	MORĄG (obszar wiejski)	OSTRÓDA
ZAWROTY			PARK	A-1272	29 grudnia 1978	KL.II-5347- 104/78	x	431/7	MORĄG (obszar wiejski)	OSTRÓDA

Źródło: <http://www.wuoz.olsztyn.pl/> stan na dzień 31.05.2013 r.

4.2.4 Zabytki ruchome

Zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków stanowią wyposażenie świątyń. **Informacje na ich temat dostępne są w siedzibie WUOZ w Olsztynie w księdze inwentarzowej.**

Do zabytków ruchomych zaliczone zostały: [art. 6 ust. 1 pkt 2]

- dzieła sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,
- kolekcje stanowiące zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,
- numizmaty oraz pamiątki historyczne, a zwłaszcza militaria, sztandary, pieczęcie, odznaki, medale i ordery,
- wytwory techniki, a zwłaszcza urządzenia, środki transportu oraz maszyny i narzędzia świadczące o kulturze materialnej i charakterystyczne dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentujące poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,
- materiały biblioteczne, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach
- instrumenty muzyczne,
- wytwory sztuki ludowej i rękodzieła oraz inne obiekty etnograficzne,

- przedmioty upamiętniające wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

4.2.5 Zabytki archeologiczne⁴

Zabytek archeologiczny

zabytek nieruchomy, będący powierzchniową, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem [art. 3 pkt 4]

Do zabytków archeologicznych zaliczone

zostały: [art. 6 ust. 1 pkt 3]

- pozostałości terenowe pradziejowego i historycznego osadnictwa,
- cmentarzyska,
- kurhany,
- relikty działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Ochronie mogą podlegać także nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej

[art. 6 ust. 2]

Zgodnie z ewidencją zabytków archeologicznych prowadzoną przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Olsztynie na terenie Gminy Morąg istnieje pięć zabytków archeologicznych.

Poz.	Miejscowość	Obiekt	Nr Rejestru	Data wpisu	Numer działki	Nr stan. w miejscowości	Nr Decyzji	Obszar AZP
98.	KRUSZEWNIA	GRODZISKO PRADZIEJOWE	C-137	18.10.1989	3191/4	st. XI	KL.II.5350-18/89	21-56/35
134.	MORĄG	NAWARSTWIENIA KULTUROWE STAREGO MIASTA WRAZ Z ZAMKIEM	C-159	02.07.1992	-	st. I	PSOZ-IZA-5350-43/92	21-56/1
225.	STRUŻYNA	GRODZISKO Wczesnośredniowieczne, cypłowe, wieloczołowe	C-198	28.12.1995	3057/1, 3056/2	st. XXI	5350-43/95	19-56/54

⁴ Studium Ochrony Wartości Kulturowych, mgr inż. arch. J. Osmólski, dr J. Sikorski, mgr J. Wysocki, Warszawa, Olsztyn, 2004.

259.	WENECCJA	GRÓDEK STRAŻNICZY	C-043	18.11.1968	3270/1	st. I	-	22-55/2
260.	WENECCJA	GRÓDEK STRAŻNICZY	C-039	14.11.1968	3273/1	st. II	-	22-55/1

Źródło: <http://www.wuoz.olsztyn.pl/> stan na dzień 10.06.2013 r.

Na terenie Gminy występują stanowiska archeologiczne.

Obiekty te dzielą się z punktu widzenia ich wartości krajobrazowych oraz sposobu realizacji ochrony na dwa rodzaje:

- a) obiekty posiadające własną formę krajobrazową to jest grodziska i kurhany – obecnie z badanego obszaru znane są 3 takie obiekty;
- b) obiekty płaskie – wszelkiego rodzaju stanowiska archeologiczne o strukturze przestrzennej ukrytej pod współczesną powierzchnią gruntu, nie eksponujące się w krajobrazie – obecnie z badanego obszaru znane jest ponad 90 takich obiektów.

Wykaz obiektów archeologicznych wymagających działań ochronnych został przedstawiony w tabeli.

Lp.	Miejscowość	Numer w miejsc.	Nr obszaru AZP	Typ stanowiska	Chronologia
1	2	3	4	5	6
1	Kalnik	19	19 – 55	ślad. osadn.	Wczesne średniowiecze
2	Kalnik	22	19 – 55	ślad. osadn.	Neolit
3	Złotna	7	20 – 55	ślad. osadn.	Starożytny
4	Złotna	10	20 – 55	ślad. osadn.	Starożytny
5	Królewo	2	20 – 55	ślad. osadn.	Wczesne średniowiecze
6	Nowy Dwór	8	20 – 55	ślad. osadn.	Starożytny
7	Nowy Dwór	9	20 – 55	ślad. osadn.	Neolit
8	Rołnowo	2	20 – 55	ślad. osadn.	Neolit
9	Rołnowo	3	20 – 55	ślad. osadn.	Neolit
10	Chojnik	1	20 – 55	ślad. osadn.	Wczesne średniowiecze
11	Chojnik	2	20 – 55	ślad. osadn.	Wczesne średniowiecze
12	Niebrzydowo Wielkie	17	19 – 56	ślad. osadn.	Wczesne ep. Żelaza Wczesne średniowiecze
13	Markowo	2	19 – 56	kurhan	Wczesne ep. Żelaza
14	Strużyna	13	19 – 56	ślad. osadn.	Wczesne średniowiecze
15	Strużyna	18	19 – 56	ślad. osadn.	Okr. Rzymski
16	Strużyna	23	19 – 56	Kurhan	Wczesne ep. Żelaza
17	Niebrzydowo Wielkie	18	19 – 56	ślad. osadn.	Wczesne ep. Żelaza
18	Strużyna	21	19 – 56	grodzisko	Wczesne średniowiecze
19	Jurki	1	19 – 56	osada	Wczesne średniowiecze
20	Jurki	2	19 – 56	ślad. osadn.	Wczesne średniowiecze
21	Gulbity	4	19 – 56	osada	Wczesne ep. Żelaza
22	Gulbity	6	19 – 56	ślad. osadn.	Wczesne ep. Żelaza
23	Gulbity	7	19 – 56	ślad. osadn.	Wczesne ep. Żelaza
24	Gulbity	8	19 – 56	ślad. osadn.	Starożytny
25	Gulbity	9	19 – 56	ślad. osadn.	Epoka kamienia
26	Niebrzydowo Wielkie	6	19 – 56	ślad. osadn.	Starożytny
27	Niebrzydowo Wielkie	7	19 – 56	ślad. osadn.	Epoka brązu
28	Niebrzydowo Wielkie	8	19 – 56	ślad. osadn.	Wczesne średniowiecze
29	Niebrzydowo Wielkie	11	19 – 56	ślad. osadn.	Starożytny
30	Gulbity	11	19 – 56	osada	Wczesne średniowiecze
31	Niebrzydowo Wielkie	12	19 – 56	ślad. osadn.	Wczesne średniowiecze
32	Niebrzydowo Wielkie	16	19 – 56	ślad. osadn.	Starożytny

33	Łączno	2	19 – 56	osada	Wczesne średniowiecze
34	Jurki	5	19 – 56	osada	Wczesne średniowiecze
35	Jurki	6	19 – 56	osada	Wczesne średniowiecze
36	Łączno	4	19 – 56	ślad. osadn.	Starożytny
37	Łączno	8	19 – 56	ślad. prod.	Okr. Rzymski
38	Łączno	11	19 – 56	ślad. osadn.	Starożytny
39	Łączno	16	19 – 56	ślad. osadn.	Starożytny
40	Łączno	19	19 – 56	osada	Wczesne średniowiecze
41	Jędrzychówko	12	21 – 55	osada	Wczesne średniowiecze
42	Jędrzychówko	14	21 – 55	ślad. osadn.	Starożytny
43	Jędrzychówko	15	21 – 55	ślad. osadn.	Wczesne średniowiecze
44	Jędrzychówko	16	21 – 55	ślad. osadn.	Wczesne średniowiecze
45	Jędrzychówko	17	21 – 55	ślad. osadn.	Epoka kamienia
46	Jędrzychówko	18	21 – 55	ślad. osadn.	Epoka kamienia
47	Nowy Dwór	16	21 – 55	ślad. osadn.	Epoka kamienia
48	Jędrzychówko	20	21 – 55	ślad. osadn.	Paleolit
49	Nowy Dwór	7	21 – 56	ślad. osadn.	Starożytny
50	Bramka	2	21 – 56	ślad. osadn.	Starożytny
51	Kruszewnia	10	21 – 56	ślad. osadn.	Starożytny
52	Kruszewnia	11	21 – 56	grodzisko	Wczesna epoka żelaza
53	Maliniak	1	21 – 56	ślad. osadn.	Neolit
54	Jędrzychówko	7	21 – 56	osada	Okr. Rzymski Wczesne średniowiecze
55	Wilnowo	2	21 – 57	ślad. osadn.	Starożytny
56	Wilnowo	4	21 – 57	ślad. osadn.	Wczesna epoka brązu
57	Wilnowo	1	21 – 57	ślad. osadn.	Starożytny
58	Bogaczewo	4	21 – 57	ślad. osadn.	Wczesna epoka żelaza
59	Bogaczewo	5	21 – 57	osada	Wczesne średniowiecze
60	Bogaczewo	6	21 – 57	ślad. osadn.	Wczesna epoka żelaza
61	Żabi Róg	3	21 – 57	ślad. osadn.	Epoka kamienia
62	Żabi Róg	4	21 – 57	osada	Wczesna epoka żelaza
63	Kretowiny	11	21 – 57	osada	Epoka kamienia
64	Wenecja	1	22 – 55	grodzisko	Średniowiecze
65	Wenecja	2	22 – 55	grodzisko	Wczesne średniowiecze
66	Wenecja	3	22 – 55	ślad. osadn.	Wczesne średniowiecze
67	Wenecja	4	22 – 55	osada	Starożytna
68	Wenecja	6	22 – 55	ślad. osadn.	Epoka kamienia
69	Wenecja	7	22 – 55	ślad. osadn.	Wczesne średniowiecze
70	Wenecja	8	22 – 55	osada	Wczesne średniowiecze
71	Wenecja	9	22 – 55	ślad. osadn.	Starożytny
72	Wenecja	10	22 – 55	ślad. osadn.	Starożytny
73	Wenecja	18	22 – 55	ślad. osadn.	Wczesna epoka żelaza
74	Stonecznik	19	23 – 55	ślad. osadn.	Starożytny
75	Stonecznik	20	23 – 55	ślad. osadn.	Starożytny
76	Stonecznik	21	23 – 55	ślad. osadn.	Wczesne średniowiecze
77	Stonecznik	22	23 – 55	Kurhan	Starożytny
78	Stonecznik	23	23 – 55	ślad. osadn.	Epoka kamienia
79	Stonecznik	25	23 – 55	ślad. osadn.	Starożytny
80	Stonecznik	17	23 – 55	grodzisko	Średniowiecze

Źródło: Studium Ochrony Wartości Kulturowych, mgr inż. arch. J. Osmólski, dr J. Sikorski, mgr J. Wysocki, Warszawa, Olsztyn, 2004.

4.2.6 Zabytki w zbiorach muzealnych i innych

Do rejestru zabytków nie wpisuje się zabytków wpisanych do inwentarza muzeum. Muzea stanowią najważniejszą formę organizacyjną opieki nad zabytkami ruchomymi. Sprawy

związane z ochroną zbiorów muzealnych reguluje *ustawa z dnia 21 XI. 1996 r. o muzeach* (Dz. U. Nr 5 z 1997 r., poz. 24 z późniejszymi zmianami). Na terenie Gminy Morąg działa Oddział Muzeum Warmii i Mazur - Muzeum im. J.G. Herdera w Morągu.

Morąska Izba Pamięci Historycznej, która mieści się w piwnicach morąskiego zabytkowego ratusza posiada ekspozycje dawnych fotografii i przedmiotów przedstawiających lokalną tradycję i kulturę. Gmina we współpracy Morąskim Bractwem Historycznym MAWRIN organizuje działalność Izby. Ponadto w piwnicach znajdują się stałe ekspozycje zawierające informacje historyczne, źródła kartograficzne, dokumenty i liczne fotografie przedstawiające historię Morąga i okolic wpisaną w dzieje Prus Wschodnich.

4.2.7 Dziedzictwo niematerialne

Zgodnie z definicją UNESCO dziedzictwo niematerialne przedstawiane jest jako zwyczaje, przekaz ustny, wiedzę i umiejętności, które są uznane za część własnej tożsamości kulturowej przez daną wspólnotę, grupę lub jednostki.

Dziedzictwo niematerialne jest przekazywane z pokolenia na pokolenie i ustawicznie odtwarzane w relacji ze środowiskiem oraz historią. Dziedzictwo niematerialne obejmuje takie przejawy zachowań kulturowych i ich wytworów jak: tradycje i przekazy ustne, widowiska, zwyczaje, obyczaje i obrzędy świąteczne, wiedzę o wszechświecie oraz umiejętności związane z tradycyjnym rzemiosłem etc.

Doskonałym przykładem dziedzictwa niematerialnego jest herb Gminy Morąg - Na złotym polu z zieloną podstawą stoi pielgrzym w szacie czarnej. Barwa czarna jest symbolem powagi, stateczności, pokory, wyrzeczenia światowego blichtru. Ponieważ postać jest pielgrzymem - tak przedstawiają ją znane wizerunki, kolor czarny jest najstosowniejszy. Zastosowanie błękitu - barwy królewskiej, koloru wierności, praworządności, świętości etc. wynika z nieznamości symboliki i trafia bardziej w gusta estetyczne niż zgodność z realiami. Herb powstał w XIV stuleciu i jest raczej wątpliwe by chciano uhonorować jakąś inną postać (chłopca pruskiego, hutnika) niż pątnika. Zwłaszcza, że na terenach pozostających w strefie wpływów zakonu krzyżackiego kult św. Jakuba i tradycji pielgrzymiej był żywy, co widać w tradycji heraldycznej okolicznych miast. Miasto powstało przecież z inicjatywy komtura elbląskiego, który pełnił funkcję szpitalnika zakonu. Pątnicy udający się do grobu świętego Jakuba w Composteli (najpopularniejszego po Jerozolimie i Rzymie miejsca pielgrzymkowego, dzisiejsza Portugalia) powracając zabierali na pamiątkę muszlę przegrzebka (*Pecten jacobaeus*), małża występującego licznie na wybrzeżach atlantyckich. Był to znak odbytej pielgrzymki tak czytelny, że stał się symbolem wszystkich w ogóle pielgrzymek. Muszle przegrzebków (wrzucanych do rzeki dla uczczenia szczęśliwego powrotu) znaleziono niedawno w osadach rzecznych w Gdańsku. Przykładowo - w zakonach rycerskich, naszyta na krzyżu zdobitym

płaszcz muszla jest znakiem peregrynacji i pracy charytatywnej w Ziemi Świętej. Muszla ma kształt wachlarzowaty, niektórzy upatrują w niej symbol pięciu dróg do sanktuarium w Composteli, biegnących przez terytorium Francji. Piątka była w średniowieczu symbolem pracy i cierpienia, niezbędnego do zwycięskiego przejścia próby. Naszyte na płaszczu muszle oznaczały spełnione po drodze dobre uczynki. Herbarz miast polskich p. Wanaga i Plewako błędnie podaje jabłko. Strój pielgrzyma uległ swoistej rytualizacji. Laska pielgrzymia (barwy czerwonej ma znaczenie symboliczne, jej kształt też nie jest dowolny. Posiada dwa zgrubienia, ograniczające przestrzeń do zawieszenia tykwy z wodą, bądź uchwyt dla dłoni. Jej kształt wynikał ze względów praktycznych. Tykwa (barwy czarnej) była od wieków najpopularniejszym i najpraktyczniejszym naczyniem. Nie tłukła się, była lekka, była stosunkowo tania (nie stanowiła łupu dla ewentualnego złodzieja), znakomicie nadawała się do przechowywania płynów. Do dziś uprawiana jest ze względu na owoce kształtu butelkowatego (*Lagenaria vulgaris*, *Lagenaria siceraria*). W herbie nie widnieje szklana flaszka (p. Wirtualny Wszechświat - Słownik miast polskich, projekt herbu z lat 90-tych, czy *Mohrunger Kreis-Zeitung*). Nie jest to także węzełek - atrybut żebraka (cytowany już Herbarz miast polskich i *Polskie herby miejskie* T. Szczechury z 1963 r.), i jako taki spotykany w heraldyce. Atrybutem pielgrzyma jest zatem tykwa zawieszona na lasce. Zielona murawa w podstawie jest manierą przyjętą w czasach nowożytnych i oznacza kraj, miejsce.

Znamiona dziedzictwa niematerialnego nosi także hejnał Morąga skomponowany przez Marka Sewena z Warszawy został ustanowiony w czerwcu 2004 roku. Zakorzenił się on już w głowach mieszkańców na dobre. Jest odtwarzany z wieży zabytkowego ratusza na morąskim rynku codziennie o godzinie 12.00. Zarówno mieszkańcy, jak i turyści mogą zatrzymać się w południe na Starym Mieście w Morągu i wysłuchać hejnału granego na trąbce, odtwarzanego czterokrotnie „na cztery strony świata”.

4.3 Zabytki objęte prawnymi formami ochrony

Na terenie Gminy Morąg znajduje się wiele obiektów zabytkowych objętych ochroną prawną wynikającą z ujęcia ich w rejestrze zabytków województwa warmińsko-mazurskiego, prowadzonym przez Warmińsko - Mazurskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Wykazy zabytków o których mowa znajdują się w podrozdziale 4.2.3 oraz 4.2.5.

4.4 Zabytki w gminnej ewidencji zabytków

Zgodnie z art. 21. *Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* "ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy".

Ewidencją zostają objęte zabytki architektury i budownictwa: zespoły i obiekty o istotnych, lokalnych walorach historycznych, kulturowych i krajobrazowych. Obowiązek prowadzenia gminnej ewidencji zabytków nieruchomości spoczywa na Burmistrzu (art. 22. pkt 4. *Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*).

Gmina Morąg posiada aktualny wykaz obiektów zabytkowych, objętych ewidencją gminną (GEZ).

Wzór karty ewidencyjnej został opracowany w Krajowym Ośrodku Badań i Dokumentacji Zabytków w Warszawie.

Ewidencja gminna winna podlegać okresowej aktualizacji, polegającej m.in. na wykreśleniu z ewidencji obiektów nieistniejących oraz gruntownie przebudowanych (zmiana bryły budynku, układu i wielkości otworów okiennych, skucie wystroju elewacji etc.), a także uzupełnianiu o wpisy do rejestru zabytków, nowe ustalenia naukowe dotyczące uzupełniania i weryfikacji wykazu zabytków i stanowisk archeologicznych na podstawie danych z Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków.

Jej zmiany nie powodują unieważnienia ustaleń studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz gminnego programu opieki nad zabytkami.

Gminna ewidencja zabytków składa się kart adresowych obiektów zabytkowych znajdujących się na terenie Gminy Morąg. Poniżej zamieszczony został wykaz obiektów wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków położonych w mieście oraz na terenie wiejskim Gminy Morąg.

MIASTO MORĄG. WYKAZ ZABYTKÓW NIERUCHOMYCH. GMINNA EWIDENCJA ZABYTKÓW.

Lp	Obiekt zabytkowy Adres, czas powstania, okresy przebudowy, stopień zachowania	Numer i data decyzji o wpisie do rejestru zabytków	Numer działki- obręb- aktualny	Własność - zarząd
1.	Dom, ul. 3-go Maja 1, pocz. XX w., dobry		2 - 759/3	Gmina Morąg, prywatna
2.	Dom, ul. 3-go Maja 2, pocz. XX w., dobry		2 - 759/1	Gmina Morąg, prywatna
3.	Dom, ul. 3-go Maja 3, pocz. XX w., dobry		2 - 758	Gmina Morąg, prywatna
4.	Dom, ul. 3-go Maja 4, pocz. XX w., dobry	A - 2579 z dn. 18.03.1987	2 - 757	Gmina Morąg, prywatna
5.	Dom, ul. 3-go Maja 7, pocz. XX w., dobry		2 - 568/10	Prywatna
6.	Dom, ul. 3-go Maja 8, 2 ćw. XX w., dobry		2 - 573	Gmina Morąg, prywatna
7.	Dom, ul. 3-go Maja 9, pocz. XX w., dobry	A - 2580 z dn. 18.03.1987	2 - 572	Gmina Morąg, prywatna
8.	Zakład produkcyjny, ul. 3-go Maja 13, pocz. XX w., dobry		2 - 101/2	Prywatna
9.	Dom, ul. 3-go Maja 14, pocz. XX w., dobry		2 - 62/7	Gmina Morąg, prywatna

10.	Dom, ul. 3-go Maja 15, pocz. XX w., dobry		2 – 86/1	Prywatna
11.	Dom, ul. 3-go Maja 19, pocz. XX w., dobry		2 – 741/2	Gmina Morąg, prywatna
12.	Dom, ul. 3-go Maja 24, pocz. XX w., dobry		2 – 753/7	Gmina Morąg, prywatna
13.	Dom, ul. 11 Listopada 1, 4 ćw. XIX w., dobry		2 – 644/2	Gmina Morąg, prywatna
14.	Poczta, ul. 11 Listopada 2, pocz. XX w., dobry		2 – 641	Skarb Państwa, TP S.A.
15.	Dom, ul. 11 Listopada 3, 2 ćw. XX w., dobry		2 – 631/8	Gmina Morąg, prywatna
16.	Dom, ul. 11 Listopada 5, pocz. XX w., dobry	A – 2594/O z dn. 18.03.1987	2 – 631/1	Gmina Morąg, prywatna
17.	Budynek gospodarczy, ul. 11 Listopada 5, pocz. XX w., dobry		2 – 631/1	Gmina Morąg, prywatna
18.	Szkoła, ul. 11 Listopada 7, 2 ćw. XX w., dobry		2 – 625/2	Powiat Ostródzki, Zespół Szkół w Morągu
19.	Szkoła, ul. 11 Listopada 8, 2 ćw. XX w., dobry		2 – 625/2	Gmina Morąg, Powiat Ostródzki, Zespół Szkół w Morągu
20.	Urząd Miasta i Gminy, ul. 11 Listopada 9, 2 ćw. XX w., dobry		2 – 623	Gmina Morąg
21.	Dom, ul. 11 Listopada 10, 2 ćw. XX w., dobry		2 – 622/1	Gmina Morąg, prywatna
22.	Dom, ul. 11 Listopada 13, 2 ćw. XX w., dobry		2 – 606	Gmina Morąg, prywatna
23.	Dom, ul. 11 Listopada 15, 2 ćw. XX w., dobry		2 – 603	Gmina Morąg, prywatna
24.	Magazyn, ul. 11 Listopada 16, 2 ćw. XX w., dobry	A – 3792 z dn. 18.03.1987	2 – 602/2	Gmina Morąg, prywatna
25.	Magazyn, ul. 11 Listopada 16, 2 ćw. XX w., dobry		2 – 789/1	Gmina Morąg, prywatna
26.	Dom, ul. Asnyka 2/4, lata 20 – te XX w., dobry		3- 451,453/2	Prywatna
27.	Dom, ul. Asnyka 3/5, lata 20 – te XX w., dobry		3 – 437, 436	Prywatna
28.	Dom, ul. Asnyka 6/8, lata 20 – te XX w., dobry		3 – 461, 462	Prywatna
29.	Dom, ul. Asnyka 7/9, lata 20 – te XX w., dobry		3 – 435, 434	Prywatna
30.	Dom, ul. Asnyka 10/12, lata 20 – te XX w., dobry		3 – 463, 466	Prywatna
31.	Dom, ul. Asnyka 13/15, lata 20 – te XX w., dobry		3 – 431, 430	Prywatna
32.	Dom, ul. Asnyka 14/16, lata 20 – te XX w., dobry		3 – 467, 472	Prywatna
33.	Dom, ul. Asnyka 17, lata 20 – te XX w., dobry		3 – 428	Prywatna
34.	Dom, ul. Asnyka 19, lata 20 – te XX w., dobry		3 – 427	Prywatna
35.	Dom, ul. Asnyka 20, lata 20 – te		3 – 534	Prywatna

	XX w., dobry			
36.	Pompa miejska, ul. Asnyka naprzeciw nr 7/9, lata 20 – te XX w., zły			Gmina Morąg
37.	Dom, ul. Bema 1/3, lata 20 – te XX w., dobry		1 – 124, 130	Gmina Morąg, prywatna
38.	Wieża Ciśnień, ul. Bema, lata 20 – te XX w., dobry		1 – 100	Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Morągu
39.	Dom, ul. Chodkiewicza 1/3, lata 20 – te XX w., dobry		1 – 39, 38	Gmina Morąg, prywatna
40.	Dom, ul. Chodkiewicza 5/7, lata 20 – te XX w., dobry		1 – 37, 36	Gmina Morąg, prywatna
41.	Dom, ul. Chodkiewicza 8/10, lata 20 – te XX w., dobry		1 – 17, 16	Gmina Morąg, prywatna
42.	Dom, ul. Chodkiewicza 9/11, lata 20 – te XX w., dobry		1 – 35, 32/2	Gmina Morąg, prywatna
43.	Dom, ul. Chodkiewicza 12/14, lata 20 – te XX w., dobry		1 – 19, 20	Gmina Morąg, prywatna
44.	Dom, ul. Chopina 1/3, lata 20 – te XX w., dobry		3 – 300/2, 303	Gmina Morąg, prywatna
45.	Dom, ul. Chopina 2/4, lata 20 – te XX w., dobry		3 - 250/1, 251	Prywatna
46.	Dom, ul. Chopina 11/13, lata 20 – te XX w., dobry		3 – 318, 319	Prywatna
47.	Dom, ul. Chopina 18/20, lata 20 – te XX w., dobry		3 – 258, 259	Prywatna
48.	Dom, ul. Chopina 19/21, lata 20 – te XX w., dobry		3 – 354, 355	Prywatna
49.	Dom, ul. Chopina 22/24, lata 20 – te XX w., dobry		3 – 298, 296	Prywatna
50.	Dom, ul. Chopina 26/28, lata 20 – te XX w., dobry		3 – 295, 294	Prywatna
51.	Dom, ul. Chopina 30/32, lata 20 – te XX w., dobry		3 – 295, 294	Par. Rzym. – Kat. p.w. Trójcy Przen. w Morągu, Zenon Hajdukiewicz
52.	Dom, ul. Chopina 33/35, lata 20 – te XX w., dobry			
53.	Dom, ul. Chopina 36/38, lata 20 – te XX w., dobry		3 – 379, 377/2	Prywatna
54.	Dom, ul. Chopina 37/39, lata 20 – te XX w., dobry		3 – 364/2	Prywatna
55.	Dom, ul. Chopina 44/46, lata 20 – te XX w., dobry		3 – 374/2, 373	Prywatna
56.	Dom, ul. Chopina 52/54, lata 20 – te XX w., dobry		3 – 370/4, 369	Prywatna
57.	Dom, ul. Chopina 60/62, lata 20 – te XX w., dobry		3 – 366, 365	Prywatna
58.	Pompa miejska, ul. Chopina przy nr 13, lata 20 – te XX w., dobry			Gmina Morąg
59.	Dom, ul. Dąbrowskiego 6, pocz. XX w., dobry		2 – 750/6	Prywatna
60.	Wieża Ciśnień, ul. Dąbrowskiego	A – 2574/O	2 – 747	Prywatna

	11, 4 ćw. XIX w. dobry	z dn. 18.03.1987		
61.	Dom, ul. Dąbrowskiego 12 pocz. XX w., dobry		2 – 745/8	Prywatna
62.	Dom, ul. Dąbrowskiego 18 pocz. XX w., dobry		2 – 31	Prywatna
63.	Dom, ul. Dąbrowskiego 20 pocz. XX w., dobry		2 – 7/2	Gmina Morąg, prywatna
64.	Gazownia - główny budynek technologiczny, ul. Dąbrowskiego 23, 4 ćw., XIX w., dobry		2 – 5/16	Prywatna
65.	Gazownia – budynek w zespole gazowni, ul. Dąbrowskiego 23, 4 ćw. XIX w., dobry		2 – 5/16	Prywatna
66.	Dom, ul. Dąbrowskiego 28 pocz. XX w., dobry		2 – 140	Prywatna
67.	Dom, ul. Dąbrowskiego 29 2 ćw. XX w., dobry		2 – 139	Prywatna
68.	Dom, ul. Dąbrowskiego 35 pocz. XX w., dobry		2 – 123	Gmina Morąg, prywatna
69.	Dom, ul. Dąbrowskiego 40 pocz. XX w., dobry		2 – 110	Prywatna
70.	Dom, ul. Dąbrowskiego 41 pocz. XX w., dobry		2 – 107/1	Gmina Morąg, prywatna
71.	Dom, ul. Dąbrowskiego 42 pocz. XX w., dobry		2 – 106	Prywatna
72.	Dom, ul. Dąbrowskiego 43 pocz. XX w., zły		2 – 105/2	Prywatna
73.	Dom, ul. Dąbrowskiego 44 pocz. XX w., dobry		2 – 104/2	Gmina Morąg, prywatna
74.	Dom, ul. Dąbrowskiego 45 pocz. XX w., dobry		2 – 820/7	Gmina Morąg
75.	Dom, ul. Dąbrowskiego 45a, pocz. XX w., dobry		2 – 820/7	Gmina Morąg
76.	Dom, ul. Dąbrowskiego 48 pocz. XX w., dobry		2 – 825	Gmina Morąg, prywatna
77.	Dom, ul. Dąbrowskiego 49/50, pocz. XX w., dobry		2 – 826, 827	Gmina Morąg, prywatna
78.	Pałac Dohnów, ul. Dąbrowskiego 54, XIV- pocz. XVII w. dobry	A – 66/O z dn. 27.06.1953	2 – 836	Województwo Warmińsko – Mazurskie Muzeum Warmii i Mazur
79.	Kaplica na cmentarzu ewangelickim, ul. Dąbrowskiego, 4 ćw. XIX w., dość dobry	A – 3790/O z dn. 18.03.1987	2 – 157/2	Kościół Ewangelicko – Augsburgski
80.	Dom, ul. Dworcowa 1, pocz. XX w., dobry		2 – 62/8	Gmina Morąg, prywatna

81.	Dom, ul. Dworcowa 2, pocz. XX w., dobry		2 – 101/5	Gmina Morąg, prywatna
82.	Dom, ul. Dworcowa 3, pocz. XX w., dobry		2 – 62/1	Gmina Morąg, prywatna
83.	Dom, ul. Dworcowa 8, pocz. XX w., dobry		2 – 4/25	Skarb Państwa, Prywatna, PKP S.A. w Warszawie
84.	Dom, ul. Dworcowa 9, lata 20 – te XX w., dobry		2 – 56/3	Gmina Morąg
85.	Magazyn, ul. Dworcowa 11, lata 20 – te XX w., dość dobry Nastąpiła zmiana przeznaczenia na cele mieszkalne.		2 – 55/1	Skarb Państwa, Prywatna
86.	Dom, ul. Dworcowa 15, pocz. XX w., dobry		2 – 50	Gmina Morąg, prywatna
87.	Dom, ul. Dworcowa 17, pocz. XX w., dobry		2 – 47	Skarb Państwa, PKP, Prywatna
88.	Dom, ul. Herdera 1, pocz. XX w., dobry		2 – 854	Parafia Rzym. – Kat.
89.	Dom, ul. Herdera 5, pocz. XX w., dobry			Parafia Rzym. – Kat.
90.	Kościół, ul. Herdera, w., dobry	XIV A – 64 z dn. 16.09.1949 r.	2 – 854	Parafia Rzym. – Kat.
91.	Pomnik, ul. Herdera, ćw. XX w., dobry	3	2 – 855/3	Gmina Morąg
92.	Dom, ul. Jagiellończyka 5/7, 2 ćw. XX w., dobry		1 – 43, 42	Prywatna
93.	Dom, ul. Jagiellończyka 9, 2 ćw. XX w., dobry		1 – 11	Prywatna
94.	Szkoła, ul. Kajki 2, 2 ćw. XX w., dobry		2 – 63	Gmina Morąg, Szkoła Podstawowa nr 4
95.	Dom, ul. Kajki 4, 2 ćw. XX w., dobry		2 – 64	Gmina Morąg, prywatna
96.	Dom, ul. Kasprowicza 7, 2 ćw. XX w., dobry		2 – 835/2	Gmina Morąg, prywatna
97.	Dom, ul. Kaszubska 1, 2 ćw. XX w., dobry		1 – 260/5	Skarb Państwa, PKP S.A. w Warszawie
98.	Dom, ul. Kaszubska 2, 2 ćw. XX w., dobry			
99.	Dom, ul. Kilińskiego 3, 2 ćw. XX w., dobry		2 – 236	Gmina Morąg, prywatna
100.	Dom, ul. Kilińskiego 5, 2 ćw. XX w., dobry		2 – 237	Prywatna
101.	Dom, ul. Kilińskiego 7, 2 ćw. XX w., dobry		2 – 238	Prywatna
102.	Dom, ul. Kilińskiego 8, 2 ćw. XX w., dobry		2 – 266	Prywatna

	w., dobry			
103.	Dom, ul. Kilińskiego 9, 2 ćw. XX w., dobry		2 – 239	Prywatna
104.	Budynek gospodarczy, ul. Kilińskiego 9/11, 2 ćw. XX w., dobry		2 – 239, 240	Prywatna
105.	Dom, ul. Kilińskiego 10, 2 ćw. XX w., dobry		2 – 265	Prywatna
106.	Dom, ul. Kilińskiego 11, 2 ćw. XX w., dobry		2 – 240	Prywatna
107.	Dom, ul. Kilińskiego 12, 2 ćw. XX w., dobry		2 – 262	Prywatna
108.	Dom, ul. Kilińskiego 13, 2 ćw. XX w., dobry		2 – 241	Prywatna
109.	Dom, ul. Kilińskiego 15, 2 ćw. XX w., dobry		2 – 242	Prywatna
110.	Dom, ul. Kilińskiego 16, 2 ćw. XX w., dobry		2 – 257	Prywatna
111.	Dom, ul. Kilińskiego 17, 2 ćw. XX w., dobry		2 – 243	Prywatna
112.	Dom, ul. Kilińskiego 18, 2 ćw. XX w., dobry		2 – 254	Prywatna
113.	Dom, ul. Kilińskiego 19, 2 ćw. XX w., dobry		2 – 244	Prywatna
114.	Dom, ul. Kilińskiego 20, 2 ćw. XX w., dobry		2 – 253	Prywatna
115.	Dom, ul. Kilińskiego 21, 2 ćw. XX w., dobry		2 – 245	Prywatna
116.	Dom, ul. Kilińskiego 22, 2 ćw. XX w., dobry		2 – 249	Prywatna
117.	Budynek gospodarczy, ul. Kilińskiego 22, 2 ćw. XX w., dobry		2 – 249	Prywatna
118.	Dom, ul. Kolejowa 9, 2 ćw. XX w., dobry		2 – 4/31	Skarb Państwa, PKP S.A. w Warszawie
119.	Dom, ul. Kościelna 10, pocz. XX w., dobry		2 – 847/5	Gmina Morąg
120.	Dom, ul. Kościelna 11A, pocz. XX w., dobry		2 – 847/1	Gmina Morąg, prywatna
121.	Dom, ul. Kościelna 11B, pocz. XX w., dobry		2 – 847/7	Prywatna
122.	Dom, ul. Kościuszki 1, 2 ćw. XX w., dobry		2 – 21	Gmina Morąg
123.	Dom, ul. Kościuszki 2, 2 ćw. XX w., dobry		2 – 33	Gmina Morąg

124.	Dom, ul. Kościuszki 3, 2 ćw. XX w., dobry		2 – 22	Gmina Morąg
125.	Dom, ul. Kościuszki 5, 2 ćw. XX w., dobry		2 – 34	Gmina Morąg
126.	Dom, ul. Kościuszki 8, 2 ćw. XX w., dobry		2 – 75	Prywatna
127.	Dom, ul. Kościuszki 10, 2 ćw. XX w., dobry		2 – 74	Prywatna
128.	Dom, ul. Kościuszki 11, 2 ćw. XX w., dobry		2 – 69	Gmina Morąg, prywatna
129.	Dom, ul. Kościuszki 12, 2 ćw. XX w., dobry		2 – 73	Prywatna
130.	Dom, ul. Kościuszki 13, 2 ćw. XX w., dobry		2 – 68	Prywatna
131.	Dom, ul. Kościuszki 14, 2 ćw. XX w., dobry		2 – 72	Prywatna
132.	Dom, ul. Kościuszki 15, 2 ćw. XX w., dobry		2 – 67	Gmina Morąg, prywatna
133.	Dom, ul. Kościuszki 16, 2 ćw. XX w., dobry		2 – 71	Gmina Morąg, prywatna
134.	Dom, ul. Krańcowa 4, 2 ćw. XX w., dobry			
135.	Dom, ul. Krańcowa 5, 2 ćw. XX w., dobry		3 – 528	Prywatna
136.	Dom, ul. Krańcowa 7, 2 ćw. XX w., dobry		3 – 531	Prywatna
137.	Dom, ul. Krańcowa 8, 2 ćw. XX w., dobry		3 – 561	Prywatna
138.	Dom, ul. Krańcowa 9, 2 ćw. XX w., dobry		3 – 532	Prywatna
139.	Dom, ul. Krańcowa 12, 2 ćw. XX w., dobry		3 – 559	Prywatna
140.	Dom, ul. Krańcowa 16, 2 ćw. XX w., dobry		3 – 557	Prywatna
141.	Dom, ul. Krańcowa 20, 2 ćw. XX w., dobry		3 – 553	Prywatna
142.	Dom, ul. Krańcowa 22, 2 ćw. XX w., dobry		3 – 550	Prywatna
143.	Dom, ul. Krańcowa 32/34, 2 ćw. XX w., dobry		3 – 542, 541	Prywatna
144.	Pompa miejska, ul. Krańcowa przy nr 11, lata 20 – te XX w. dobry			Gmina Morąg
145.	Dom, ul. Krasieńskiego 11/12, 2 ćw. XX w., dobry		1 – 142, 141	Gmina Morąg, Prywatna
146.	Dom, ul. Krasieńskiego 13/14, 2 ćw. XX w., dobry		1 – 140, 139	Gmina Morąg, Prywatna

147.	Szkoła, ul. Kujawska 1, 2 ćw. XX w., dobry		2 – 688/1, 685/4	Powiat Ostródzki, Zesp. Szkół Zaw. i Ogólnokoszt.
148.	Hala handlowa, ul. Kujawska 18, 2 ćw. XX w., dobry		2 – 680/3	Gmina Morąg, Prywatna
149.	Kolejowa wieża ciśnień, ul. Kwiatowa, pocz. XX w., zły		2 – 4/42	Skarb Państwa, PKP
150.	Dom, ul. Kwiatowa 1, pocz. XX w., dobry	A – 2576/O z dn. 18.03.1987	2 – 7	Gmina Morąg, Prywatna
151.	Dom, ul. Kwiatowa 5A, pocz. XX w., dobry		2 – 4/49	Skarb Państwa, PKP, Prywatna
152.	Dom, ul. Kwiatowa 5B, pocz. XX w., dobry		2 – 4/50	Skarb Państwa, PKP
153.	Dom, ul. Kwiatowa 7, pocz. XX w., dobry		2 – 4/54	Skarb Państwa, PKP, Prywatna
154.	Dom, ul. Kwiatowa 7C, pocz. XX w., dobry		2 – 4/43	Skarb Państwa, PKP, Prywatna
155.	Dom, ul. Kwiatowa zesp. parowozowni, pocz. XX w., zły		2 – 4/53	Skarb Państwa, PKP
156.	Dom, ul. Kwiatowa zesp. parowozowni, pocz. XX w., zły		2 – 4/53	Skarb Państwa, PKP
157.	Obrotnica kolejowa, ul. Kwiatowa zesp. parowozowni, pocz. XX w., zły		2 – 4/53	Skarb Państwa, PKP
158.	Wieża ciśnień w zespole parowozowni, ul. Kwiatowa zesp. parowozowni, pocz. XX w., zły		2 – 4/53	Skarb Państwa, PKP
159.	Dom, ul. Leśna 2/4, 4 ćw. XIX w., zły		2 – 681, 682	Gmina Morąg
160.	Dom, ul. Leśna 3, 4 ćw. XIX w., dość dobry		2 – 554/1	Gmina Morąg
161.	Dom, ul. Mazurska 2, pocz. XX w., dobry		2 – 258/39	Prywatna
162.	Budynek gospodarczy, ul. Mazurska 2, pocz. XX w., dobry		2 – 258/39	Prywatna
163.	Dom, ul. Mickiewicza 6, 2 ćw. XX w., dobry		2 – 603	Gmina Morąg, Prywatna
164.	Komenda Miejska Policji, ul. Mickiewicza 7, 2 ćw. XX w., dobry		2 – 36	Skarb Państwa, Komenda Wojewódzka Policji
165.	Dom, ul. Mickiewicza 8, 2 ćw. XX w., dobry		2 – 78	Gmina Morąg, Prywatna
166.	Dom, ul. Mickiewicza 8, 2 ćw. XX w., dobry		2 – 26/2	Gmina Morąg
167.	Apteka, ul. Mickiewicza 10, 2 ćw. XX w., dobry		2 – 37/17	Prywatna

168.	Dom, ul. Mickiewicza 11, 2 ćw. XX w., dobry		2 – 84/2	Prywatna
169.	Dom, ul. Mickiewicza 12, 2 ćw. XX w., dobry		2 – 736/2	Prywatna
170.	Dom, ul. Mickiewicza 13, pocz. XX w., dobry		2 – 584/6	Gmina Morąg, Prywatna
171.	Dom, ul. Mickiewicza 14, pocz. XX w., dobry		2 – 584/5	Gmina Morąg, Prywatna SPOŁEM PSS w Morągu
172.	Dom kultury, ul. Mickiewicza 19, pocz. XX w., dobry		2 – 591	Gmina Morąg
173.	Dom, ul. Mickiewicza 21, pocz. XX w., dobry		2 – 616	Prywatna
174.	Dom, ul. Mickiewicza 26, pocz. XX w., dobry		2 – 664/2	Gmina Morąg, Prywatna
175.	Sklep ul. Mickiewicza 28, pocz. XX w., dobry		2 – 667	Gmina Morąg, Prywatna
176.	Dom, ul. Mickiewicza 30, pocz. XX w., dobry		2 – 671	Prywatna
177.	Dom, ul. Mickiewicza 31, pocz. XX w., dobry		2 – 657	Gmina Morąg, Prywatna
178.	Dom, ul. Mickiewicza 32, pocz. XX w., dobry		2 – 674	Prywatna
179.	Mury miejskie obronne, Stare miasto, XVw., dobry	A – 583/O z dn. 21.09.1960		Gmina Morąg
180.	Pompa miejska, ul. Radna przy nr 48, lata 20 – te XX w., dobry			Gmina Morąg
181.	Dom, ul. Ogrodowa 1, pocz. XX w., dobry		2 – 650	Prywatna
182.	Dom, ul. Ogrodowa 7A, 2 ćw. XX w., dobry		2 – 601	Gmina Morąg, Prywatna
183.	Dom, ul. Ogrodowa 7B, 2 ćw. XX w., dobry		2 – 601	Gmina Morąg, Prywatna
184.	Dom, ul. Ogrodowa 8, 2 ćw. XX w., dobry		2 – 598	Gmina Morąg, Prywatna
185.	Dom, ul. Ogrodowa 9, 2 ćw. XX w., dobry		2 – 600	Gmina Morąg, Prywatna
186.	Dom, ul. Ogrodowa 10, 2 ćw. XX w., dobry		2 – 597	Gmina Morąg, Prywatna
187.	Dom, ul. Ogrodowa 11, 2 ćw. XX w., dobry		2 – 599	Gmina Morąg, Prywatna
188.	Dom, ul. Ogrodowa 12, 2 ćw. XX w., dobry		2 – 596	Gmina Morąg, Prywatna
189.	Dom, ul. Ogrodowa 13A, 2 ćw. XX w., dobry		2 – 594	Gmina Morąg, Prywatna

190.	Dom, ul. Ogrodowa 13B, 2 ćw. XX w., dobry		2 – 594	Gmina Morąg, Prywatna
191.	Dom, ul. Ogrodowa 14, 2 ćw. XX w., dobry		2 – 593	Gmina Morąg, Prywatna
192.	Dom, ul. Osińskiego 1B, pocz. XX w., dobry		2 – 593 zły nr działki	Gmina Morąg, Prywatna
193.	Dom, ul. Osińskiego 8, 2 poł. XIX w., dobry		2 – 790/2	Gmina Morąg
194.	Dom, ul. Osińskiego 9, 2 poł. XIX w., dobry		2 – 790/2	Gmina Morąg
195.	Dom, ul. Osińskiego 10, 2 poł. XIX w., dobry		2 – 790/2	Gmina Morąg
196.	Dom, ul. Osińskiego 12, 2 poł. XIX w., dobry		2 – 790/1	Gmina Morąg, Prywatna
197.	Dom, ul. Piłsudskiego 2, 2 ćw. XX w., dobry		2 – 194	Prywatna
198.	Dom, ul. Piłsudskiego 4, 2 ćw. XX w., dobry		2 – 195	Prywatna
199.	Dom, ul. Piłsudskiego 8, 2 ćw. XX w., dobry		2 – 197	Prywatna
200.	Dom, ul. Piłsudskiego 10, 2 ćw. XX w., dobry		2 – 197	Prywatna
201.	Dom, ul. Piłsudskiego 22, 2 ćw. XX w., dobry		2 – 187	Gmina Morąg, Prywatna
202.	Dom, ul. Piłsudskiego 24, 2 ćw. XX w., dobry		2 – 202/4	Prywatna
203.	Dom, ul. Plac Gdański 1/2, 2 ćw. XX w., dobry		1 – 75	Gmina Morąg, Prywatna
204.	Dom, ul. Plac Gdański 3/4, 2 ćw. XX w., dobry		1 – 77	Gmina Morąg, Prywatna
205.	Dom, ul. Plac Gdański 5/6, 2 ćw. XX w., dobry		1 – 111	Gmina Morąg, Prywatna
206.	Dom, ul. Plac Gdański 7/8, 2 ćw. XX w., dobry		1 – 135, 136	Gmina Morąg, Prywatna
207.	Dom, ul. Plac Gdański 9/10, 2 ćw. XX w., dobry		1 – 73, 72	Gmina Morąg, Prywatna
208.	Ratusz, Plac Jana Pawła II 1, XIV w., dobry	A – 63/O z dn. 27.06.1953	2 – 813	Gmina Morąg
209.	Dom, Plac Kombatantów 7A, pocz. XX w., dobry		2 – 4/40	Skarb Państwa, PKP, Prywatna
210.	Dom, Plac Kombatantów 14, pocz. XX w., dobry		2 – 4/34	Skarb Państwa, PKP, Prywatna
211.	Dom, ul. Pomorska 5, 2 ćw. XX w., dobry		2 – 672/1	Prywatna
212.	Dom, ul. Pomorska 7, pocz. XX		2 – 672/3	Gmina Morąg, Prywatna

	w., dobry			
213.	Dom, ul. Pomorska 9, pocz. XX w., dobry		2 – 676/2	Gmina Morąg
214.	Dom, ul. Pomorska 10, pocz. XX w., dobry		2 – 927/3	Gmina Morąg, Prywatna
215.	Dom, ul. Pomorska 11, pocz. XX w., dobry		2 – 680/6	Gmina Morąg
216.	Dom, ul. Pomorska 12, pocz. XX w., dobry		2 – 927/3	Gmina Morąg
217.	Dom, ul. Pomorska 14, pocz. XX w., dobry		2 – 927/4	Gmina Morąg
218.	Dom, ul. Pomorska 16, pocz. XX w., dobry		2 – 927/4	Gmina Morąg
219.	Dom, ul. Pomorska 26, pocz. XX w., dobry		2 – 870/10	Gmina Morąg, Prywatna
220.	Dom, ul. Pomorska 32, pocz. XX w., dobry		2 – 889	Gmina Morąg, Prywatna
221.	Dom, ul. Przemysłowa 1, pocz. XX w., dobry		1 – 280/1	Gmina Morąg
222.	Dom, ul. Przemysłowa 3, pocz. XX w., dobry		1 – 18/6	Prywatna
223.	Dom, ul. Przemysłowa 5, pocz. XX w., dobry		1 – 17/6	Prywatna
224.	Dom, ul. Pułaskiego 2, 2 ćw. XX w., dobry		3 – 101	Gmina Morąg, Prywatna
225.	Dom, ul. Pułaskiego 4, 2 ćw. XX w., dobry		3 – 98	Prywatna
226.	Dom, ul. Pułaskiego 6, 2 ćw. XX w., dobry		3 – 97	Prywatna
227.	Dom, ul. Pułaskiego 8, 2 ćw. XX w., dobry		3 – 92	Gmina Morąg, Prywatna
228.	Dom, ul. Pułaskiego 10, 2 ćw. XX w., dobry		3 – 90	Prywatna
229.	Dom, ul. Pułaskiego 12, 2 ćw. XX w., dobry		3 – 89	Prywatna
230.	Dom, ul. Pułaskiego 16, 2 ćw. XX w., dobry		3 – 85	Gmina Morąg
231.	Dom, ul. Pułaskiego 18, 2 ćw. XX w., dobry		3 – 78	Gmina Morąg, Prywatna
232.	Dom, ul. Pułaskiego 20, 2 ćw. XX w., dobry		3 – 77	Gmina Morąg, Prywatna
233.	Dom, ul. Pułaskiego 22, 2 ćw. XX w., dobry		3 – 76	Gmina Morąg, Prywatna
234.	Dom, ul. Pułaskiego 24, 2 ćw. XX w., dobry		3 – 74	Gmina Morąg, Prywatna

235.	Dom, ul. Pułaskiego 25, 2 ćw. XX w., dobry		2 – 688/3, 689/3	Gmina Morąg, Prywatna
236.	Dom, ul. Pułaskiego 26, 2 ćw. XX w., dobry		3 – 68	Gmina Morąg, Prywatna
237.	Dom, ul. Pułaskiego 27, 2 ćw. XX w., dobry		3 – 687	Gmina Morąg, Prywatna
238.	Dom, ul. Pułaskiego 28, 2 ćw. XX w., dobry		3 – 62	Gmina Morąg, Prywatna
239.	Dom, ul. Radna 5, 2 ćw. XX w., dobry		3 – 460	Prywatna
240.	Dom, ul. Radna 7, 2 ćw. XX w., dobry		3 – 464	Prywatna
241.	Dom, ul. Radna 11, 2 ćw. XX w., dobry		3 – 468	Prywatna
242.	Dom, ul. Radna 13, 2 ćw. XX w., dobry		3 – 469	Prywatna
243.	Dom, ul. Radna 15, 2 ćw. XX w., dobry		3 – 470	Prywatna
244.	Dom, ul. Radna 17, 2 ćw. XX w., dobry		3 – 478	Prywatna
245.	Dom, ul. Radna 19, 2 ćw. XX w., dobry		3 – 477	Prywatna
246.	Dom, ul. Radna 23, 2 ćw. XX w., dobry		3 – 475	Prywatna
247.	Dom, ul. Radna 25, 2 ćw. XX w., dobry		3 – 474	Prywatna
248.	Budynek gospodarczy, ul. Radna 25, 2 ćw. XX w., dobry		3 – 474	Prywatna
249.	Dom, ul. Radna 27, 2 ćw. XX w., dobry		3 – 473	Prywatna
250.	Dom, ul. Radna 30, 2 ćw. XX w., dobry		3 – 500	Prywatna
251.	Dom, ul. Radna 32, 2 ćw. XX w., dobry		3 – 501/1	Prywatna
252.	Dom, ul. Radna 34, 2 ćw. XX w., dobry		3 – 502	Prywatna
253.	Dom, ul. Radna 36, 2 ćw. XX w., dobry		3 – 503	Prywatna
254.	Dom, ul. Radna 40, 2 ćw. XX w., dobry		3 – 506	Prywatna
255.	Dom, ul. Radna 42, 2 ćw. XX w., dobry		3 – 507	Prywatna
256.	Dom, ul. Radna 44, 2 ćw. XX w., dobry		3 – 508	Prywatna

257.	Dom, ul. Radna 46, 2 ćw. XX w., dobry		3 – 509	Prywatna
258.	Dom, ul. Radna 48, 2 ćw. XX w., dobry		3 – 510	Prywatna
259.	Dom, ul. Radna 52, 2 ćw. XX w., dobry		3 – 524	Prywatna
260.	Dom, ul. Radna 58, 2 ćw. XX w., dobry		3 – 529	Prywatna
261.	Dom, ul. Radna 60, 2 ćw. XX w., dobry		3 – 530	Prywatna
262.	Dom, ul. Rataja 22, 3 ćw. XIX w., dobry	A – 582/O z dn. 21.09.1960	2 – 764/5	Prywatna
263.	Dom, ul. Rataja 21, pocz. XX w., dobry	A – 582/O z dn. 21.09.1960	2 – 764/6	Gmina Morąg
264.	Dom, ul. Reymonta 5, pocz. XX w., dobry		2 – 785/2	Gmina Morąg, Prywatna
265.	Dom, ul. Reymonta 5, pocz. XX w., dobry	A – 863/O z dn. 20.06.1968	2 785/1	Gmina Morąg
266.	Dom, ul. Samulowskiego 10, pocz. XX w., dobry	A – 3794/O z dn. 18.03.1987	2 – 784	Prywatna
267.	Dom, ul. Samulowskiego 11, pocz. XX w., dobry	A – 582/O z dn. 21.09.1960	2 – 783	Prywatna
268.	Dom, ul. Samulowskiego 12, pocz. XX w., dobry	A – 582/O z dn. 21.09.1960	2 – 782	Gmina Morąg, Prywatna
269.	Dom, ul. Samulowskiego 14, pocz. XX w., dobry	A – 582/O z dn. 21.09.1960	2 – 779	Prywatna
270.	Dom, ul. Samulowskiego 15, pocz. XX w., dobry		2 – 778	Gmina Morąg, Prywatna
271.	Dom, ul. Samulowskiego 20, pocz. XX w., zły		2 – 773	Gmina Morąg, G. Prywatna
272.	Dom, ul. Sikorskiego 2, 2 ćw. XX w., dobry		2 – 276	Prywatna
273.	Dom, ul. Sikorskiego 3, 2 ćw. XX w., dobry		2 – 271	Prywatna
274.	Dom, ul. Sikorskiego 5, 2 ćw. XX w., dobry		2 – 270	Prywatna
275.	Dom, ul. Sikorskiego 6, 2 ćw. XX w., dobry		2 – 278	Prywatna
276.	Dom, ul. Sikorskiego 7, 2 ćw. XX w., dobry		2 – 267	Prywatna
277.	Dom, ul. Sikorskiego 8, 2 ćw. XX w., dobry		2 – 279	Prywatna
278.	Dom, ul. Sikorskiego 10, 2 ćw. XX w., dobry		2 – 280	Prywatna
279.	Dom, ul. Sikorskiego 11, 2 ćw. XX w., dobry		2 – 263	Prywatna

280.	Dom, ul. Sikorskiego 12, 2 ćw. XX w., dobry		2 – 281/1	Prywatna
281.	Dom, ul. Sikorskiego 13, 2 ćw. XX w., dobry		2 – 260	Prywatna
282.	Dom, ul. Sikorskiego 14, 2 ćw. XX w., dobry		2 – 282	Prywatna
283.	Dom, ul. Sikorskiego 15, 2 ćw. XX w., dobry		2 – 256	Prywatna
284.	Dom, ul. Sikorskiego 16, 2 ćw. XX w., dobry		2 – 284	Prywatna
285.	Dom, ul. Sikorskiego 17, 2 ćw. XX w., dobry		2 – 255	Prywatna
286.	Dom, ul. Sikorskiego 18, 2 ćw. XX w., dobry		2 – 285	Prywatna
287.	Dom, ul. Sikorskiego 19, 2 ćw. XX w., dobry		2 – 252	Prywatna
288.	Dom, ul. Sikorskiego 20, 2 ćw. XX w., dobry		2 – 286	Prywatna
289.	Dom, ul. Sikorskiego 21, 2 ćw. XX w., dobry		2 – 251	Prywatna
290.	Dom, ul. Sikorskiego 23, 2 ćw. XX w., dobry		2 – 250	Prywatna
291.	Dom, ul. Sikorskiego 24, 2 ćw. XX w., dobry		2 – 288	Prywatna
292.	Dom, ul. Sikorskiego 26, 2 ćw. XX w., dobry		2 – 290	Prywatna
293.	Dom, ul. Skłodowskiej – Curie 9, pocz. XX w., dobry	A – 582/O z dn. 21.09.1960	2 – 795	Gmina Morąg, Prywatna
294.	Dom, ul. Szpitalna 1, 2 ćw. XX w., dobry		2 – 735/8	Gmina Morąg, Prywatna
295.	Magazyn, ul. Szpitalna 3, pocz. XX w., dobry		2 – 735/8	Skarb Państwa, Prywatna
296.	Dom, ul. Śląska 1, 2 ćw. XX w., dobry		2 – 249	Gmina Morąg, M. Prywatna
297.	Dom, ul. Śląska 3, 2 ćw. XX w., dobry		2 – 248	Gmina Morąg, Prywatna
298.	Dom, ul. Śląska 4, 2 ćw. XX w., dobry		2 – 197	Prywatna
299.	Dom, ul. Śląska 5, 2 ćw. XX w., dobry		2 – 147	Gmina Morąg, Prywatna
300.	Dom, ul. Śląska 6, 2 ćw. XX w., dobry		2 – 184	Gmina Morąg, Prywatna
301.	Dom, ul. Śląska 9, 2 ćw. XX w., dobry		2 – 244	Gmina Morąg, Prywatna
302.	Dom, ul. Śląska 15, 2 ćw. XX w., dobry		2 – 241	Gmina Morąg, Prywatna

303.	Dom, ul. Warmińska 1, pocz. XX w., dobry		2 – 544	Gmina Morąg
304.	Dom, ul. Warmińska 2, pocz. XX w., dobry		2 – 544	Gmina Morąg
305.	Dom, ul. Warmińska 3, pocz. XX w., dobry		2 – 542	Prywatna, Gmina Morąg
306.	Dom, ul. Warmińska 7, pocz. XX w., dobry		2 – 532/1	Prywatna
307.	Dom, ul. Warmińska 8, pocz. XX w., dobry		2 – 530/4	Gmina Morąg, Prywatna
308.	Dom, ul. Warmińska 11A, pocz. XX w., dobry		2 – 527/13	Gmina Morąg, Prywatna
309.	Dom, ul. Warmińska 11B, pocz. XX w., dobry		2 – 525	Gmina Morąg, Prywatna
310.	Dom, ul. Warmińska 11C, 2 ćw. XX w., dobry		2 – 524	Gmina Morąg, Prywatna
311.	Dom, ul. Warmińska 12, pocz. XX w., dobry		2 – 522	Gmina Morąg, Prywatna
312.	Dom, ul. Warmińska 13, pocz. XX w., dobry		2 – 520/3	Gmina Morąg
313.	Dom, ul. Warmińska 14, pocz. XX w., dobry		2 – 96	Gmina Morąg, Prywatna
314.	Dom, ul. Warmińska 15, pocz. XX w., dobry		2 – 94/5, 94/9, 94/8	Gmina Morąg, Prywatna
315.	Dom, ul. Warmińska 16, pocz. XX w., dobry		2 – 99	Gmina Morąg
316.	Magazyn, ul. Warmińska 16 A, pocz. XX w., dobry		2 – 101/3	Gmina Morąg, Prywatna
317.	Dom, ul. Warmińska 20, pocz. XX w., dobry		2 – 935/1	Gmina Morąg
318.	Dom, ul. Wojska Polskiego 3/5, pocz. XX w., dobry		1 – 177, 176	Gmina Morąg, Prywatna
319.	Dom, ul. Wojska Polskiego 4/6, pocz. XX w., dobry		1 – 131/3, 132	Gmina Morąg, Prywatna
320.	Dom, ul. Wojska Polskiego 7/9, pocz. XX w., dobry		1 – 175, 174	Gmina Morąg, Prywatna
321.	Dom, ul. Wojska Polskiego 11/13, pocz. XX w., dobry		1 – 173, 172	Gmina Morąg, Prywatna
322.	Dom, ul. Wojska Polskiego 15, pocz. XX w., dobry		1 – 170	Gmina Morąg, Prywatna
323.	Dom, ul. Wojska Polskiego 17, pocz. XX w., dobry		1 – 21	Prywatna
324.	Dom, ul. Wojska Polskiego 23, pocz. XX w., dobry		1 – 165	Gmina Morąg, Prywatna

325.	Dom, ul. Wróblewskiego 3, pocz. XX w., dobry		3 – 178	Gmina Morąg, Prywatna
326.	Budynek gospodarczy, ul. Wróblewskiego 9, pocz. XX w., dobry		3 – 178	Gmina Morąg, Prywatna
327.	Dom, ul. Wróblewskiego 5, pocz. XX w., dobry		3 – 172	Prywatna
328.	Dom, ul. Wróblewskiego 7, pocz. XX w., dobry		3 – 171/15	Prywatna
329.	Dom, ul. Wróblewskiego 8, pocz. XX w., dobry			
330.	Zamek, ul. Zamkowa 1, XIV w., zły	A – 65/O z dn. 27.06.1953	3 – 857	Gmina Morąg, Prywatna
331.	Dom, ul. Zamkowa 6, poł. XIX w., dobry	A – 858/O z dn. 21.08.1968	2 – 835/4	Gmina Morąg, Prywatna
332.	Dom, ul. Zamkowa 15 Brak w Gm. Ew. Zab.			
333.	Dom, ul. Żeromskiego 7, 2 ćw. XX w., dobry		1 – 251	Gmina Morąg, Prywatna
334.	Dom, ul. Żeromskiego 10, 2 ćw. XX w., dobry		1 – 107, 106	Gmina Morąg, Prywatna
335.	Dom, ul. Żeromskiego 11, 2 ćw. XX w., dobry		1 – 250	Gmina Morąg, Prywatna
336.	Dom, ul. Żeromskiego 12, 2 ćw. XX w., dobry		1 – 103, 105	Gmina Morąg, Prywatna
337.	Dom, ul. Żeromskiego 14, 2 ćw. XX w., dobry		1 – 101, 102	Gmina Morąg, Prywatna
338.	Dom, ul. Żeromskiego 16, 2 ćw. XX w., dobry		1 – 94, 95	Gmina Morąg
339.	Rogatka miejska, ul. Żeromskiego 18, 2 ćw. XX w., dobry	A – 3793/O z dn. 18.03.1987	1 – 88, 89, 92	Gmina Morąg, Prywatna
340.	Dom, ul. Żeromskiego 20, 2 ćw. XX w., dobry		1 – 55, 56	Gmina Morąg, Prywatna
341.	Dom, ul. Żeromskiego 22, 2 ćw. XX w., dobry		1 – 52, 53	Gmina Morąg, Prywatna
342.	Dom, ul. Żeromskiego 24, 2 ćw. XX w., dobry		1 – 50, 51	Gmina Morąg, Prywatna

TERENY WIEJSKIE. WYKAZ ZABYTKÓW NIERUCHOMYCH. GMINNA EWIDENCJA ZABYTKÓW.

Lp.	Obiekt zabytkowy Adres, czas powstania, okresy przebudowy, stopień zachowania	Numer i data decyzji o wpisie do rejestru zabytków	Numer działki – obręb – aktualny	Własność - zarząd
1	Chałupa, Bartężek nr 15, poł. XIXw., dobry		397/10-23	Prywatna
2	Dom, Bartężek nr 17, pocz. XXw., dobry		397/12-23	Prywatna
3	Dom, Białka nr 7, 2 ćw. XXw.,		3002/9-22	Prywatna

	dobry			
4	Dom, Białka nr 8, 2 ćw. XXw., dobry		3002/8-22	Prywatna
5	Dom, Białka nr 9, 2 ćw. XXw., dobry		3002/7-22	Prywatna
6	Dom, Białka nr 4, 2 ćw. XXw., dobry		3001/3-22	Prywatna
7	Dom, Białka nr 5, 2 ćw. XXw., dobry		3002/2-22	Prywatna
8	Dom, Białka nr 6, 2 ćw. XXw., dobry		3002/10-22	Prywatna
9	Dom, Bogaczewo nr 8, pocz. XXw. dobry		188-2	Prywatna
10	Budynek Gospodarczy, Bogaczewo nr 10, pocz. XXw., dobry		185-2	Prywatna
11	Dom, Bogaczewo nr 13, pocz. XXw., dobry		175/3-2	Prywatna
12	Dom, Bogaczewo nr 14, pocz. XXw., dobry		171-2	Prywatna
13	Dom, Bogaczewo nr 16, pocz. XXw., dobry		164/1-2	Prywatna
14	Dom, Bogaczewo nr 18, pocz. XXw., dobry		168-2	Prywatna
15	Dom, Bogaczewo nr 22, 2 ćw XXw., dobry		147-2	Prywatna
16	Dom dwojak, Bogaczewo nr 29, pocz. XXw., dostateczny		13-2	Prywatna
17	Budynek Gospodarczy, Bogaczewo nr 29, pocz. XXw., dobry		13-2	Prywatna
18	Dom, Bogaczewo nr 30, pocz XXw., dobry		10-2	Prywatna
19	Dom, Bogaczewo nr 34, pocz. XXw., dobry		54/1-2	Prywatna
20	Budynek gospodarczy, Bogaczewo nr 34, pocz. XXw., dobry		54/1-2	Prywatna
21	Dom, Bogaczewo nr 35, k. XIXw., dobry		68/1-2	Prywatna
22	Dom, Bogaczewo nr 36, pocz. XXw., dobry		61-2	Prywatna
23	Dom, Bogaczewo nr 37, pocz. XXw., dobry		70-2	Prywatna
24	Dom, Bogaczewo nr 39, pocz. XXw., dobry		62/2-2	Gminna Spółdzielnia Morąg
25	Dom, Bogaczewo nr 40, pocz. XXw., dobry		65-2	Prywatna
26	Dom, Bogaczewo nr 41, pocz. XXw., dobry		66/1-2	Prywatna
27	Dom, Bogaczewo nr 42, pocz. XXw., dobry		99-2	Prywatna
28	Dom, Bogaczewo nr 43, pocz. XXw., dobry		100-2	Prywatna

29	Dom, Bogaczewo nr 45, pocz. XXw., dobry		102-2	Prywatna
30	Dom, Bogaczewo nr 46, pocz. XXw., dobry		103-2	Prywatna
31	Dom, Bogaczewo nr 48, pocz. XXw., dobry		108-2	Prywatna
32	Dom, Bogaczewo nr 46, pocz. XXw., dobry		240-2	Prywatna
33	Dom, Bogaczewo nr 78, pocz. XXw., dobry		235/1-2	Prywatna
34	Dom, Bogaczewo nr 79, pocz. XXw., dobry		234-2	Prywatna
35	Dom, Bogaczewo nr 80, pocz. XXw., dobry		228-2	Prywatna
36	Obora, stajnia, Bogaczewo nr 81, koniec XIXw., dobry		188-2	Prywatna
37	Dom, Bogaczewo nr 82, koniec XIXw., dobry		224/1-2	Prywatna
38	Szkoła, Bogaczewo nr 83, koniec XIXw., dobry		221-2	Gmina Morąg
39	Dom, Bogaczewo nr 84, pocz. XXw., dobry		220-2	Prywatna
40	Kuźnia, Bogaczewo przy 77, pocz. XXw., dobry		231-2	Gmina Morąg
41	Pomnik, Bogaczewo, 2 ćw. XXw., dobry			Gmina Morąg
42	Dom, Bożęcín nr 4, 2 ćw. XXw., dobry		85/2-3	Prywatna
43	Dom, Bożęcín nr 5, pocz. XXw., dobry		84/1-3	Prywatna
44	Budynek gospodarczy, Bożęcín nr 5, pocz. XXw., średni		84/1-3	Prywatna
45	Dom, Bożęcín nr 7, pocz. XXw., dobry		33-3	Prywatna
46	Dom, Bożęcín nr 10, pocz. XXw., dobry		38-3	Prywatna
47	Dom, Bożęcín nr 11, pocz. XXw., dobry		37/1-3	Prywatna
48	Dom, Bożęcín nr 12, pocz. XXw., zły		39-3	Prywatna
49	Budynek gospodarczy, Bożęcín nr 12, pocz. XXw., średni		39-3	Prywatna
50	Dom, Bożęcín nr 14/15, pocz. XXw., dobry		60/4-3, 61-3	Sk. Państwa, Prywatna
51	Dom, Bożęcín nr 18/19, pocz. XXw., dobry		86-3, 66-3	Prywatna
52	Dom, Bożęcín nr 21, pocz. XXw., dobry		70-3	Prywatna
53	Dom, Bożęcín nr 25, pocz. XXw., dobry		77/3-3	Prywatna
54	Dom, Bożęcín nr 26, pocz. XXw., dobry		76/3-3	Prywatna
55	Dwór, Bożęcín nr 33, poł. XIXw.,	A-930/O z dn.	151/28-3	Gmina Morąg

	dobry	31.07.1968		
56	Obora, Bożecin, pocz. XXw., średni		145/27-3	Prywatna
57	Dom, Bramka nr 10, pocz. XXw., dobry		160/2-4	Prywatna
58	Dom, Bramka nr 13, pocz. XXw., dobry		148/2-4	Prywatna
59	Dom, Bramka nr 16, pocz. XXw., dobry		144-4	Prywatna
60	Dom, Bramka nr 17, pocz. XXw., dobry		142-4	Prywatna
61	Dom, Bramka nr 26, pocz. XXw., dobry		132-4	Prywatna
62	Dom, Bramka nr 27, pocz. XXw., dobry		131/2-4	Prywatna
63	Budynek gospodarczy, Bramka nr 27, pocz. XXw., dość dobry		131/2-4	Prywatna
64	Dom, Bramka nr 33, pocz. XXw., dobry		117/1-4	Prywatna
65	Budynek gospodarczy, Bramka nr 37, pocz. XXw., dobry		111-4	Prywatna
66	Dom, Bramka nr 40, pocz. XXw., dobry		79-4	Prywatna
67	Dom, Bramka nr 47, pocz. XXw., zły		51/1	Prywatna
68	Dom, Bramka nr 48, pocz. XXw., dobry		50-4	Prywatna
69	Dom, Bramka nr 57, pocz. XXw., dobry		38-4	Prywatna
70	Dom, Bramka nr 63, pocz. XXw., dobry		247-4	Prywatna
71	Dom, Bramka nr 65, pocz. XXw., średni		246/4-4	Gminna Spółdzielnia
72	Budynek gospodarczy, Bramka nr 65, pocz. XXw., dobry		246/4-4	Gminna Spółdzielnia
73	Dom, Bramka nr 67, pocz. XXw., zły		248-4	Prywatna
74	Dom, Bramka nr 70, pocz. XXw., dobry		249-4	Prywatna
75	Dom, Bramka nr 73, pocz. XXw., dobry		242/2-4	Prywatna
76	Kuźnia, Bramka nr 16, koniec XIXw., zły		37-4	Prywatna
77	Dom, Chojnik nr 2, 2 poł. XIXw., zły		406-5	Prywatna
78	Dom, Chojnik nr 4, pocz. XXw., zły		146/2-5	Prywatna
79	Chałupa, Chojnik nr 7, 2 poł. XIXw., dość dobry		153-5	Prywatna
80	Chałupa, Chojnik nr 9, 2 poł. XIXw., dość dobry		142-5	Prywatna
81	Dom, Chojnik nr 11, pocz. XXw., dość dobry		141-5	Prywatna

82	Dom, Chojnik nr 12, pocz. XXw., dość dobry		140-5	Prywatna
83	Chałupa, Chojnik nr 19, 2 poł. XIXw., dość dobry		131/2-5	Prywatna
84	Plebania, Chojnik nr 20, pocz. XXw., dobry		129-5	Par.-Rzym.-Kat. Chojnik
85	Chałupa- Chojnik nr 21, 2 poł. XIXw., dość dobry		126/2-5	Prywatna
86	Chałupa, Chojnik nr 22, 2 poł. XIXw., dość dobry		125/1-5	Prywatna
87	Dom, Chojnik nr 34/35, pocz. XXw., dość dobry		62/2-5, 63-5	Prywatna
88	Chałupa, Chojnik nr 37, 2 poł. XIXw., dość dobry		59/3-5	Prywatna
89	Dom, Chojnik nr 39, pocz. XXw., dość dobry		56-5	Prywatna
90	Chałupa, Chojnik nr 40, 2 poł. XIXw., dość dobry		54-5	Prywatna
91	Dom, Chojnik nr 43, pocz. XXw., dość dobry		51-5	Prywatna
92	Dom, Chojnik nr 48, pocz. XXw., średni		146/2-5	Prywatna
93	Dom, Chojnik nr 52, pocz. XXw., dość dobry		254-5	Prywatna
94	Chałupa, Chojnik nr 58, 2 poł. XIXw., dość dobry		264-5	Prywatna
95	Dom, Chojnik nr 63, pocz. XXw., dość dobry	(Zmienic właściciela)	269-5	Prywatna
96	Dom, Chojnik nr 64, pocz. XXw., dość dobry		268/1-5	Prywatna
97	Dom, Chojnik nr 65, pocz. XXw., dość dobry		270-5	Prywatna
98	Chałupa, Chojnik nr 70, 2 poł. XIXw., dość dobry		282/1-5	Prywatna
99	Chałupa, Chojnik nr 71, 2 poł. XIXw., dość dobry		279/1-5	Prywatna
100	Kościół, Chojnik nr 77, poł. XIXw., dobry	A-1173/O z dn. 19.05.1968	380-5	Parafia Rzym.-Kat. Chojnik
101	Szkoła, Chojnik nr 79, pocz. XXw., dobry	(Zmienic właściciela)	381-5	Gmina
102	Dom, Chojnik nr 82, pocz. XXw., dość dobry	(Zmienic właściciela)	384-5	Prywatna
103	Dom, Chojnik nr 83, pocz. XXw., dość dobry		358/4-5	Prywatna
104	Chałupa, Chojnik nr 85, 2 poł. XIXw., dość dobry		362/2-5	Prywatna
105	Chałupa, Chojnik nr 87a, poł. XIXw., zły		365/2-5	Prywatna
106	Dom, Chojnik nr 90, pocz. XXw., dość dobry		370/1-5	Prywatna
107	Dom, Chojnik nr 91, pocz. XXw., dość dobry		371/1-5	Prywatna
108	Chałupa, Chojnik nr 92, 1 poł.	(Budynek nie	374-5	Prywatna

	XIXw., zły	istnieje, rozebrany)		
109	Dom, Chojnik nr 93, pocz. XXw., dość dobry		376-5	Prywatna
110	Dom, Chojnik nr 96/97, koniec XIXw., dość dobry		445-5, 447-5	Prywatna
111	Dom, Dobrocinek nr 2, pocz. XXw., dobry		150/1-21	Prywatna
112	Dom, Dobrocinek nr 14, pocz. XXw., dobry		191-21	Prywatna
113	Dom, Dobrocinek nr 18, pocz. XXw., dobry		186/2-21	Prywatna
114	Dom, Gubity nr 1, pocz. XXw., dobry		34/7-6	Prywatna
115	Budynek Gospodarczy, Gubity nr 1, pocz. XXw., dobry		34/7-6	Prywatna
116	Dom, Gubity nr 3, pocz. XXw., dość dobry		72/1-6	Prywatna
117	Dom, Gubity nr 4, pocz. XXw., dość dobry		73-6	Prywatna
118	Budynek Gospodarczy, Gubity nr 4, pocz. XXw., dobry		73-6	Prywatna
119	Dom, Gubity nr 5/6, pocz. XXw., dość dobry		71/1-6	Prywatna
120	Dom, Gubity nr 7, pocz. XXw., dobry		68-6	Prywatna
121	Dom, Gubity nr 9, pocz. XXw., dość dobry		67/1-6	Prywatna
122	Dom, Gubity nr 11, pocz. XXw., dobry		62/1-6	Prywatna
123	Dom, Gubity nr 12, pocz. XXw., dość dobry		39/1-6	Prywatna
124	Dom, Gubity nr 13/14, pocz. XXw., dobry		60/1-6, 59/1-6	Prywatna
125	Dom, Gubity nr 15, pocz. XXw., dobry		44/1-6	Prywatna
126	Budynek Gospodarczy, Gubity nr 15, pocz. XXw., dobry		44/1-6	Prywatna
127	Dom (dawna szkoła), Gubity nr 16, pocz. XXw., dość dobry		48-6	Prywatna
128	Budynek Gospodarczy, Gubity nr 16, pocz. XXw., zły		49-6	Prywatna
129	Dom, Gubity nr 17, pocz. XXw., dobry		58-6	Prywatna
130	Budynek Gospodarczy, Gubity nr 17, pocz. XXw., dobry		58-6	Prywatna
131	Dom, Gulbity nr 5, pocz. XXw., dobry		170/1-7	Prywatna
132	Dom, Gulbity nr 9, pocz. XXw., dobry		167/1-7	Prywatna
133	Dom, dawny dwór, Gulbity nr 13 pocz. XXw., dobry		90/2-7	Prywatna
134	Dom, Gulbity nr 24, pocz. XXw.,		100-7	Prywatna

	dobry			
135	Budynek gospodarczy, Gulbity nr 24, pocz. XXw., dobry		100-7	Prywatna
136	Dom, Gulbity nr 25, pocz. XXw., dobry		101/1-7	Prywatna
137	Dom, Gulbity nr 27, pocz. XXw., dobry		106-7	Prywatna
138	Dom, Gulbity nr 28, pocz. XXw., dobry		95/2-7	Prywatna
139	Kapliczka, Gulbity, poł. XXw., dobry		104-7	Gmina Morąg
140	Stodoła, obora, Jędrychówko nr 29, koniec XIXw., dość dobry		364-8	Prywatna
141	Obora, Jędrychówko nr 29, koniec XIXw., dość dobry		364-8	Prywatna
142	Dawny Dwór, Jurecki Młyn nr 6, pocz. XXw., zły	A-2603/O z dn. 17.03.1997	431/49-9	Prywatna
143	Pomnik gen. Anrepa, Jurecki Młyn, pocz. XXw., dobry	A-A-59/O z dn. 15.04.1950	431/74-9	Gmina Morąg
144	Dom, Jurki nr 4, pocz. XXw., dobry		304-9	Prywatna
145	Obora, Jurki nr 4, pocz. XXw., dobry		304-9	Prywatna
146	Dom, Jurki nr 5, pocz. XXw., dobry		-	Prywatna
147	Dom, Jurki nr 7, pocz. XXw., dobry		304-9	Prywatna
148	Dom, Jurki nr 10, pocz. XXw., dobry		293-9	Prywatna
149	Dom, Jurki nr 13, pocz. XXw., dobry		215-9	Prywatna
150	Dom, Jurki nr 14, pocz. XXw., dobry		285-9	Prywatna
151	Dom, Jurki nr 23, 2 ćw. XXw., dość dobry		192/3-9	Prywatna
152	Dom, Jurki nr 25, pocz. XXw., dobry		281-9	Prywatna
153	Dom, Jurki nr 28, pocz. XXw., dobry		188-9	Prywatna
154	Dom, Jurki nr 33, pocz. XXw., dobry		269/1-9, 271/1-9	Prywatna
155	Dom, Jurki nr 36, pocz. XXw., dobry		268-9	Prywatna
156	Dom, Jurki nr 39, pocz. XXw., dobry		184-9	Prywatna
157	Dom, Jurki nr 42/43, pocz. XXw., dobry		263-9	Prywatna
158	Szkoła, Jurki nr 53, pocz. XXw., dobry		170/1-9	Gmina Morąg
159	Budynek Gospodarczy, Jurki nr 53, pocz. XXw., dobry		170/1-9	Gmina Morąg
160	Dom, Jurki nr 56, pocz. XXw., dobry		167/2-9	Prywatna
161	Dom, Jurki nr 61, pocz. XXw., dobry		243/1-9	Prywatna
162	Dom, Jurki nr 62, pocz. XXw., dobry		159-9	Prywatna
163	Dom, Jurki nr 64, pocz. XXw., dobry		236-9	Prywatna
164	Dom, Jurki nr 69, pocz. XXw., dość dobry		151/2-9	Prywatna
165	Dom, Jurki nr 73, pocz. XXw., dobry		144/10-9	Prywatna
166	Kościół pw. Matki Boskiej Szkaplerznej, Kalnik, XVIII w., dobry	A-937/O z dn. 31.07.1968	613-10	Parafia Kościoła Rzym.-Kat. w Kalniku

167	Dom, Kalnik nr 3, 2 poł. XIXw., zły		595-10	Prywatna
168	Chałupa powiślańska (holenderska), Kalnik 43/44, XIXw., dość dobry	A-1057/O z dn.31.07.1968	510-10, 511/6-10	Prywatna
169	Chałupa, Kalnik 57, pocz. XIXw., katastrofalny	A-1107/O z dn. 18.08.1968	568-10	Prywatna
170	Chałupa, Kalnik 65, poł. XIXw., średni	A-1408/O z dn. 12.02.1971	577-10	Prywatna
171	Chałupa, Kalnik nr 38, 2 poł. XIXw., dobry		545-10	Prywatna
172	Dom, Kalnik nr 9, pocz. XXw., dobry		610-10	Prywatna
173	Kuźnia, Kalnik nr 11, pocz. XXw., dobry		612/1-10	Par. rzym.- kat. w Kalniku
174	Plebania, Kalnik nr 12, pocz. XIXw., dobry	(Będzie zmiana numeracji budynku na nr 11)	590-10	Parafia Kościoła Rzym.-Kat. w Kalniku
175	Budynek Gospodarczy, Kalnik, pocz. XXw., dobry		590-10	Parafia Kościoła Rzym.-Kat. w Kalniku
176	Dawna szkoła, Kalnik nr 14, pocz. XXw., dobry		615-10	Gmina Morąg, Prywatna
177	Dom, Kalnik nr 17, 2 poł. XIXw., średni		587-10	Gmina Morąg
178	Dom, Kalnik nr 20, pocz. XXw., dobry		527-10	Prywatna
179	Dom, Kalnik nr 22, 2 poł. XIXw., średni		536/1-10	Prywatna
180	Dom, Kalnik nr 28/29, pocz. XXw., dobry		539/1-10	Prywatna
181	Dom, Kalnik nr 31, pocz. XXw., dostateczny		522-10	Prywatna
182	Dom, Kalnik nr 34, pocz. XXw., dobry		544-10	Prywatna
183	Dom, Kalnik nr 36, poł. XIXw., średni		514/1-10	Prywatna
184	Dom, Kalnik nr 37, pocz. XXw., dobry		546-10	Prywatna
185	Dom, Kalnik nr 39, pocz. XXw., dobry		547-10	Prywatna
186	Dom, Kalnik nr 41, pocz. XXw., dobry		3158/5-10	Prywatna
187	Dom, Kalnik nr 47/48, pocz. XXw., dość dobry		552-10, 505/3-10	Prywatna
188	Dom, Kalnik nr 50, pocz. XXw., dobry		501/1-10	Prywatna
189	Dom, Kalnik nr 51, 2 poł. XIXw., zły		555-10	Prywatna
190	Dom, Kalnik nr 52, pocz. XXw., dobry		557-10	Prywatna
191	Dom, Kalnik nr 53, pocz. XXw., dobry		560-10	Prywatna
192	Dom, Kalnik nr 56a, 2 poł. XIXw., średni		565-10	Skarb Państwa, Prywatna
193	Dom, Kalnik nr 58, pocz. XXw.,		569-10	Prywatna

	dobry			
194	Dom, Kalnik nr 63, pocz. XXw., dobry		573-10	Prywatna
195	Dom, Kalnik nr 64, pocz. XXw., dobry		575-10	Prywatna
196	Dom, Kalnik nr 67, 2 poł. XIXw., średni		579-10	Prywatna
197	Dom, Kalnik nr 71, 2 poł. XIXw., dobry		620-10	Prywatna
198	Dom, Kalnik nr 73, 2 poł. XIXw., zły		622-10	Prywatna
199	Dom, Kalnik nr 75, pocz. XXw., dobry		625-10	Skarb Państwa
200	Dom, Kalnik nr 76, pocz. XXw., dobry		627-10	Prywatna
201	Dom, Kalnik nr 77, pocz. XXw., dobry		628-10	Prywatna
202	Dom, Kalnik nr 78, pocz. XXw., dobry		633-10	Prywatna
203	Dom, Kalnik nr 82, pocz. XXw., dobry		638/1-10	Prywatna
204	Dom, Kalnik nr 83, pocz. XXw., dość dobry		639/1-10, 639/2-10	Prywatna
205	Budynek Gospodarczy, Kalnik nr 83, pocz. XXw., średni		639/2-10	Prywatna
206	Dom, Kalnik nr 87, 2 poł. XIXw., średni		467-10	Prywatna
207	Dom, Kretowiny nr 4, pocz. XXw., dobry		652-11	Prywatna
208	Dom, Kretowiny nr 6, pocz. XXw., dobry		650-11	Prywatna
209	Budynek inwentarski, Kretowiny nr 6, pocz. XXw., dobry		650-11	Prywatna
210	Budynek gospodarczy, Kretowiny nr 6, pocz. XXw., dobry		650-11	Prywatna
211	Dom, Kretowiny nr 7, pocz. XXw., dobry		640-11	Prywatna
212	Budynek inwentarski, Kretowiny nr 7, pocz. XXw., dobry		640-11	Prywatna
213	Dom, Kretowiny nr 9, pocz. XXw., dobry		631-11	Prywatna
214	Dom, Kretowiny nr 10, pocz. XXw., dobry		621-11	Prywatna
215	Dom, Kretowiny nr 20, pocz. XXw., dobry		520-11	Prywatna
216	Dom, Królewo nr 2, poł. XIXw., zły		215-12	Prywatna
217	Dom, Królewo nr 5, pocz. XXw., dostateczny		219-12	Prywatna
218	Dom, Królewo nr 12, pocz. XXw., dobry		180-12	Prywatna, Gmina Morąg
219	Dom, Królewo nr 14, pocz. XXw., dobry		218-12	Prywatna
220	Dom, Królewo nr 15, pocz. XXw.,		176-12	Prywatna

	dobry			
221	Dom, Królewo nr 16, pocz. XXw., dobry		175-12	Prywatna
222	Dom, Królewo nr 17, pocz. XXw., dobry		170-12	Prywatna
223	Dawna Szkoła, Królewo nr 38, pocz. XXw., dobry		200/5-12	Gmina Morąg, Parafia Rzym-Kat. w Kalniku,
224	Chałupa powiślańska, Królewo nr 25, I poł. XIXw., dobry	A-1186/O z dn. 20.05.1968 (przeniesiony do skansenu)	164-12	Prywatna
225	Dom, Królewo nr 45, pocz. XXw., dobry		52/2-12	Prywatna
226	Dawna obora, Królewo nr 45, pocz. XXw., dobry		52/2-12	Prywatna
227	Dom, Królewo nr 46, pocz. XXw., dobry		54-12	Prywatna
228	Dom, Królewo nr 50, pocz. XXw., dobry		57-12	Prywatna
229	Dom, Królewo nr 53, pocz. XXw., dobry		112-12	Prywatna
230	Dom, Królewo nr 55, pocz. XXw., dobry		62/1-12	Prywatna
231	Dom, Królewo nr 57/58, pocz. XXw., dobry		113-12	Prywatna
232	Dom, Kudypy nr 1, pocz. XXw., dobry		455-8	Prywatna
233	Dom, Kudypy nr 3 / 4, pocz. XXw., dobry		439-8	Prywatna
234	Dom, Kudypy nr 5/6, pocz. XXw., dobry		439-8	Prywatna
235	Dom, dawny dwór, Kudypy nr 7, pocz. XXw., dobry		439-8	Prywatna
236	Budynek gospodarczy, Kudypy nr 7, pocz. XXw., dobry		439-8	Prywatna
237	Budynek dawnej stacji kolejowej, Kudypy, pocz. XXw., dobry		451/3-8	Prywatna
238	Dom, dawny dwojak, Lubin nr 1 / 2. pocz. XXw., dobry		7/2-20, 10-20	Prywatna
239	Dom, dawny dwojak, Lubin nr 3 / 4, pocz. XXw., dobry		6/4-20	Prywatna
240	Dom, dawny czworak, Lubin nr 5/6, pocz. XXw., dobry		12/1-20	Prywatna
241	Dom, dawny dwór, Lubin nr 9, pocz. XXw., dobry		20/1-20	Prywatna
242	Dom, Łączno nr 1, 3ćw. XIXw., dobry		347-20	Prywatna
243	Dom, Łączno nr 3, pocz. XXw., dobry		345-15	Prywatna
244	Dom, Łączno nr 5/6, pocz. XXw., dobry		352-15, 353-15	Prywatna
245	Dom, Łączno nr 9, pocz. XXw., dobry		356-15	Prywatna

246	Dom, Łączno nr 10, pocz. XXw., dobry		71-15	Prywatna
247	Dom, Łączno nr 17/18, pocz. XXw., dobry		344-15, 343-15	Prywatna
248	Dom, Łączno nr 19, pocz. XXw., dobry		76/1-15	Prywatna
249	Dom, Łączno nr 20, pocz. XXw., dobry		342/1-15	Prywatna
250	Dom, Łączno nr 24, pocz. XXw., dobry		80-15	Prywatna
251	Budynek gospodarczy, Łączno nr 25, pocz. XXw., zły		93-15	Prywatna
252	Dom, Łączno nr 32, koniec XIXw., dobry		303-15	Prywatna
253	Budynek gospodarczy (kuźnia?), Łączno nr 32, pocz. XXw., dobry		303-15	Prywatna
254	Dom, Łączno nr 34, pocz. XXw., dobry		103-15	Prywatna
255	Dom, Łączno nr 38, pocz. XXw., dobry		133-15	Prywatna
256	Dom, Łączno nr 42, pocz. XXw., dobry		325-15	Prywatna
257	Dom, Łączno nr 44, pocz. XXw., dobry		323/8-15	Prywatna
258	Budynek gospodarczy, Łączno nr 44, pocz. XXw., dobry		323/8-15	Prywatna
259	Dom, Łączno nr 47, pocz. XXw., dobry		137-15	Prywatna
260	Poczta, Łączno nr 64, pocz. XXw., dobry		302-15	Prywatna
261	Dom, Łączno nr 71/72, pocz. XXw., dobry		299-15, 308-15	Prywatna
262	Dom, Łączno nr 73, poł. XIXw., dobry		153/1-15	Skarb Państwa
263	Dom, Łączno nr 76, pocz. XXw., dobry		151-15	Prywatna
264	Dom, Łączno nr 78, pocz. XXw., dobry		295-15	Prywatna
265	Budynek gospodarczy (kuźnia), Łączno nr 78, pocz. XXw., dobry		295-15	Prywatna
266	Dom, Łączno nr 79, poł. XIXw., dobry		148/2-15	Prywatna
267	Dom, Łączno 91/92, pocz. XXw., dobry		283/2-15, 283/5-15	Prywatna
268	Dom, Maliniak nr 5, koniec XIXw., dość dobry		58/2-16	Prywatna
269	Dom, Maliniak nr 6, koniec XIXw., zły		56/2-16	Prywatna
270	Dom, Maliniak nr 7, pocz. XXw., dość dobry		55/2-16	Skarb Państwa
271	Dom, Maliniak nr 20, pocz. XXw., dobry		10-16	Prywatna
272	Dom, Maliniak nr 31, koniec XIXw.,		30/2-16	Prywatna

	średni			
273	Pomnik poległych w latach 1914-18 na cmentarzu, Maliniak, pocz. XXw., dobry		31/1-16, 31/2-16	Prywatna
274	Dom, Markowo nr 1, pocz. XXw., dość dobry		3127/4-17, 3127/5-17	Prywatna
275	Dom, Markowo nr 2 / 3, 2 ćw. XXw., dość dobry		2-17, 3-17	Prywatna
276	Budynek gospodarczy, Markowo nr 2 /3, pocz. XXw., dość dobry		2-17, 3-17	Prywatna
277	Dom, Markowo nr 4, poł. XIXw., dość dobry		4/2-17	Prywatna
278	Dom, Markowo nr 8, 2 ćw. XXw., dobry		65/1-17	Prywatna
279	Dom, Markowo nr 11, pocz. XXw., dość dobry		15-17	Prywatna
280	Dom, Markowo nr 13, pocz. XXw., dość dobry		18/3-17	Prywatna
281	Dom, Markowo nr 28, pocz. XXw., dość dobry		59/16-17	Prywatna
282	Pomnik poległych w latach 1914-1918, Markowo, pocz. XXw., dość dobry		41-17	Agencja Nieruchomości Rolnych
283	Dom dawny czworak, Markowo, pocz. XXw., dość dobry		59/19-17	Prywatna
284	Dom dawny czworak, Markowo, pocz. XXw., dość dobry		59/20-17	Prywatna
285	Obora w zespole folwarcznym, Markowo, koniec XIXw., dość dobry		59/2-17	Prywatna
286	Pałac, Markowo, XVIIIw., zły	A-62/O z dn. 11.09.1949	59/2-17	Prywatna
287	Rządcówka, Markowo, pocz. XIXw., dobry	A-1958/O z dn. 4.01.2002	3127/14-17	Prywatna
288	Spichlerz w zespole folwarcznym, Markowo, koniec XIXw., dość dobry		59/57-17	Prywatna
289	Wieża Ciśnień, Markowo, koniec XIXw., dobry		59/3-17	Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji
290	Dom, Nowy Dwór nr 18, pocz. XXw., dobry		14/2-19	Prywatna
291	Dom, Nowy Dwór nr 19, pocz. XXw., dobry		6/3-19	Prywatna
292	Dom, Nowy Dwór nr 23, pocz. XXw., dobry		2/5-19	Prywatna
293	Dom, Nowy Dwór nr 24, pocz. XXw., dobry		11/2-19	Prywatna
294	Dom, Nowy Dwór nr 27, pocz. XXw., dobry		7/1-19	Prywatna
295	Dom dawny czworak, Nowy Dwór nr 30, pocz. XXw., dobry		5/50-19, 5/51-19, 5/53-19	Prywatna
296	Dom, Prošno nr 2, koniec XIXw., dobry		3027/4-23	Prywatna
297	Dom, Prošno nr 3, pocz. XXw., dobry		3027/4-23	Prywatna

298	Chałupa, Prošno nr 4, koniec XIXw., dobry		3044/4-23	Prywatna
299	Stodoła, Prošno nr 4, koniec XIXw., dobry		3044/4-23	Prywatna
300	Obora, Prošno nr 4, koniec XIXw., dobry		3044/4-23	Prywatna
301	Zajazd pierwotnie przy karczynie, Prošno nr 6, koniec XIXw., dobry		3044/10-23	Prywatna
302	Chałupa, Prošno nr 7, 2 ćw. XXw., dobry		3044/11-23	Prywatna
303	Obora, Prošno nr 7, koniec XIXw., dobry		3044/11-23	Prywatna
304	Chałupa-resztką, Prošno nr 10, poł. XIXw., dobry		3045/11-23	Prywatna
305	Obora, Prošno nr 14, koniec XIXw., dobry		3044/16-23	Prywatna
306	Dom, Prošno nr 16, pocz. XXw., dobry		419/1-23	Prywatna
307	Leśniczówka, Prošno nr 18, pocz. XXw., dobry		3044/23-23	Nadleśnictwo Miłomłyn
308	Dom, Raj nr 15, pocz. XXw., dobry		47-20	Prywatna
309	Dom, Raj nr 19, pocz. XXw., dobry		3-20	Prywatna
310	Dom, Raj nr 20, pocz. XXw., dobry		14-20	Prywatna
311	Dom, Raj nr 22, pocz. XXw., dobry		53-20	Prywatna
312	Dom, Raj nr 23, pocz. XXw., dobry		17-20	Prywatna
313	Budynek gospodarczy, Raj nr 23, pocz. XXw., dobry		17-20	Prywatna
314	Dom, dawna szkoła, Raj nr 24, pocz. XXw., dobry		52-20	Prywatna
315	Budynek gospodarczy, Raj nr 24, pocz. XXw., dobry		52-20	Prywatna
316	Dom, Rolnowo nr 1, pocz. XXw., dobry		112-21	Prywatna
317	Dom, Ruś nr 4, koniec XIXw., dobry		66-22	Prywatna
318	Dom, Ruś nr 3, pocz. XXw., dobry		58-22	Prywatna
319	Dom, Ruś nr 5, pocz. XXw., dobry		67-22	Prywatna
320	Dom, Ruś nr 11, 2 ćw. XXw., dobry		75-22	Prywatna
321	Dom, Ruś nr 12, pocz. XXw., dobry		3004/7-22	Prywatna
322	Dom, Ruś nr 16, pocz. XXw., dobry		128-22	Prywatna
323	Dom, Ruś nr 18, koniec XIXw., dobry		133/1-22, 133/2-22	Prywatna
324	Dom, Ruś nr 20, pocz. XXw., dobry		143-22	Prywatna
325	Budynek gospodarczy, Ruś nr 20, pocz. XXw., dobry		121-22	Prywatna
326	Dom, Ruś nr 22, pocz. XXw., dobry		143-22	Prywatna
327	Dom, Ruś nr 28, pocz. XXw., dobry		187-22	Prywatna
328	Dom, Ruś nr 39, pocz. XXw., dobry		238-22	Prywatna
329	Dom, Ruś nr 33, pocz. XXw., dobry		250-22	Prywatna
330	Stodoła zrębowa, Ruś nr 35, pocz. XXw., zły		210/22	Prywatna

331	Dom, Ruś nr 37, pocz. XXw., dobry		252-22	Prywatna
332	Stodoła, Ruś nr 37, pocz. XXw., dobry		252-22	Prywatna
333	Dom, Ruś nr 38, 2 ćw. XXw., dobry		253-22	Prywatna
334	Dom, Ruś nr 40, pocz. XXw., dobry		261/2-22	Prywatna
335	Dom, Ruś nr 42, 2 ćw. XXw., dobry		333-22	Prywatna
336	Dom, Ruś nr 43, pocz. XXw., dobry		335-22	Prywatna
337	Budynek gospodarczy, Ruś nr 43, pocz. XXw., dobry		335-22	Prywatna
338	Dom, Ruś nr 44, pocz. XXw., dobry		219-22	Prywatna
339	Pomnik mieszkańców wsi poległych w latach 1914-1918, Ruś, pocz. XXw., zły		61-22	Gmina Morąg
340	Dom, Słonecznik nr 8, koniec XIXw., dostateczny		262/2-23	Prywatna
341	Obora, Słonecznik nr 8, pocz. XXw., dobry		262/2-23	Prywatna
342	Dom, Słonecznik nr 10, 2 ćw. XXw., dobry		253-23	Prywatna
343	Dom, Słonecznik nr 11, 2 ćw. XXw., dobry		252/2-23	Prywatna
344	Dom, Słonecznik nr 12, pocz. XXw., dobry		210-23	Prywatna
345	Dom, Słonecznik nr 13, pocz. XXw., dobry		209/1-23	Prywatna
346	Dom, Słonecznik nr 16, pocz. XXw., dobry		208/3-23	Prywatna
347	Dom, Słonecznik nr 18, 2 ćw. XXw., dobry		129/1-23	Prywatna
348	Dom, Słonecznik nr 20, pocz. XXw., dobry		129/1-23	Prywatna
349	Dom, Słonecznik nr 22, pocz. XXw., dobry		241-23	Prywatna
350	Dom, Słonecznik nr 24, pocz. XXw., dobry		205/5-23, 205/7-23	Prywatna
351	Dom, Słonecznik nr 25, pocz. XXw., dobry		240-23	G.S. S.Ch. w Morągu
352	Dom, Słonecznik nr 29, pocz. XXw., dobry		139-23	Prywatna
353	Dom, Słonecznik nr 32, pocz. XXw., dobry		201/1-23	Prywatna
354	Dom, Słonecznik nr 34, pocz. XXw., dość dobry		132/6-23	Prywatna, Gmina Morąg
355	Kościół, Słonecznik nr 35, XIXw., dobry	A-1176/O z dn. 19.05.1968	200-23	Parafia Rzym.-Kat. w Słoneczniku
356	Dzwonnica, Słonecznik nr 35, XIXw., dobry	A-1177/O z dn. 19.05.1968	200-23	Parafia Rzym.-Kat. w Słoneczniku
357	Plebania, Słonecznik nr 36, pocz. XXw., dobry		199-23	Parafia Rzym.-Kat. w Słoneczniku
358	Dom, Słonecznik nr 39, pocz. XXw., dobry		197-23	Prywatna
359	Pocztą, Słonecznik nr 44, 2 ćw.		179-23	Pocztą

	XXw., dobry			
360	Dom, Słonecznik nr 45, 2 poł. XIXw., dość dobry		177-23	Prywatna
361	Dom, Słonecznik nr 48, pocz. XXw., dość dobry		130-23	Prywatna
362	Dom, Słonecznik nr 49, pocz. XXw., dość dobry		176/1-23	Prywatna
363	Dom, Słonecznik nr 50, poł. XIXw./pocz. XXw., dobry		175/1-23	Prywatna
364	Chałupa, Słonecznik nr 51, poł. XIXw., dobry		174-23	Prywatna
365	Chałupa, Słonecznik nr 52, poł. XIXw., zły		174-23	Prywatna
366	Dom, Słonecznik nr 55, pocz. XXw., dobry		129/1-23	Prywatna
367	Dom, Słonecznik nr 57, pocz. XXw., dość dobry		128-23, 141-23	Prywatna
368	Dom, Słonecznik nr 62, pocz. XXw., dobry		168-23	Prywatna
369	Dom, Słonecznik nr 64, pocz. XXw., dość dobry		123-23	Prywatna
370	Dom, Słonecznik nr 68, pocz. XXw., dobry		164/1-23	Prywatna
371	Chałupa, Słonecznik nr 69, poł. XIXw., dobry		119/3-23	Prywatna
372	Dom, Słonecznik nr 70, pocz. XXw., dobry		118-23	Prywatna
373	Chałupa, Słonecznik nr 71, poł. XIXw., dobry		165-23	Prywatna
374	Dom, Słonecznik nr 72, pocz. XXw., dobry		117-23	Prywatna
375	Dom, Słonecznik nr 73, pocz. XXw., dobry		160/2-23	Prywatna
376	Obara, Słonecznik nr 73, pocz. XXw., dobry		160/2-23	Prywatna
377	Dom, Słonecznik nr 84, pocz. XXw., dość dobry		98-23	Prywatna
378	Wiadukt, Słonecznik, pocz. XXw., dość dobry		292-23	Prywatna
379	Kościół, Strużyna, XVIIIw., dobry	A-877/O z dn. 10.01.1968	198-24	Parafia Rzym.-Kat. w Strużynie
380	Dom, Strużyna nr 6, pocz. XXw., dość dobry		307-24	Prywatna
381	Dom, Strużyna nr 7, pocz. XXw., dość dobry		3058/01/04-24	Prywatna
382	Dom, Strużyna nr 14, pocz. XXw., dość dobry		38-24	Gmina Morąg
383	Dom, Strużyna nr 18, pocz. XXw., dość dobry		31/2-24	Prywatna
384	Dom, Strużyna nr 20, pocz. XXw., dobry		299-24	Prywatna
385	Dom dawna szkoła, Strużyna nr 22, pocz. XXw., dość dobry		202-24	Prywatna

386	Dom plebania, Strużyna nr 23, pocz. XXw., dość dobry		223-24	Parafia Rzym.-Kat. w Strużynie
387	Dom, Strużyna nr 25, pocz. XXw., dość dobry		221/1-24	Prywatna
388	Dom, Strużyna nr 28, pocz. XXw., dość dobry		219/1-24	Prywatna
389	Dom, Strużyna nr 29, pocz. XXw., dość dobry		216/1-24	Prywatna
390	Dom, Strużyna nr 30, pocz. XXw., dość dobry		214-24	Prywatna
391	Dom, Strużyna nr 31, pocz. XXw., dobry		141-24	Prywatna
392	Dom, Strużyna nr 45, pocz. XXw., dobry		240-24	Prywatna
393	Dom, Strużyna nr 46, pocz. XXw., dobry		225-24	Prywatna
394	Dom, Strużyna nr 48, pocz. XXw., dobry		225-24	Prywatna
395	Remiza strażacka, Strużyna nr 49, pocz. XXw., dobry		195-24	OSP Strużyna
396	Dom, Strużyna nr 50, pocz. XXw., dobry		200-24	Prywatna
397	Dom, Strużyna nr 54, pocz. XXw., dobry		205-24	Prywatna
398	Dom, Strużyna nr 55, pocz. XXw., dobry		191-24	Prywatna
399	Dom, Strużyna nr 56, pocz. XXw., dobry		208-24	Prywatna
400	Dom, Strużyna nr 57, pocz. XXw., dobry		209-24	Prywatna
401	Oficyna pałacowa, Szymanowo nr 1, koniec XIXw., dobry	A-2596/O z dn. 11.02.1997	24/8-1	Prywatna
402	Pałac, Szymanowo nr 2, koniec XIXw., dość dobry	A-2595/O z dn. 11.02.1997	24/31-1	Specjalny Ośrodek Szkolno Wychowawczy
403	Dom, Tałławki nr 5, pocz. XXw., dobry		453/2-25	Prywatna
404	Dom, Tałławki nr 12, pocz. XXw., dobry		436/2- 25	Prywatna
405	Dom, Tałławki nr 14, pocz. XXw., dobry		415/2-25	Prywatna
406	Dom, dawna szkoła, Wenecja nr 15, pocz. XXw., dobry		121/2-26, 121/4-26	Prywatna
407	Kaplica (dawna kuźnia), Wenecja, pocz. XXw., dobry	A-1479/O z dn. 11.10.1995	11/21-26	Parafia Rzym.-Kat. w Słoneczniku
408	Pałac, Wenecja nr 35, XVIII – XIXw., dobry	A-80/O z dn. 20.05.2003	10/9-26	Prywatna
409	Czworak, Wenecja nr 2, 3, 4, pocz. XXw., dobry		13/1-26, 13/2-26, 2/6-26	Prywatna
410	Obora w zespole folwarcznym, Wenecja, pocz. XXw., dobry		10/9-26	Prywatna
411	Spichlerz w zespole folwarcznym, Wenecja, pocz. XXw., dobry		10/9-26	Prywatna
412	Dom, Wilnowo nr 2, pocz. XXw.,		8-27	Prywatna

	dobry			
413	Dom, Wilnowo nr 5/6, pocz. XXw., dobry		12-27, 188/11- 27	Prywatna
414	Chałupa, Wilnowo nr 8, 2 poł. XIXw., dobry		14-27	Prywatna
415	Budynek gospodarczy, Wilnowo nr 8, pocz. XXw., dobry		14-27	Prywatna
416	Dom, Wilnowo nr 9, pocz. XXw., dobry		16-27	Prywatna
417	Dom, Wilnowo nr 14, pocz. XXw., dobry		29-27	Prywatna
418	Dom, Wilnowo nr 14b, koniec XIXw., dostateczny		30/1-27	Prywatna
419	Dom, Wilnowo nr 15/16, pocz. XXw., dostateczny		34-27	Prywatna
420	Dom, Wilnowo nr 17, pocz. XXw., dobry		67/2-27	Prywatna
421	Budynek gospodarczy, Wilnowo nr 17, pocz. XXw. dobry		67/2-27	Prywatna
422	Dom, dawna szkoła, Wilnowo nr 22, pocz. XXw., dostateczny		60/2-27, 60/1- 27	Prywatna, Gmina Morąg
423	Budynek gospodarczy (spichlerzyk), Wilnowo, pocz. XXw., zły		63-27	Prywatna wykreślony
424	Gorzelnia, Zawroty nr 4, pocz. XXw., dobry		402/3-4	Prywatna
425	Budynek wagi w zespole gorzelni, Zawroty nr 4, pocz. XXw., dobry		402/3-4	Prywatna
426	Dom, Zawroty nr 8, pocz. XXw., dobry		407/7-4	Prywatna
427	Dom, Zawroty nr 9, pocz. XXw., dobry		407/6-4	Prywatna
428	Dom, Zawroty nr 10, pocz. XXw., dobry		407/5-4	Prywatna
429	Dom, Zawroty nr 11, pocz. XXw., dobry		407/27-4	Prywatna
430	Dom, Zawroty nr 14, pocz. XXw., dobry		411/1-4	Prywatna
431	Dom, Zawroty nr 15, pocz. XXw., dobry		411/2-4	Prywatna
432	Dom, Złotna nr 11, pocz. XXw., dobry		233-28	Prywatna
433	Dom dawna szkoła, Złotna nr 12, pocz. XXw., dobry		236/2-28	Prywatna
434	Budynek gospodarczy, Złotna nr 12, pocz. XXw., dobry		236/2-28	Prywatna
435	Dom, Złotna nr 13, pocz. XXw., dobry		244-28, 251-28	Prywatna
436	Chałupa, Złotna nr 14, poł. XIXw., zły		252/2-28	Prywatna
437	Budynek gospodarczy, Złotna nr 14, pocz. XXw., dobry		252/2-28	Prywatna
438	Dom, Złotna nr 22/23, pocz. XXw., dobry		214-28	Prywatna
439	Dom, Żabi Róg nr 11, pocz. XXw., dobry		403-29	Gmina

440	Dom, Żabi Róg nr 15, pocz. XXw., dobry		390-29	Prywatna
441	Dom, Żabi Róg nr 18, pocz. XXw., dobry		373-29	Prywatna
442	Dom, Żabi Róg nr 19a, pocz. XXw., dobry		372-29	Prywatna
443	Dom, Żabi Róg nr 20, pocz. XXw., dobry		384/1-29	Prywatna
444	Dom, Żabi Róg nr 22, pocz. XXw., dobry		371-29	Prywatna
445	Dom, Żabi Róg nr 26, pocz. XXw., dobry		386-29	Prywatna
446	Dom, Żabi Róg nr 34, pocz. XXw., dobry		349/1-29	Prywatna
447	Dom, Żabi Róg nr 35, pocz. XXw., dobry		348/1-29, 347/2-29, 347/4-29	Gmina Morąg
448	Dom dawna szkoła, Żabi Róg nr 42, pocz. XXw., dobry		359-29	Prywatna
449	Dom dawna szkoła, Żabi Róg nr 42a, pocz. XXw., dobry		359-29	Prywatna
450	Dom, Żabi Róg nr 57, pocz. XXw., dobry		325/3-29	Skarb Państwa
451	Dom, Żabi Róg nr 60, pocz. XXw., dobry		317-29	Prywatna
452	Dom, Żabi Róg nr 61, pocz. XXw., dobry		310/1-29	Prywatna
453	Dom, Żabi Róg nr 69, pocz. XXw., dobry		290-29	Prywatna
454	Dom, Żabi Róg nr 70, pocz. XXw., dobry		289-29	Prywatna
455	Obora, stodoła, Żabi Róg nr 70, pocz. XXw., dobry		289-29	Prywatna
456	Dom, Żabi Róg nr 94, pocz. XXw., dobry		165-29	Prywatna
457	Budynek stacji kolejowej, Żabi Róg nr 95, pocz. XXw., dobry			PKP
458	Dom, Żabi Róg nr 95a, pocz. XXw., dobry			PKP
459	Dom, Żabi Róg nr 95b, pocz. XXw., dobry			PKP
460	Obora, stodoła, Żabi Róg nr 95b, pocz. XXw., dobry			PKP
461	Dom, Żabi Róg nr 96/97, pocz. XXw., dobry		120-29, 121/2- 29	Prywatna
462	Dom, Żabi Róg nr 98, 2 ćw. XXw., dobry		118-29	PP Poczta Polska
463	Dom, Żabi Róg nr 99, 2 ćw. XXw., dobry		118-29	Prywatna
464	Dom, Żabi Róg nr 102, 2 ćw. XXw., dobry		116-29	Prywatna
465	Dom, Żabi Róg nr 105, 2 ćw. XXw., dobry		140-29	Prywatna

466	Dom, Żabi Róg nr 107, 2 ćw. XXw., dobry		142-29	Prywatna
467	Dom, Żabi Róg nr 110, 2 ćw. XXw., dobry		145/1-29	Prywatna
468	Dom, Żabi Róg nr 112, 2 ćw. XXw., dobry		146-29	Prywatna
469	Dom, Żabi Róg nr 113, 2 ćw. XXw., dobry		147-29	Prywatna
470	Dom, Żabi Róg nr 114, 2 ćw. XXw., dobry		148-29	Prywatna

Źródło: Urząd Miejski w Morągu - Gminna Ewidencja Zabytków

4.5 Zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy

Miasto Morąg posiada kilka cennych obiektów wpisanych do wymienionego powyżej rejestru zabytków, są to:

- **Mury obronne** z XIV – XV wieku, z XIV - XV wieku, wykonane z głazów narzutowych i cegły. Średniowieczne obwarowania miejskie zachowały się jedynie fragmentarycznie.
- **układ urbanistyczny i fragmenty oryginalnej zabudowy Starego Miasta** w obrębie, którego zachowała się niewielka ilość domów murowanych lub szachulcowych z XVIII i XIX wieku. W obrębie Starego Miasta znajduje się kilka domów murowanych i szachulcowych pochodzących z XVIII i XIX wieku. Niektóre z nich zbudowano na wystęпах średniowiecznych obwarowań zburzonych wraz z bramami miejskimi na początku XIX wieku. Zachowały się także fragmenty średniowiecznych murów miejskich z XIV oraz XV wieku, wykonane z głazów narzutowych i cegły. Kamienice o niewielkich oknach i dwuspadowych dachach pochodzące z 2 połowy XVIII wieku, mimo postępującego zniszczenia, dodają starówce uroku. Do dziś w mieście zachował się szachownicowy układ ulic. Centralne miejsce starego miasta zajmuje niemal kwadratowy rynek. To w jego obrębie odbywały się jarmarki i cotygodniowe targi, apele, parady wojskowe i zbiórki mieszczan w chwilach zagrożenia. W tym samym miejscu odbywały się także publiczne egzekucje.
- **Ratusz gotycki** (XIV w.) przy Placu Jana Pawła II - Ratusz miejski wybudowano w XIV w. w stylu gotyckim. Od czasów średniowiecza stanowił on siedzibę Burmistrza i Rady Miejskiej. Mimo licznych przebudowań ratusz zachował swój średniowieczny charakter. Prostokątną bryłę budynku z cegły, z dwoma silnie rozczłonkowanymi szczytami, wieńczy dach z wysmukłą wieżyczką zegarową na szczycie. W połowie XIX w. nastąpiła pierwsza regotyżacja obiektu. Powstały wówczas charakterystyczne sterczyny wieńczące oba szczyty budowli. Podczas kolejnej przebudowy, mającej miejsce w latach 1900-1902 rozebrano szereg kamienic przybudowanych bezpośrednio do murów obwodowych budynku. Od 1914 r. przed ratuszem usytuowane są armaty pochodzące z czasów wojny prusko-francuskiej z lat 1870 – 1871. W chwili obecnej po

kompleksowej restauracji obiektu, w ratuszu mieści się Sala Ślubów, Morąska Izba Pamięci Historycznej, Punkt Informacji Turystycznej i Galeria Sztuki.

- **Gotycki Kościół parafialny p.w. św. Apostołów Piotra i Pawła** przy ul. Herdera 1, budowany od początku XIV do pocz. XVI wieku. Parafialny p.w. św. Apostołów Piotra i Pawła, budowany od początku XIV do pocz. XVI wieku. Jest to na tym terenie rzadki przykład budowli trzynawowej z trójbocznym prezbiterium, wieżą umieszczoną w narożniku między prezbiterium a nawą północną. Bogaty w unikatowe elementy wnętrza: począwszy od XV wiecznych malowideł ściennych w prezbiterium, poprzez ogromny krucyfiks z końca XIV w., postaciowe rzeźbione płyty nagrobne z końca XIV w., upamiętniające dobroczyńców kościoła, małżonków Dohnów, barokowe rzeźbione ołtarze, fragmenty baptysterium oraz odrestaurowane organy, wykonane przez miejscowy warsztat Obuchów pracujących w całych Prusach.
- **Zamek Krzyżacki** zbudowany w 1280 r. na cyplu północnego brzegu jeziora Morąskiego. W XIX wieku zamek częściowo rozebrano i przebudowano – obecnie obiekt jest na etapie rekonstrukcji przez prywatnego właściciela. W XV w. stanowił siedzibę wielkiego mistrza Zakonu Krzyżackiego Henryka Reuss von Plauena. W 1525 r. po sekularyzacji państwa zakonnego zamek stał się siedzibą starostów książęcych. W 1584 r. na polecenie księcia, królewiecki architekt Blasius Berwart przeprowadził remont i rozbudowę zamku. Budowla miała pięć skrzydeł i trzy wieże. W okresie XVII – XX w. w zamku znajdowała się kaplica luterańska, sąd, więzienie, archiwum oraz kino. Nieremontowany zamek popadał w coraz większą ruinę aż do roku 2001, gdy stał się prywatną własnością. Rok później rozpoczęto szeroko zakrojone prace budowlane. Odkopano fosy i zrekonstruowano podstawy murów kurtynowych, wewnętrznych i podstawy dwóch wież. Odświeżono średniowieczne piwnice a wnętrze zamku zostało uprzątnięte. Dziś zamek jest miejscem chętnie odwiedzanym przez gości.
- **Pałac Dohnów** (1562-1571 r.), przebudowany po pożarze w 1697 r. przez J.K. Hindersina w stylu barokowym 1717-1719 r. Obecnie mieści się w nim Muzeum im. J.G. Herdera, oddział Muzeum Warmii i Mazur. Pałac Dohnów, znajdujący się w centrum Morąga został wzniesiony w XVI w. przez burgrabiego Achacego Dohna. Otoczony niewielkim parkiem pałac jest dwukondygnacyjną, a miejscami trójkondygnacyjną budowlą, o jednolitych, mało zdobionych elewacjach. Elementem wyróżniającym się z bryły głównej jest stożkowata wieża z blaszaną kopułą.
- zabytkowa **Wieża Ciśnień** z 1906 roku o cechach neogotyckich.

5. OCENA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY

Na etapie sporządzania gminnej ewidencji zabytków dokonana została weryfikacja danych archiwalnych wraz z waloryzacją zabytków nieruchomości, która potwierdziła, że na terenie Gminy Morąg występują głównie zabytki budownictwa murowanego. W gminnej ewidencji zabytków ujęte zostały obiekty o istotnych cechach zabytkowych. Niestety, w wielu przypadkach procesy modernizacji przebiegające na przestrzeni ostatnich dwudziestu lat, w znacznym zagrażają obiektom architektury dawnej, zwłaszcza mieszkalnej.

Obiekty sakralne zachowane są w dobrym stanie, na bieżąco remontowane, zaś wszelkie działania przy zabytkach są uzgadniane i akceptowane przez Warmińsko-Mazurskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Nieprofesjonalne podejście do modernizacji i remontów w tkance mieszkalnej - często w zakresie zmieniającym bryłę budynku, wymiana stolarki okiennej i drzwiowej, powiązane ze zmianą kształtu otworów, zmiany pokrycia dachów. Uszczerbek pod tym względem jest tym większy, iż właśnie charakterystyczne budownictwo stanowi o odrębności kulturowej tego terenu.

Na terenie Gminy Morąg w dobrym stanie zachowane są obiekty cmentarnictwa wojennego, za sprawą odpowiedzialnego podejścia do utrzymania tychże obiektów.

Analiza SWOT jest podstawowym i powszechnie stosowanym narzędziem diagnostycznym, która stanowi zestawienie takich cech, jak: Strengths - silne strony, Weaknesses - słabe strony, Opportunities - szanse, Threats - zagrożenia. Narzędzie to stanowi podstawę do opracowania celów programu opieki nad zabytkami.

SILNE STRONY	SŁABE STRONY
korzystne położenie geograficzne i powiązania komunikacyjne miasta; niepowtarzalny charakter oraz bogata historia miasta, liczne obiekty zabytkowe na jego obszarze; bogaty i różnorodny zasób zabytków charakterystycznych i wyróżniających region - duża część gminy posiada uchwalone miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego wysokie walory i atrakcyjność środowiska kulturowego dla gospodarki, mieszkańców i turystyki. różnorodny zasób zabytków budownictwa regionalnego, murowanego;	zły stan techniczny obiektów zabytkowych, brak środków finansowych na inwestowanie w remonty i renowacje zdekapitalizowanych obiektów (w szczególności zabudowy mieszkaniowej), znieskształcanie zespołów zabudowy historycznej poprzez wprowadzenie nowej zabudowy, nie liczącej się z lokalną tradycją, architekturą i historycznymi uwarunkowaniami; słaba promocja zasobów oraz edukacja dotycząca walorów środowiska kulturowego; brak katalogu form tradycyjnego budownictwa wiejskiego; brak środków finansowych na konserwację i rewaloryzację obiektów zabytkowych;
SZANSE	ZAGROZENIA
trwający proces porządkowania przestrzeni publicznej, możliwy ekorozwój miasta, rosnąca rola samorządu regionalnego poprzez włączenie ochrony zabytków w sferę rozwoju regionalnego; możliwość finansowania prac konserwatorskich i remontowych obiektów zabytkowych ze środków finansowych pochodzących z różnych źródeł: państwowe, samorządowe, prywatne, związki wyznaniowe, środki UE i in.;	w strefach starej zabudowy występują elementy dysharmonizujące, pogarszający się stan techniczny tkanki zabytkowej spowodowany niewłaściwą eksploatacją; brak środków na skuteczną ochronę i zabezpieczenie zabytków; niewłaściwe prowadzenie prac budowlanych, konserwatorskich, niezgodnie ze sztuką budowlaną; dokonywanie wtórnych podziałów i parcelacji obiektów i zespołów zabytkowych; niedostatek mechanizmów promujących działania na

uwzględnianie problemów ochrony dziedzictwa kulturowego w programach, strategiach i planach rozwoju województwa, gmin i miast; rozwój inicjatyw lokalnych i organizacji pozarządowych w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego; edukacja w dziedzinie zarządzania dziedzictwem kulturowym.	rzecz ochrony, konserwacji i rewaloryzacji zabytków. powszechna i dość trudna do opanowania dewastacja krajobrazu kulturowego zanieczyszczenie środowiska naturalnego.

6. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE.

W założeniach programowych zasobu dziedzictwa kulturowego została określona specyfika Gminy Morąg wynikająca z jej położenia, historii, przemian społecznych i gospodarczych. Na specyfikę obszaru gminy składają się między innymi: zniszczenia wojenne i powojenna odbudowa. Te elementy miały kluczowe znaczenie dla Gminy i jej obecnego charakteru. Wspieranie rozwoju Gminy Morąg z należyтым poszanowaniem dziedzictwa kulturowego powinno być podstawą obecnych i przyszłych działań, tak aby teren Gminy był miejscem atrakcyjnym i przyjaznym, zarówno dla mieszkańców jak i turystów.

Głównymi założeniami programu opieki nad zabytkami są:

- spójna polityka finansowania prac konserwatorskich w oparciu o ustawowe regulacje prawne;
- kompleksowa poprawa jakości historycznej przestrzeni publicznej; system eksponowania najbardziej wartościowych zabytków Gminy Morąg.

6.1 Priorytety programu opieki

Do głównych, priorytetowych celów polityki Gminy Morąg, związanej z ochroną zabytków należą:

- 1) Konsekwentne realizowanie zadań samorządu w zakresie ochrony zabytków;
- 2) Racjonalne wykorzystanie funduszy gminnych na prace konserwatorskie i dokumentacyjne;
- 3) Powiązanie zadań służących ochronie wartości kulturowych ze strategią rozwoju społeczno-gospodarczego oraz polityką przestrzenną gminy;
- 4) Wpieranie projektów związanych z opieką nad zabytkami i zagospodarowaniem obiektów zabytkowych;
- 5) Wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- 6) Powstrzymanie degradacji zagrożonych obiektów zabytkowych i obszarów oraz podjęcie działań w celu poprawy stanu ich zachowania;
- 7) Eksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- 8) Podejmowanie działań mających na celu zwiększenie atrakcyjności przestrzeni wiejskiej i zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków łożonych na opiekę nad zabytkami.

- 9) Prowadzenie działań planistycznych i inwestycyjnych mających na celu powstrzymanie degradacji obszarów i obiektów zabytkowych i kulturowych oraz podjęcie wielopłaszczyznowych działań mających na celu poprawę stanu zabytków.
- 10) Aktywne i kreatywne zarządzanie zasobami stanowiącymi dziedzictwo kulturowe, jego rewitalizacja, adaptacja i ściśle akcentowanie potencjału tożsamości kulturowej.
- 11) Prowadzenie działań informacyjnych, popularyzacyjnych i edukacyjnych związanych z promocją zabytków gminy i walorów krajobrazu kulturowego.

Założenia programowe Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Morąg

- 1) włączenie problematyki ochrony zabytków do bieżących zadań Rady Gminy Morąg;
- 2) uwzględnianie uwarunkowań prawnych opieki nad zabytkami;
- 3) rozpoznawanie potrzeb dotyczących podejmowania działań zmierzających do zahamowania procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- 4) eksponowanie zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- 5) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych;
- 6) tworzenie warunków współpracy z właścicielami zabytków dla zapewnienia ich opieki.

6.2 Zadania i kierunki działań programu opieki

6.2.1 Działania w zakresie odnowy zabytków:

- pozyskiwanie środków zewnętrznych na odnowę zabytków będących własnością Gminy Morąg;
- informowanie innych właścicieli obiektów zabytkowych o możliwościach pozyskania środków na odnowę zabytków;
- sprawowanie opieki nad dawnymi cmentarzami cywilnymi, upowszechnianie wiedzy na ich temat wśród mieszkańców gminy, zwłaszcza dzieci i młodzieży szkolnej. Zwracanie szczególnej uwagi na obowiązek otaczania opieką miejsc grzebalnych, niezależnie od pochodzenia i wyznania osób tam spoczywających.

6.2.2. Określenie zasad udostępniania zabytków w celach turystycznych

- ustalenie z właścicielami obiektów zabytkowych zasad udostępniania w celach turystycznych.
- oznakowanie obiektów udostępnianych w celach turystycznych.
- opracowanie tablic informacyjnych umieszczonych na zewnątrz obiektów, zawierających podstawowe dane historyczne o obiekcie.

- upowszechniania wśród mieszkańców prowadzących działalność turystyczną i agroturystyczną zasad włączania obiektów historycznych do oferty turystycznej regionu oraz przygotowywania obiektów zabytkowych na cele turystyczne.

6.2.3. Edukacja w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego

- włączenie tematyki ochrony dóbr kultury do zajęć szkolnych w jednostkach prowadzonych przez Gminę.
- publikacja materiałów dotyczących ochrony zabytków i opieki nad zabytkami w prasie lokalnej, w materiałach promocyjnych oraz na stronie internetowej Gminy.

7. INSTRUMENTARIUM REALIZACJI PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI.

Zadania określone w gminnym programie opieki nad zabytkami mogą być wykonywane za pomocą następujących instrumentów:

- 1) instrumentów prawnych, dzięki którym realizacja zadań przez Burmistrza Morąga z zakresu dotyczącego ochrony dziedzictwa kulturowego odbywać się będzie w oparciu o przepisy:
 - Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. *o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* (Dz. U. Nr 162 poz. 1568, ze zmianami)
 - Ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - *Prawo ochrony środowiska* (tekst jednolity: Dz. U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150 ze zmianami),
 - Ustawy z dnia 27 marca 2003 r. *o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym* (tekst jednolity: Dz. U. z 2012 poz. 647 ze zmianami);
 - Ustawy z dnia 16 października 1991 r. *o ochronie przyrody* (tekst jednolity: Dz. U. z 2009 r. Nr 151 poz. 1220 ze zmianami);
 - Ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. *o gospodarce nieruchomościami* (tekst jednolity: Dz. U. z 2010 r. Nr 102 poz. 651 ze zmianami);
 - Ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. - *Prawo budowlane* (tekst jednolity: Dz. U. z 2010 r. Nr 243 poz. 1623 ze zmianami);
- 2) instrumentów finansowych, dzięki którym realizacja zadań przez Burmistrza Morąga z zakresu dotyczącego ochrony dziedzictwa kulturowego odbywać się będzie poprzez:
 - korzystanie z przepisów ustawy z dnia 12 stycznia 1991 r. *o podatkach i opłatach lokalnych* (Dz. U. nr 9, poz. 31, ze zmianami) zwalniającej z opodatkowania obiekty mieszkalne wpisane do rejestru zabytków pod warunkiem ich właściwego użytkowania w oparciu o ustawę z dnia 23 lipca 2003 r. *o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* (Dz. U. Nr 162, poz. 1568, ze zmianami).
 - wprowadzenie ulg podatkowych dla właścicieli obiektów znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków, warunkowane podjęciem działań zmierzających do zabezpieczenia lub rewitalizacji tych obiektów;
 - finansowanie prac konserwatorskich i remontowych przy obiektach zabytkowych będących własnością gminy;

- korzystanie z programów uwzględniających finansowanie z funduszy europejskich;
 - uchwalanie dotacji dla właścicieli i posiadaczy obiektów zabytkowych na realizację prac remontowo-konserwatorskich.
- 3) instrumentów koordynacji, dzięki którym realizacja zadań przez Burmistrza Morąga z zakresu dotyczącego ochrony dziedzictwa kulturowego odbywać się będzie poprzez:
- realizację projektów i programów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego zapisanych w wojewódzkich, powiatowych i gminnych strategiach, planach rozwoju lokalnego itp.,
 - współpraca z organizacjami wyznaniowymi w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami;
 - współpracę z Warmińsko-Mazurskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków, Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków - Delegatura w Elblągu w odniesieniu do wszelkich działań podejmowanych przez samorząd dotyczących zagadnień z zakresu szeroko rozumianego dziedzictwa kulturowego istniejącego na obszarze miasta i terenach wiejskich Gminy Morąg.
- 4) instrumentów społecznych, dzięki którym realizacja zadań przez Burmistrza Morąga z zakresu dotyczącego ochrony dziedzictwa kulturowego odbywać się będzie poprzez:
- działania edukacyjno - promocyjne,
 - współdziałanie z organizacjami pozarządowymi,
- 5) instrumentów kontrolnych, dzięki którym realizacja zadań przez Burmistrza Morąga z zakresu dotyczącego ochrony dziedzictwa kulturowego odbywać się będzie poprzez:
- aktualizację gminnej ewidencji zabytków
 - monitoring stanu zagospodarowania przestrzennego oraz stanu zachowania dziedzictwa kulturowego na terenie Gminy Morąg.

8. ZASADY OCENU REALIZACJI PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI .

Zgodnie z zapisami Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, z realizacji programu Burmistrz Morąga sporządza co dwa lata sprawozdanie, które przedstawia Radzie Gminy Morąg. Sprawozdanie, o którym mowa będzie sporządzone w pierwszym kwartale po upływie dwóch lat od uchwalenia przez Radę Gminy niniejszego programu.

Prace nad kolejnym programem opieki nad zabytkami powinny być zainicjowane na 3 miesiące przed zakończeniem okresu czteroletniego obowiązywania niniejszego Programu. Wskaźniki oceny realizacji poszczególnych projektów zostały określone indywidualnie w tabelach działań i stanowią one podstawę oceny projektów. Dwuletnia ocena realizacji Programu zawarta w sprawozdaniu będzie służyła ewaluacji programu. Zmiany w Programie wymagają uchwały Rady Gminy Morąg.

9. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI.

Ustawowy obowiązek utrzymania zabytku we właściwym stanie, co wiąże się m.in. z prowadzeniem i finansowaniem przy nim prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych spoczywa na jego posiadaczu, który dysponuje tytułem prawnym do zabytku wynikającym z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu. W przypadku jednostki samorządu terytorialnego, prowadzenie i finansowanie wspomnianych robót jest jej zadaniem własnym.

Wszystkie podmioty zobowiązane do finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy **zabytkach wpisanych do rejestru zabytków** mogą ubiegać się o ich dofinansowanie ze środków m.in.:

Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Zasady finansowania opieki nad zabytkami określa Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz. 1568 ze zmianami) w art. 71-83. Szczegółowe uregulowania w tym zakresie zawiera Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 6 czerwca 2005 r. w sprawie udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (Dz. U. Nr 112, poz. 940). Program operacyjny *DZIEDZICTWO KULTUROWE* realizowany jest w ramach corocznie ogłaszanych priorytetów. Strona internetowa: <http://www.mkidn.gov.pl/>

- a) **Warmińsko - Mazurskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Olsztynie.** Ze środków finansowych z budżetu państwa w części, której dysponentem jest Wojewoda Warmińsko - Mazurski. Dotacja może być udzielona na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (art. 74 ustawy). Strona internetowa: <http://www.wuoz.olsztyn.pl/>
- b) **Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko - Mazurskiego w Olsztynie,** Departament Kultury i Edukacji. W ramach otwartego konkursu ofert na zadania publiczne Województwa Warmińsko - Mazurskiego w dziedzinie ochrony dziedzictwa kulturowego - ochrona zabytków i opieka nad zabytkami. Strona internetowa: <http://portal.warmia.mazury.pl/pl/>
- c) **Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi.** W ramach działania „*Odnowa i rozwój wsi*” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 oraz 2014 - 2020. Strona internetowa: <http://www.minrol.gov.pl/>
- d) **Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji.** Departament Wyznań Religijnych oraz Mniejszości Narodowych i Etnicznych, Wydział Funduszu Kościelnego. Dotacje udzielane na remonty i konserwacje obiektów sakralnych w zakresie wykonywania podstawowych prac zabezpieczających obiekt (bez wystroju i wyposażenia). Strona internetowa: <https://mac.gov.pl/>
- e) **Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Olsztynie.** Na zadania związane z ochroną i kształtowaniem przyrody. Witryna internetowa: <http://www.wfosgw.olsztyn.pl>

Działania o charakterze strategicznym i ponadregionalnym mogą być na finansowanie z Funduszy Unii Europejskiej, m in.

- 1) **Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) - Regionalny Program Operacyjny "Warmia i Mazury" na lata 2007 - 2013 oraz 2014 - 2020**, którego działalność koncentruje się na różnych dziedzinach, m.in. inwestycje w dziedzinie kultury.
- 2) **Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko na lata 2007-2013 oraz 2014 - 2020, który zgodnie z projektem Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia na lata 2007-2013 (NSRO) i lata kolejne** stanowi jeden z programów operacyjnych przy wykorzystaniu środków Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. W ramach programu realizowanych jest wiele osi priorytetowych, w tym m.in. 12 - kultura i dziedzictwo kulturowe.
- 3) **Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 - 2013 oraz 2014 - 2020**, gdzie istnieje możliwość wsparcia dla obiektów dziedzictwa kulturowego w ramach działania Odnowa i rozwój wsi oraz pokrewnych.

Wymienione źródła finansowania są wskazówką dla właścicieli obiektów zabytkowych. Szczegółowe informacje dotyczące rodzaju finansowanych zadań, uprawnionych wnioskodawców, trybu składania wniosków, kryteriów oceny i warunków rozliczenia można znaleźć na stronach internetowych instytucji udzielających pomocy finansowej.

10. REALIZACJA I FINANSOWANIE PRZEZ GMINĘ ZADAŃ Z ZAKRESU OCHRONY ZABYTEKÓW .

Zgodnie z *Ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*, na każdym właścicielu i posiadaczu zabytku spoczywają obowiązki, wynikające z zasad sprawowania opieki nad zabytkami. Dbanie o stan zabytku, tym samym ponoszenia nakładów na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane spoczywa na właścicielu i posiadaczu obiektu zabytkowego, dysponującego tytułem prawnym do zabytku.

W przypadku jednostki samorządu terytorialnego prowadzenie i finansowanie wspomnianych prac i robót jest zdaniem własnym. Pełna realizacja zadań z zakresu ochrony zabytków przez samorząd gminny powinna przebiegać dwutorowo, uwzględniając poniższe priorytety:

- 1) opieka nad zabytkowymi obiektami i obszarami, których właścicielem lub współwłaścicielem jest Gmina Morąg;
- 2) kształtowanie przestrzeni publicznych oraz ochrona dziedzictwa kulturowego (w tym krajobrazu kulturowego) na całym obszarze Gminy Morąg.

W zależności od sytuacji finansowej samorządu Gminy Morąg istnieje możliwość udzielenia dotacji na prace restauratorskie, konserwatorskie i roboty budowlane przy

obiektach wpisanych do rejestru zabytków (zarówno nieruchomości jak i ruchomych) na drodze podjęcia stosownej uchwały przez Radę Gminy Morąg.

Przy sprzedaży obiektów zabytkowych należących do Gminy stosuje się dozwolone prawem zwolnienie.

Z dostępnych źródeł zewnętrznych możliwe jest pozyskiwanie środków finansowych na zadania inwestycyjne na zabytkach. Współfinansowanie działań obejmujących zarówno podnoszenie poziomu wiedzy w zakresie kultury i historii, jak również zachowanie oraz ochronę dziedzictwa kulturowego, może być dokonywane ze środków finansowych Unii Europejskiej. Fundusze strukturalne są jednym z czynników rozwojowych regionów, za sprawą których możliwe jest wyrównywanie istniejących dysproporcji rozwojowych pomiędzy regionami.

Dla przedsięwzięć pozarządowych istnieje także możliwość wsparcia ze środków europejskich i zagranicznych.

WNIOSKI

Zastosowanie zgodnego z polityką horyzontalną Unii Europejskiej Programu Ochrony Zabytków dla Gminy Morąg przyniesie między innymi korzyści w postaci:

- możliwość poprawnego przeprowadzenia działań z zakresu rewitalizacji;
- renowacja zabytkowej tkanki technicznej;
- poprawa warunków mieszkaniowych i jakości życia;
- poprawa konkurencyjności w stosunku do innych miast regionu;
- zwiększenie zainteresowania przez turystów;
- napływ dużych środków finansowych, szczególnie z UE;
- wzrost świadomości lokalnej i identyfikacja z miejscem zamieszkania;
- wzrost wpływów z podatków;
- zwiększenie środków finansowych na inwestycje;
- nowe miejsca pracy;
- zmniejszenie bezrobocia;
- rozwój i wzrost ożywienia kulturalnego i lokalnych wartości kulturalnych;
- wypracowanie markowego produktu turystycznego;
- zabezpieczenie ruchomych i nieruchomości dóbr kultury przed zniszczeniem;
- poprawę środowiska kulturalnego i przyrodniczego.

Przewodniczący Rady Miejskiej

Marek Raćkowski